

विषय सूची

क्र.सं.	शीर्षक	पेज नं.	क्र.सं.	शीर्षक	पेज नं.
१	खण्ड १ : भौगोलिक एवम् प्रशासनिक अवस्था			५-२ उमेर, लिङ्ग, शैक्षिक अवस्था र संलग्न भएको क्षेत्र अनुसार आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्न जनशक्ति	३०
	१-१ परिचय	१		५-३ १० देखि १५ वर्षसम्मका बालबालिका संलग्न क्रियाकलाप सहितको विवरण	३२
	१-२ भौगोलिक अवस्था	२		५-४ पेशा अनुसार रोजगारीको विवरण	३२
	१-३ हावापानी	३		५-५ क्षेत्र अनुसार रोजगारीको स्थिति	३३
	१-४ नदीनाला	३		५-६ घरपरिवारमूली र उमेर समूह अनुसार घरायसी कामदारको विवरण	३४
	१-५ राजनीतिक विभाजन	४		५-७ अबसर आर्थिकरूपले सक्रिय नहुनाको कारण र जनसंख्या	३४
	१-६ प्रमुख धार्मिक तथा पर्यटकीय क्षेत्रहरू	५		५-८ अनौपचारिक क्षेत्र सम्बन्धी विवरण	३५
	१-७ प्रमुख सांस्कृतिक चाडपर्व एवम् मेलाहरू	६		५-९ विद्यालय गईरहेकाहरू र संलग्न भएको क्षेत्र	३५
	१-८ व्यापारिक महत्वका स्थानहरू	६		६ खण्ड ६ : जनसंख्या र व्यक्तिगत घटना दर्ता	
	१-९ बस्ती विकासको स्वरूप:	७		६-१ निर्वाचन क्षेत्र अनुसारको जनसंख्या र घरपरिवार	३६
२	खण्ड २ : सामाजिक अवस्था			६-२ ईलाका नम्बर अनुसारको जनसंख्या र घरपरिवार	३६
	२-१ परिचय	८		६-३ गाविसको बडा अनुसार जनसंख्या र घरपरिवार	३७
	२-२ आधारभूत जनसांख्यिक विवरण	८		६-४ उमेर र लिङ्ग अनुसार जिल्लाको जनसंख्या र प्रक्षेपण	४४
	२-३ घरपरिवारको आधारमा आधारभूत वर्गिकरण	९		६-५ जातजातिको विवरण	४५
	२-४ शैक्षिक अवस्था	१३		६-६ मातृभाषा अनुसार जनसंख्याको विवरण	४७
	२-५ स्वास्थ्य	१८		६-७ धर्म अनुसार जनसंख्याको विवरण (प्रतिशतमा)	४८
३	खण्ड ३ : भौतिक पूर्वाधार विकासको अवस्था			६-८ बसाईसराई गर्नेको जनसंख्या र कारण	४८
	३-१ यातायात सम्बन्धी विवरण	२०		६-९ व्यक्तिगत घटना दर्ता सम्बन्धी विवरण	४९
	३-२ उर्जा सम्बन्धी विवरण	२१		७ खण्ड ७ : कृषि सम्बन्धी विवरण	
	३-३ संचार सम्बन्धि विवरण	२२		७-१ कृषि सम्बन्धी आधारभूत विवरण	५०
	३-४ खानेपानी स्रोतको आधारमा घरपरिवार	२३		७-२ भू-उपयोगको स्वमित्व र आकार अनुसार कृषि चलनको संख्या र क्षेत्रफल	५१
	३-५ सार्वजनिक पुस्तकालय सम्बन्धी विवरण	२३			
	३-६ सहकारी संस्थाहरूको विवरण	२४			
	३-७ वित्तीय संस्था सम्बन्धी विवरण	२४			
४	खण्ड ४ : प्राकृतिक स्रोत तथा वातावरण				
	४-१ जलाधार क्षेत्रको विवरण	२५			
	४-२ वनजंगल सम्बन्धी विवरण	२६			
	४-३ रेन्जपोष्टका आधारमा वन क्षेत्र	२६			
	४-४ वनको उत्पादन सम्बन्धी विवरण	२८			
	४-५ जैविक विविधता सम्बन्धी विवरण	२८			
	४-६ खनिज साधन सम्बन्धी विवरण	२८			
५	खण्ड ५ : आर्थिक क्रियाकलाप सम्बन्धी विवरण				
	५-१ आर्थिक सक्रियता सम्बन्धी विवरण	२९			

७३	अरुको जग्गा कमाउने कृषि चलनको प्रक्रिया	५१	१२	<u>खण्ड १२ : न्याय र कानून सम्बन्धी</u>	
७४	कृषिमा भू-उपयोग	५१		१२१ अदालतमा दर्ता तथा फर्छौट भएका मुद्दा सम्बन्धी विवरण	६८
७५	पशुपंक्षी सम्बन्धी विवरण	५२		१२२ फौजदारी मुद्दा सम्बन्धी विवरण	६८
७६	माछापालन सम्बन्धी विवरण	५२	१३	<u>खण्ड १३ : विविध</u>	
७७	स्रोत अनुसार सिंचाईको सुविधा	५२		१३१ गरिबीको अवस्था	६९
७८	उत्पादन हुने प्रमुख बालीहरू:	५३		१३२ कुपोषणको अवस्था	७०
७९	भू स्वामित्वको आधारमा कृषि चलन गर्ने घरपरिवारको विवरण	५४		१३३ मानव विकास सूचकांक	७१
७९०	कृषि चलन गर्ने घर परिवार र कृषि कामदार	५५	१४	अनुसूची - १ : गाउँ विकास समिति अनुसार भू-क्षयबाट प्रभावित क्षेत्रफल	७४
७९१	कृषि ऋण र त्यसको आवश्यकता सम्बन्धी विवरण	५५	१५	अनुसूची - २ : गाउँ विकास समितिहरूमा रहेका मुख्य वस्तिहरूको नाम	७६
७९२	कृषि उपजको पर्याप्तता, अपर्याप्तता र त्यसको परिपूर्ति सम्बन्धि विवरण	५६	१६	अनुसूची - ३ : गाउँ विकास समिति अनुसार साक्षरताको विवरण	७८
७९३	कृषि पात्रो	५७	१७	अनुसूची - ४ : उमेर समूह अनुसार गाउँ विकास समितिको जनसंख्या विवरण	८०
८	<u>खण्ड ८ : उत्पादन र व्यापारिक प्रतिष्ठान</u>		१८	अनुसूची - ५ : जातजाति अनुसार गाउँ विकास समितिको जनसंख्या विवरण :	८५
८१	दर्ता भएका घरेलु तथा साना उद्योगहरू	५८	१९	अनुसूची - ६ : अवधारणा र परिभाषा	८८
८२	बिभिन्न औद्योगिक गणनाहरूबाट प्राप्त सूचकहरू	५८			
९	<u>खण्ड ९ : सेवा सम्बन्धी जानकारी</u>		१	<u>ग्राफ चार्ट</u> : वार्षिक जनसंख्या वृद्धिदर	९
९१	प्रमुख सेवा सम्बन्धी सुचकहरू	५९	२	<u>ग्राफ चार्ट</u> : अपाङ्ग जनसंख्या वर्गीकरण	१०
९२	गैरसरकारी सम्बन्धी विवरण	६०	३	<u>ग्राफ चार्ट</u> : ६ वर्ष वा सोभदा माथिको शैक्षिक विवरण	१५
१०	<u>खण्ड १० : शसासन सम्बन्धी विवरण</u>		४	<u>पाई चार्ट</u> : चर्पीको प्रयोगको आधारमा घरपरिवारको विवरण	१९
१०१	सरकारी कार्यालयहस्ता रहेको निजामति दरबन्दी तथा फोन नम्बर	६२	५	<u>पाई चार्ट</u> : घरपरिवारले उपभोग गरेको बत्तीको स्रोत	२१
१०२	धादिङ्ग जिल्लामा अवस्थित सार्वजनिक संस्थान तथा विकास समितिहरूको कर्मचारी दरबन्दी र टेलिफोन नम्बर	६३	६	<u>पाई चार्ट</u> : खाना पकाउन ईन्धनको प्रयोगका आधारमा घरपरिवारको वर्गीकरण	२१
१०३	गाउँ विकास समितिहरूमा रहेका सेवा प्रदायक निकायहरूको विवरण	६३	७	<u>पाई चार्ट</u> : घरपरिवारले उपभोग गरेको पानीको स्रोत	२३
११	<u>खण्ड ११ : राजनितिक पार्टी र प्रतिनिधित्व</u>		८	<u>ग्राफ चार्ट</u> : उमेर र लिङ्ग अनुसार जिल्लाको जनसंख्या विवरण	४४
१११	दलहरूको प्रतिनिधित्व	६६			
११२	दलहरू र कार्यालयको टेलिफोन नम्बर	६६			
११३	मतदाता सम्बन्धी विवरण	६७			

खण्ड १ : भौगोलिक एवम् प्रशासनिक अवस्था

१.१. धादिङ्ग जिल्लाको संक्षिप्त परिचय :

मध्यमाञ्चल विकास क्षेत्र अन्तर्गत बाग्मती अञ्चलको पश्चिम भागमा रहेको पहाडी जिल्ला धादिङ्ग लामो जिल्लाहरू मध्येको एक हो । उत्तरमा हिमाल देखि लिएर दक्षिणको महाभारत श्रृंखलासम्म फैलिएको यस जिल्ला अधिकांश भूभाग पहाडहरूले ढाकिएका छन् । प्रसिद्ध गणेश हिमालको काखमा रहेको धादिङ्ग जिल्ला अनेकौं नदी नाला र प्राकृतिक मनोरम दृश्यहरूले भरिएको छ । गंगाजमूनाको भरना, भर्लाङको तातोपानी मुल, गुप्तेश्वर, चमेरो गुफा जस्ता गुफाहरू, विन्दुकेशर, मण्डलीमाई, सल्यानकोटमाई, जस्ता धार्मिक स्थलहरू, ज्वालामुखी, सोलीघोटे (धुषा) हिमाली दृश्यहरू देखिने पर्यटकीय महत्वका स्थलहरू, सल्यानटार, विशालटार जस्ता फाँटहरूको कारणबाट यस जिल्लाको सुन्दरता अझै थपिएको छ ।

प्राकृतिक मनोरम दृश्यले सजिएको यस जिल्लाको पूर्वमा रसुवा, नुवाकोट र काठमाडौं जिल्लाहरू, पश्चिमतर्फ गोरखा जिल्ला, उत्तर तर्फ तिब्बत र रसुवा जिल्ला, दक्षिण तर्फ मकवानपुर र चितवनसंग सिमाना जोडिएको यस जिल्लाको क्षेत्रफल १,९२६ वर्ग कि.मि. छ । तिब्बतसंग सिमाना जोडिई महाभारत पर्वत श्रृंखलासम्म फैलिएको एक मात्र यस जिल्लामा नेपाल अधिराज्यको जनसंख्याको १.४६ प्रतिशत जनसंख्या रहेको छ ।

पृथ्वी राजमार्ग र त्रिभुवन राजमार्गले छोएको यस जिल्लाको सदरमूकाम धादिङ्गबेंसी काठमाण्डौबाट ९० कि.मी. पश्चिममा तथा पृथ्वी राजमार्गको मलेखुबाट १८ कि. मी. उत्तरतर्फ पर्दछ । नेपालको पूर्वदेखि पश्चिमका अधिकांश नेपालीहरूले अवलोकन गर्ने यस जिल्ला राजधानीसंग जोडिएको भएता पनि शहरी क्षेत्र नभएको यस जिल्लाको आधारभूत शैक्षिक एवं स्वास्थ्यको अवस्था र विकासका पूर्वाधारहरू यातायात, विद्युत, सिंचाई, संचार जस्ता क्षेत्रहरूको कमजोर अवस्थालाई हेर्दा यस जिल्लालाई बत्तिमुनिको अध्यारोमा रहेको जिल्लाको रूपमा लिन सकिन्छ ।

तामाङ्ग जातिको बाहुल्यता रहेको यस जिल्लामा ब्राम्हण, क्षेत्री, नेवार, मगर, गुरुङ्ग, कामी, सार्की, पिछ्छुडिएका प्रजा जाति लगायत अन्य जातिको पनि उल्लेखनीय वसोवास रहेको छ भने यस जिल्लामा विभिन्न धर्म, संस्कृति, परम्परा, र चाडपर्वहरूबाट सृजित विविध संस्कार र सामाजिक रहनसहनबीचको विविधता भित्र सहिष्णुता कायम भई यस जिल्लाका सबै क्षेत्रका वासिन्दाहरूबीच सुमधुर सम्बन्ध रहेको पाइन्छ । गैर कृषिको क्षेत्रमा आकर्षित यस जिल्लाका वासिन्दाहरू अझ पनि कृषि व्यवसायमै बढी निर्भर छन् । गरिबीकै कारणले उपलब्ध सेवा सुविधामा पहुच नपुग्ने यस जिल्लाको दूर्गम क्षेत्रमै सिमित रहन बाध्य वासिन्दा, दलित एवं चेपाङ जस्ता पिछ्छुडिएका वर्गका जीवनस्तर कष्टप्रद छ । साथै नेपालको अन्य जिल्ला भन्ने यस जिल्लाको महिलाहरूको स्थिति सबै क्षेत्रमा पुरुषहरूको भन्दा कमजोर नै छ ।

नेपालका पिछ्छुडिएका जातिहरूमध्येको एक जाति चेपाङ (प्रजा) को भाषामा “धा” भनेको देवता र “दिङ” भनेको आगोको ज्वाला भन्ने हुन्छ । चेपाङहरू पहिलेदेखि नै यहाँ वसोवास गरेको र उनीहरूले पूजा गर्ने ज्वालामुखी देवीको मन्दिर पनि यस जिल्लामा रहेकोले चेपाङ भाषाबाट नै यस जिल्लाको नाम “धादिङ्ग” रहन गएको हो भन्ने जनश्रुती सार्थक देखिन्छ ।

१.२ भौगोलिक अवस्था :

नेपालको मान चित्रमा यो जिल्ला २७° ४०° उत्तर देखि २८° १७° उत्तरसम्म अक्षांस र ८४° ३५° पूर्व देखि ८०° १७° पूर्व देशान्तरको बीचमा रहेको छ। समुन्द्री सतहबाट ७११० मी. उचाईमा रहेको उच्च भाग पाविल हिमालदेखि लिएर ३०० मी. को उचाईमा रहेको होचो भाग जोगीमारासम्मको भौगोलिक बनौट भएको यस जिल्लाको कुल क्षेत्रफल १९२६ वर्ग किमी छ। पहाडी भूभागमा अवस्थित धादिङ जिल्ला उत्तरबाट दक्षिणतिर फुकेको र पूर्व तर्फ भुकेको अवस्थामा रहेको छ भने यस जिल्लाको सदरमुकाम धादिङबेंसी ६४० मी. को उचाईमा रहेको छ। यस जिल्लामा लेक, बेसी, नदीनाला, टार, फाँटहरू रहेका छन्। यस जिल्लाको उत्तर तर्फको केही भाग हिमाली क्षेत्रमा पर्दछन् भने अधिकांश भू-भाग पहाडले ओगटेका छन्। त्यसैगरी त्रिशूली नदी, आँखु नदी, थोप्पल खोला लगायत पश्चिममा बगेको बूढी गण्डकी नदी तथा खोलाको किनारमा बेंसी तथा टारहरू पर्दछन्। नेपालका चर्चित टारहरू मध्येको एक टार सल्यानटार, बूढी गण्डकी र आँखु नदीकोबीचमा रहेको छ। त्यसैगरी जिल्लामा ससाहटार, कल्लेरीटार, पिपलटार, गजुरीटार, फिसफिसेटार, विशालटार, रिचोकटार जस्ता प्रशस्तै टारहरू र बेंसीहरू रहेका छन्।

१.२.१ भौगोलिक सिमाना

- पूर्व : काठमाडौं, नुवाकोट र रसुवा जिल्ला ।
पश्चिम : गोरखा जिल्ला
उत्तर : चीनको स्वशासित क्षेत्र तिब्बत र रसुवा जिल्ला ।
दक्षिण : मकवानपुर र चितवन जिल्ला ।

१.२.२ भूउपयोगको अवस्था :

भू-उपयोग	क्षेत्रफल हे.	प्रतिशत
कृषि क्षेत्र	४८,१०६	२३७
वन क्षेत्र	६७,४५०	३३३
झाडी, घाँसे मैदान	२५,४०४	१२५
चरण तथा निकुञ्ज क्षेत्र	१५,९४१	७९
खोलानाला तथा बगर	१०,३४५	५१
अन्य क्षेत्र	३५,५६८	१७५

स्रोत : जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, धादिङ्ग

१.२.३ माटो र यसको अवस्था:

कृषि गणना २०५८ अनुसार कृषक घरपरिवारहरूले चलन गरेको जमिनको माटो अनुसार यस जिल्लामा धेरै जसो खैरो वा कैलो त्यसपछि रातो र कालो माटो पाईन्छ। यसै गरी झण्डै एक तिहाई माटो दोमट, एक चौथाई भागमा चिम्टाइलो दोमट, केही भागमा बलौटे र थोरै भागमा पाङ्गो माटो पाईन्छ।

१.२.४ भूक्षय:

जिल्लाको कूल भू-भागको ८८ प्रतिशत भूभागको भिरालोपना ३० डिग्री बढी भएको यस धादिङ जिल्ला भू-क्षयको दृष्टिकोणले अत्यन्त संवेदनशील रहेको छ। भू-क्षयको दृष्टिले कूल भू-क्षयको २ प्रतिशत अति उच्च, ४३

प्रतिशत उच्च र १६ प्रतिशत मात्र न्यून देखिन्छ । भू-क्षयको संवेदनशीलतालाई स्पष्ट पार्ने तालिका अनुसूची १ मा राखिएको छ । तालिका अनुसार सबैभन्दा बढी प्रभावित थार्के गाउँ विकास समिति (गाविस-) देखिन्छ भने त्यस पछि क्रमशः सल्यानटार, कल्लेरी, तसर्पु, केवलपुर आदि भू-क्षयबाट बढी प्रभावित गाविसहरू हुन् । कम प्रभावित गाविसहरूमा बुढाथुम, दाखा, त्रिपुरेश्वर, सत्यदेवी, मार्पाक आदि देखिन्छन् ।

१.३ हावापानी

यस जिल्लामा पाइने हावापानीलाई मुख्यतः समउष्ण, समशितोष्ण र शितोष्ण गरी तीन किसिममा विभाजन गर्न सकिन्छ । जिल्लाको दक्षिणी होचा समथर भागमा तथा टारहरूमा समउष्ण हावापानी पाइन्छ भने मध्य भागका पहाडी क्षेत्रहरूमा समशितोष्ण हावापानी पाइन्छ । यसैगरी उत्तरी भेगका सेर्तुङ, गणेश हिमाल जस्ता क्षेत्रहरूमा शितोष्ण हावापानी पाइन्छ । दक्षिण पूर्वी मनसुनबाट वर्षाको शुरुवात हुने यस जिल्लाका सबै क्षेत्रहरूमा एकैनासले वर्षा हुदैन । समुन्द्री सतहबाट २००० मि: भन्दा बढी उचाइ भएका नौविसे, भारलांग, सेर्तुंग र तिप्लिंग जस्ता क्षेत्रहरूमा ४ महिना देखि ५ महिनासम्म वर्षा हुन्छ भने बढी उच्च भागमा रहेका लापा र री जस्ता क्षेत्रहरूमा ३ देखि ४ महिनासम्म वर्षा हुन्छ । यसैगरी बुढी गण्डकीका आसपासका बसेरी, बुढाथुम, मूलपानी, आगिनचोक, सल्यानटार र ज्यामरंग जस्ता क्षेत्रहरूमा पनि ४ देखि ५ महिनासम्म वर्षा हुन्छ भने अन्य क्षेत्रहरूमा ३ देखि ४ महिनासम्म मात्र वर्षा हुन्छ ।

१.४ नदीनाला

यस जिल्लाको पश्चिम सिमाना तय गर्दै बगेको बुढी गण्डकी नदीले गोर्खा जिल्ला र धादिङ जिल्लाको सिमाना छुट्याएर बगेको छ । त्यसैगरी त्रिशूली नदी, आँखू नदी, थोप्पल खोला, आँसी खोला, कोशी खोला, महेशखोला लगायत २५ वटा ठूला र १७४३ भन्दा बढी साना खोला, खोल्साहरू यस जिल्लाभित्र रहेका छन् । ती मध्ये मुख्य नदी तथा खोलाहरू निम्न बमोजिम छन् ।

मुख्य नदी	खोलाहरू	खोल्साहरू	मुख्य नदी	खोलाहरू	खोल्साहरू
त्रिशूली	चरौदी		बुढी गण्डकी	मानु खोला	
	मलेखु	दुना खोला		कास्टे खोला	
		खानी खोला		मस्ते खोला	
	गल्टु खोला			सुरगन्धी	
	बेल्खु खोला	दरिया खोला		आँखु सल्यानटार	पिन खोला
	चिराङ्दी खोला				बगुवा खोला
	महेश खोला	आग्रा खोला			किडताङ खोला
	थोपल खोला	च्याँडु खोला			आउल खोला
		आँसि खोला			गस्ली खोला
		मलेखु खोला			लिस्नु खोला
		आवादी खोला			हडगाड खोला
					घटिया खोला

१.५ राजनीतिक विभाजन

यस जिल्लालाई ३ संसदीय निर्वाचन क्षेत्र, १३ इलाका र ५० गाउँ विकास समिति (गाविसहरु) छन् । क्षेत्रफलको हिसाबले ठूला निर्वाचन क्षेत्र, इलाका र गाविस क्रमशः १, १ र लापा हुन् भने साना क्रमशः २, ११ र त्रिपुरेश्वर हुन् । यस जिल्लाको अन्य राजनीतिक विवरणहरु तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

क्र.सं	नि. क्षेत्र	इलाका	गा.वि.स. को नाम	क्षेत्रफल हेक्टर	सदरमुकामसम्मको दूरी (कोश)	पहुँचको माध्यम	लाग्ने समय	
१	१	१	लामा	१६,८५८	२०	पैदल	३ दिन	
२			रि गाउँ	४,९७१	१३	पैदल	२ दिन	
३			गुम्दी	२,५५८	१२	पैदल	२ दिन	
४			तिप्लिङ	१०,८८७	२०	पैदल	३ दिन	
५		२	सेर्तुङ	१२,४४०	१८	पैदल	३ दिन	
६			भार्लाङ	२,६३२	१४	पैदल	३ दिन	
७			दाखा	१९,८८	११	पैदल	२ दिन	
८			सत्यदेवी	१,७६३	११	पैदल	२ दिन	
९		३	३	फूलखर्क	३,५४६	११	पैदल	२ दिन
१०				बसरि	१,६३७	१३	पैदल	२ दिन
११				बूढाथुम	१,५५२	१२	पैदल	२ दिन
१२				मूलपानी	१,९४५	११	पैदल	२ दिन
१३		४	४	सल्यानकोट	१,७२४	९	बस/पैदल	१ दिन
१४				त्रिपुरेश्वर	१,३६६	८	बस/पैदल	१ दिन
१५				आगिन्चोक	१,६३७	१०	बस/पैदल	१ दिन
१६				सल्यानटार	१,७९३	८	बस/पैदल	१ दिन
१७		५	५	मार्पाक	१,७८३	८	बस/पैदल	१ दिन
१८				सेम्जोङ	२,४६३	७	बस/पैदल	१ दिन
१९				धुँवाकोट	२,३९१	४	बस	४ घण्टा
२०				कटुञ्जे	१,६३७	५	बस	४ घण्टा
२१	२	६	चैनपुर	२,२२४	५	बस	४ घण्टा	
२२			मुरलीभञ्ज्याङ्ग	२,२५४	१	बस	२ घण्टा	
२३			खरी	३,३२८	५	बस/पैदल	४ घण्टा	
२४			ढोला	२,२२२	३	बस	२ घण्टा	

२५	२	७	ज्यामरुड	३,४८७	४	बस/पैदल	५ घण्टा	
२६			साकोप	२,७४१	१	पैदल	१ घण्टा	
२७			नीलकण्ठ	३,१३८	०	बस		
२८			खाल्टे	३,१८७	३	पैदल	२ घण्टा	
२९		८	सुनौलाबजार	२,५७२	२	पैदल	२ घण्टा	
३०			कल्लेरी	३,९८९	४	बस/पैदल	३ घण्टा	
३१			गोगनपानी	३,३३४	८	बस/पैदल	३ घण्टा	
३२			केवलपुर	१,६७०	९	बस/पैदल	२ घण्टा	
३३		९	मैदी	३,६३०	५	बस	२ घण्टा	
३४			कुम्पुर	४,४२०	४	बस	१ घण्टा	
३५			सलाड	३,४६६	५	बस	१ घण्टा	
३६			नलाड	२,७५३	४	बस	१ घण्टा	
३७		३	१०	जीवनपुर	६,८०२	१	बस/पैदल	२ घण्टा
३८				छत्रेदेउराली	२,७०२	१३	बस	३ घण्टा
३९				नौबिसे	४,२९६	११	बस	२ घण्टा
४०			११	थाक्रे	१,५६६	१०	बस	२ घण्टा
४१	तसर्फु			१,७१७	११	बस/पैदल	३ घण्टा	
४२	भुमेस्थान			३,६२७	९	बस	२ घण्टा	
४३	१२		बैरेनी	५,५८५	८	बस	१ घण्टा	
४४			पिडा	५,६४५	७	बस	१ घण्टा	
४५			किराञ्चोक	३,९५२	८	बस/पैदल	४ घण्टा	
४६			गजुरी	४,२६९	७	बस	१ घण्टा	
४७	१३		महादेवस्थान	६,५२२	१२	बस	१ घण्टा	
४८			बेनीघाट	४,१०६	७	बस	१ घण्टा	
४९			धुषा	५,३६६	९	बस	१ घण्टा	
५०			जोगीमारा	४,८६९	१०	बस	१ घण्टा	

१.६ प्रमुख धार्मिक तथा पर्यटकीय क्षेत्रहरू

यस जिल्लाका रहेका धार्मिक क्षेत्रहरूका अन्यत्र भौ पौराणिक एवम् ऐतिहासिक दृष्टिले आ-आफ्नै महत्व र स्थान छ भने पर्यटकीय क्षेत्रहरू पनि ख्याति प्राप्त भएकाले यी स्थानहरूको भ्रमणबाट आत्म सन्तुष्टि मात्र नभै लाभान्वित पनि हुनेहुँदा जो कोहीलाई पनि यी क्षेत्रहरूले सजिलै आकर्षण गर्नेछन् ।

धार्मिक क्षेत्रहरू			पर्यटकीय क्षेत्रहरू		
क्र.सं.	स्थान	प्रमुख तिर्थ स्थल	क्र.सं.	स्थान	विशेषता
१	कल्लेरी ९	गुप्तेश्वर गुफा	१	खाल्टे ५ र ७	प्रख्यात चमेरे गुफाको अवलोकन ।
२	सल्यानकोट ५	त्रिपुरासुन्दरी मन्दिर	२	नलाड १	सिद्धलेक धार्मिक एवं पर्यटकीय क्षेत्र ।
३	ढोला २	मण्डली माई	३	चैनपुर ८	१४०० मि. उचाइमा रहेको ऐतिहासिक ज्वालामुखी ।
४	खड्गदेवी	मैदी	४	फूलखर्क ४	सप्तरंगी ईन्द्रेणीको दृश्यावलोकन स्थल
५	फूलखर्क	गंगा जमुना	५	नौबिसे ६	पर्यटक आकर्षक रमणीय पार्क
			६	गजुरी २	पर्यटक आकर्षक रमणीयस्थल
			७	चैनपुर	ज्वालामुखीको चिन्ह
			८	भार्लाङ्ग	तातोपानी मुल

१.७ प्रमुख सांस्कृतिक चाडपर्व एवम् मेलाहरू:

यस जिल्लाका अत्यधिक वासिन्दाहरूले मनाउने प्रमुख चाडहरूमा दशैं, तिहार, लोसार, तीज, श्रीपञ्चमी, शिव रात्री, कृष्ण अष्टमी, रामनवमी, फागुपूर्णिमा, माघे संक्रान्ती, साउने संक्रान्ती आदि हुन् भने मुशिलमहरूको ईद, बकरिद आदि हुन् । क्रिश्चियनहरूले आफ्नो महत्वपूर्ण चाड क्रिसमस मनाउँछन् । यस जिल्लामा अवस्थित विभिन्न मन्दिरहरूमा विशेष गरी महाशिव रात्री र ठूलो एकादशीका दिन मेला वा जात्राहरू लाग्ने गर्दछन् जसमा सबै जसो स्थानीयवासीहरूको उपस्थिति रहन्छ । यस जिल्लाको एक चर्चित धार्मिक मन्दिर मण्डली माई मन्दिरमा हरेक मंगलवार बाखाको पाठी बली चढाई पूजाआजा गर्नेहरूको घुइचो लाग्छ । यस मन्दिरमा महिलाहरू जान नहुने धार्मिक अन्धविश्वास रहेको छ ।

१.८ व्यापारिक महत्वका स्थानहरू

यस जिल्लाको प्रमुख र ठूलो बजारको रूपमा निलकण्ठ बजार रहेको छ । सदरमुकाम बाहेकका अन्य क्षेत्रहरूमा कटुन्जे, सुनौला बजार, आरुघाट, किन्तांग फेदी, पृथ्वी राजमार्गमा पर्ने चरौंदी, मलेखु, गजुरी, बैरेनी, कुरीनटार, महादेव वेंसी, नौबिसे आदि बजार केन्द्रका रूपमा विकास हुदै गएका प्रमुख बजारहरू हुन् । राजधानीको छेउ र यातायातको सुविधा पुगेका ग्रामिण क्षेत्रका किसानहरूले उब्जाएका मुख्यतः हरिया तरकारी, अदुवा, लसुन

र अनाजहरु यस जिल्लाबाट काठमाडौं भित्रिने गर्छन् । प्राकृतिक मनोरम दृश्यहरुले सजिएको यस जिल्लाका चमेरे गुफा, सिद्धलेक जस्ता क्षेत्रहरु र यस जिल्लामा अवस्थित हिमशिखरहरु, ताल, झरनाहरु एवं जैविक विविधताले भरिपूर्ण वन जंगल र जिवजन्तुहरुका कारणले पर्यटकहरुलाई आकर्षित गर्न सकिने यस जिल्लामा पर्यटकीय बजारको विकास हुन आवश्यक छ । बजार विकासको क्रममा यस जिल्लामा हाट लाग्ने प्रचलन भने देखिदैन ।

१.९ बस्ती विकासको स्वरूप:

यस जिल्लामा रहेका २००० भन्दा बढी वस्तीहरु छरिएर रहेका छन् । यी वस्तीहरुमध्ये आधाआधी वस्तीमा २० भन्दा बढी घरधुरीहरु पाइदैन भने एक तिहाई भन्दा बढी वस्तीहरुमा भने ३० भन्दा बढी घरधुरी रहेको पाईन्छ । यस जिल्लाका मुख्य वस्तीहरुमा नौविसे, धादिंगवेशी, मलेखु, गजुरी, खानीखोला, बैरेनी, रिचोकटार, वेनीघाट, विशालटार, ढुसाटार, चरौदी, महादेव वेशी, अर्चले, खरी हुंगा, आदम घाट, वेल्खु, सल्यानटार, सुनौला बजार, मजुवाटार, ज्यामिरे, अदुवाबारी, रातेमाटा, डाँडा गाऊ आदि पर्दछन् । विभिन्न गाविसहरुमा रहेका मुख्य वस्तीहरुका नाम अनूसूची २ मा राखिएका छ ।

खण्ड २ : सामाजिक अवस्था

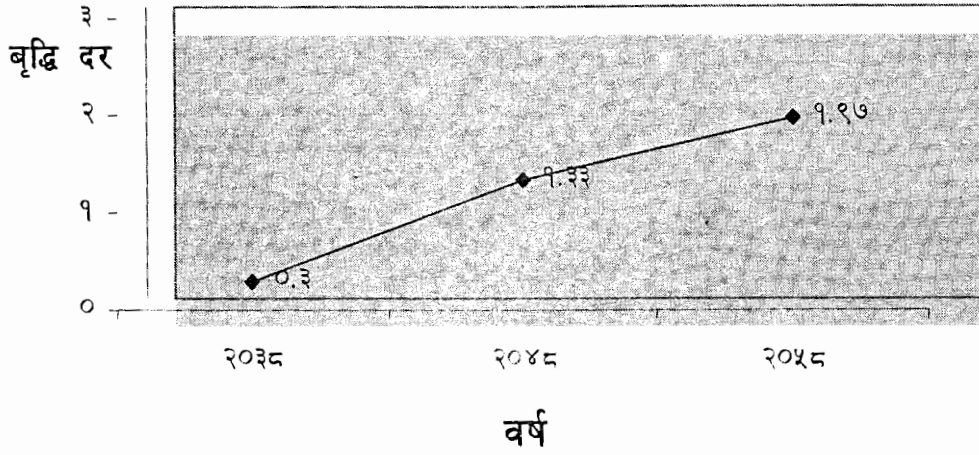
२.१ परिचय

नेपालको कूल जनसंख्याको करिब डेढ प्रतिशत जनसंख्याको बसोबास रहेको यस जिल्लामा तामाङ्ग जातिको बाहुल्यता रहेको छ । यस जिल्लामा ब्राम्हण, क्षेत्री, नेवार, मगर, पिछडिएका चेपाङ जाति लगायत अन्य जातिको पनि उल्लेखनीय बसोबास रहेको छ । जनगणना २०५८ मा उल्लेख भए अनुसार यस जिल्लामा ६९ जातजातिहरू रहेको देखिन्छ । यी विविध जातजातिहरू लगायत यस जिल्लाको आदिवासी चेपाङकाबीच रहिआएका विभिन्न धर्म, संस्कृति, परम्परा, र चाडपर्वहरूबाट सृजित विविध संस्कार र सामाजिक रहनसहनबीचको विविधता भित्र एकता रहेकोले धर्म, भाषा, बर्ण र जातजातिक आधारमा विवाद देखिदैन । यस जिल्लाको जनसंख्या, शिक्षा तथा स्वास्थ्य सम्बन्धी आधारभूत वस्तुगत विवरणहरू एवम् घरपरिवारको आधारका विवरणहरू यस खण्डमा समावेश गरिएको छ ।

२.२ आधारभूत जनसांख्यिक विवरण

सि.नं.	विवरण	जनगणना २०४८	जनगणना २०५८
१	जम्मा जनसंख्या	२,७८,०६८	३,३८,६५८
२	महिलाको जनसंख्या	१,४०,०३३	१,७२,७९४
३	पुरुषको जनसंख्या	१,३८,०३५	१,६५,८६४
४	लैङ्गिक अनुपात प्रतिशत	९८.६०	९५.९९
५	घरपरिवार संख्या	५१,२७३	६२,७५९
६	औषत परिवार संख्या	५.४	५.४०
७	घरपरिवार मुली महिला प्रतिशत		१७८०
८	बार्षिक जनसंख्या बृद्धिदर	१.३३	१.९७
९	जनघनत्व प्र. व. कि.मि.	१४४.४	१७५.५
१०	जनसंख्या दोब्बर हुन लाग्ने अवधि वर्ष		३५ वर्ष
११	आश्रित अनुपात	९६.६५	९४.०३
	बाल आश्रित अनुपात	८३.००	७८.५७
	बृद्ध आश्रित अनुपात	१३६.०	१५.४६
१२	अपाङ्गको जनसंख्या		१,२४१
१३	पहिलो विवाह गरेको औषत उमेर		
	महिला	१८.००	१९.४१
	पुरुष	२१.४०	२१.९६
१४	जन्मस्थानको आधारमा जनसंख्या		
	नेपालमा जन्मेका		२,९६,७०९
	यही जिल्ला		२,९३,५६७
	अर्को जिल्ला		३,१४२
	विदेशमा जन्मेका		२६५

बार्षिक जनसंख्या बृद्धि दर

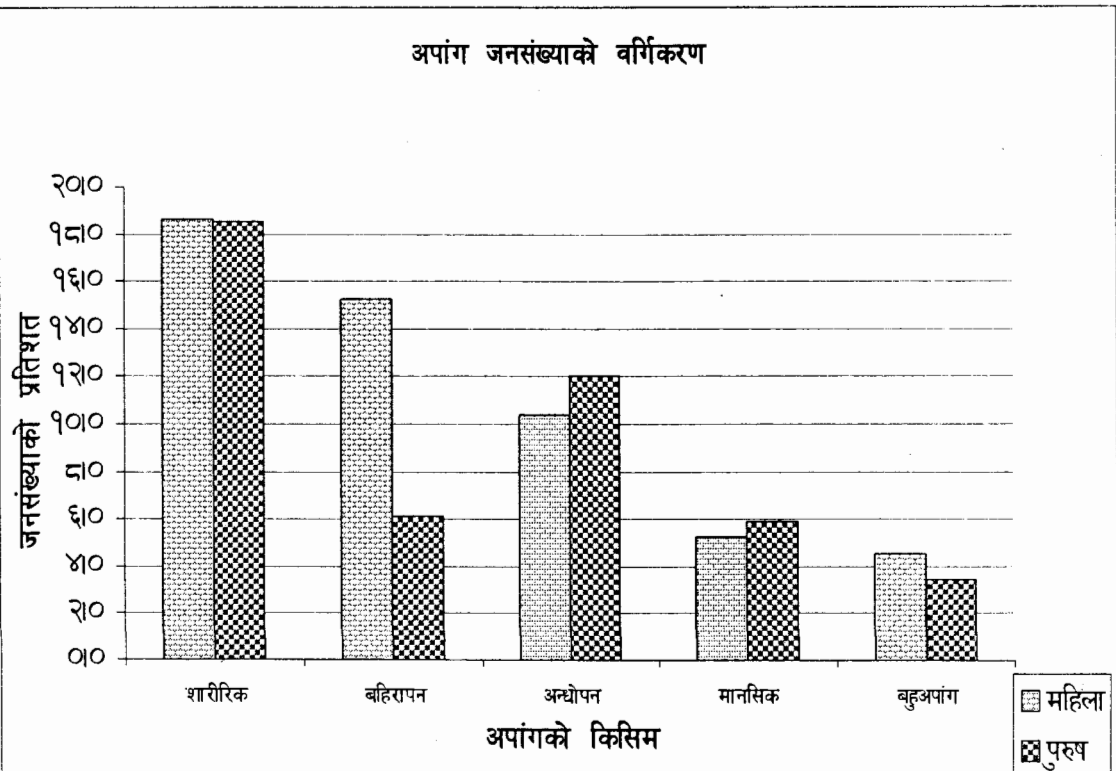
२.२.१ घरपरिवारमूलीको लिंग र उमेर समूहका आधारमा गरिएको वर्गिकरण

उमेर समूह	घर परिवार मुली		
	महिला	पुरुष	जम्मा
१० - १४	३	१७	२०
१५ - १९	१४४	३४२	४८६
२० - २९	२,००४	३,११५	५,११९
३० - ३९	२,९१४	१२,२७५	१५,१८९
४० - ४९	२,२६२	१२,५३८	१४,८००
५० - ५९	१,६३८	९,७३६	११,३७४
६० - ६९	१,४०२	६,६६८	८,०७०
७० र सोभन्दा बढी	८०६	३,८९५	४,७०१
जम्मा	११,१७३	५१,५८६	६२,७५९

२-२-२ अशक्त अपाङ्गहरू सम्बन्धी विवरण :

अपाङ्गहरू सम्बन्धी पहिलो पटक जनगणना २०५८ मा संकलन गरिएको विवरण अनुसार यस जिल्लामा जम्मा १२४१ अपाङ्ग भेटिएका थिए जसमा ६७० महिला र ५७१ पुरुष थिए । अपाङ्गको किसिम अनुसारको लैंगिक वर्गिकरण प्रतिशतमा तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

अपाङ्गको किसिम	महिला	पुरुष	जम्मा
जम्मा	५४०	४६०	१०००
शारीरिक	५०१	४९९	३७१
बहिरापन	७१३	२८७	२१४
अन्धोपन	४६४	५३६	२२४
मानसिक	४७१	५२९	१११
बहुअपाङ्ग	५६६	४३४	८०

२.२.३ १६ वर्ष भन्दा कम उमेर भएका वालवालिकाहरु सम्बन्धी विवरण

कोसँग बसेको	आमा बुवा	आमा	बुवा	बुवा र सौतेनी आमा	आमा र सौतेनी बुवा	अन्य नातेदार	मालिक	अन्य	जम्मा
जनसंख्या	१,३२,५६७	७,३१४	१,३९५	७१८	५०४	६६३	३६०	२,३००	१,४५,८२१
प्रतिशत	९०.९०	५.००	१.००	०.५०	०.३०	०.५०	०.२०	१.६०	१००.००

स्रोत : जनगणना, २०५८

२.२.४ विदेशमा रहेका जनसंख्या एवं कारण

जनगणनाको समयमा ६ महिना वा सो भन्दा बढी समयको लागि विदेशमा गएका जनसंख्याको आधारमा वर्गिकरण गरिएको तालिका प्रस्तुत गरिएको छ ।

विदेशको नाम	जम्मा	महिला	पुरुष	कारण	जम्मा	महिला	पुरुष
भारत	७,८१३	६३७	७,१७६	कृषि	३३	७	२६
खाडी मूलकहरु*	१,६८३	१६	१,६६७	व्यापार	१६३	७	१५६
अन्य एशिया	१५६	२८	१२८	व्यक्तिगत सेवा	७,६०१	२७४	७,३२७
यूरोप	९८	१२	८६	संस्थागत सेवा	१,०६६	२७	१,०३९
अमेरिका र अन्य	५६	१३	४३	अध्ययन/तालिम	२०९	४९	१६०
जम्मा	९,८०६	७०६	९,१००	विवाह	१०१	७५	२६
*साउदिअरब, कतार, कुवेत, संयुक्त अरब ईमिरेट र बहराइन ।				अन्य	८४८	२७१	५७७
				जम्मा	१०,०२१	७१०	९,३११

स्रोत : जनगणना, २०५८, के.त.वि.

२.२.५ वैवाहिक स्थिति

१० वर्ष वा सो भन्दा बढी उमेर भई एक पटक विवाह गरेकाहरुको विवरण:

वैवाहिक अवस्था	जनसंख्या	प्रतिशत	वैवाहिक अवस्था	जनसंख्या	प्रतिशत
अविवाहित	८५,९८०	३४.६३	१० वर्षभन्दा कम	६५	०.०४
एक विवाह	१,३६,७५७	५५.०८	१०-१४	२०,१३६	१२.४३
बहुविवाह	६,१५५	२.४८	१५-१९	८१,७३४	५०.४७
पुनर्विवाह	१०,२०६	४.११	२०-२४	४४,६७२	२७.५९
बिधुवा वा विदुर	७,९१६	३.१९	२५-२९	११,८७६	७.३३
पारपाचुके	३९९	०.१६	३०-३४	२,५०८	१.५५
छुट्टिएको	४१७	०.१७	३५ वर्ष वा सोभन्दा बढी	८९९	०.५६
नखुलेको	४५१	०.१८	नखुलेको	४१	०.०३
जम्मा	२,४८,२८१	१००.००	जम्मा	१,६१,९३१	१००.००

स्रोत : जनगणना, २०५८

२-६ १० वर्ष वा सोभन्दा बढी उमेर भएका विवाहितहरूको वसाइको स्थिति

उमेर समूह	जम्मा		एकभन्दा बढी श्रीमान्/श्रीमती		श्रीमान्/श्रीमतीसँगै बसेको		पुनर्विवाह		नखुलेको	
	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष
०-१४	१०४	१०२	०	३१	१०४	७	०	०	०	०
५-४९	६३,२८२	४९,४२७	०	२,९००	६०,०६४	४३,६७३	३,१६१	२,२४०	५७	२१४
१० वा बढी	१८,२४४	२२,४१२	०	३,२२३	१६,६१९	१६,२२७	१,५४३	२,८६३	८२	९९
जम्मा	८१,६३०	७१,९४१	०	६,१५४	७६,७८७	५९,९०१	४,७०४	५,५०३	१३९	३१३

स्रोत : जनगणना, २०५८

३-३ घरपरिवारको आधारमा आधारभूत वर्गिकरण

३-१ घरपरिवारको सदस्य संख्याको आधारमा घरपरिवारको वर्गिकरण

परिवारको सदस्य संख्या	एक	दुई	तीन	चार	पाँच	छ	सात	आठ	नौ वा बढी	जम्मा
घरपरिवार संख्या	२,३९९	४,७४०	६,०७४	९८,६४	११,५८०	१०,२८७	७,९६५	४,०८४	५,८६६	६२,७५९
तिशत	३.८	७.६	९.७	१५.७	१८.५	१६.४	१२.७	६.५	९.३	१००.००

स्रोत : जनगणना, २०५८

३-२ घरपरिवारको स्वामित्वको आधारमा घरपरिवारको वर्गिकरण

जनगणना	घरपरिवारको स्वामित्व					
	आफ्नै	भाडामा	संस्थागत	नातेदार	अन्य	जम्मा
२०४८	९७.५	१.३	०.६	०.२	०.४	१००.००
२०५८	९४.८	३.७	०.१	१.३३	०.१	१००.००

स्रोत : जनगणना, २०५८

३-३ घरको बनावटको आधारमा घरपरिवारको वर्गिकरण

जनगणना	घरपरिवारको स्वामित्व				
	पक्की	अर्ध पक्की	कच्ची	अन्य	जम्मा
२०४८	३८.९	३६.८	२३.०	१.३	१००.००
२०५८	६०.१	२८.७	११.०	०.२	१००.००

स्रोत : जनगणना, २०५८

२.३.४ घरपरिवार रहेको घरको स्वामित्व र बनावट को आधारमा घरपरिवारको वर्गिकरण

घर परिवार मूली	जम्मा घर परिवार	आफ्नै निजी			भाडामा			अन्य (±)		
		पक्की	अर्धपक्की	कच्ची	पक्की	अर्धपक्की	कच्ची	पक्की	अर्धपक्की	कच्ची
महिला	११,१७३	५,८३१	३,२६९	१,३५१	३९९	८७	३५	६८	७८	५५
पुरुष	५१,५८६	२९,८३६	१३,९४९	५,२८७	१,३४२	२७७	१५६	२६८	३२८	१४३
जम्मा	६२,७५९	३५,६६७	१७,२१८	६,६३८	१,७४१	३६४	१९१	३३६	४०६	१९८

± नातेदार, संस्थागत र अन्यसबै किसिमको स्वामित्वलाई अन्यमा समावेश गरिएको छ ।

स्रोत : जनगणना, २०५८ के त. वि.

२.३.५ महिलाको स्वामित्वको आधारमा घरपरिवारको वर्गिकरण

स्वामित्वको किसिम	घरपरिवार	प्रतिशत	स्वामित्वको किसिम	घरपरिवार	प्रतिशत
घर	३,४०३	५.४	घर र जमिन मात्र	१,४११	२.२
जमिन	५,३२९	८.५	घर पशुपंक्षी मात्र	८१	०.१
पशुपंक्षी	८,९९३	१४.३	जमिन र पशुपंक्षी मात्र	९०८	१.४
घर मात्र	१६९	०.३	घर, जमिन र पशुपंक्षी	७४२	१.२
जमिन मात्र	२,२६८	३.६	महिलाको स्वामित्व भएको	१२,८४१	२०.५
पशुपंक्षी मात्र	७,२६२	११.६	महिलाको स्वामित्व नभएको	४९,९१८	७९.५
जम्मा :				६२,७५९	१००.००

स्रोत : जनगणना, २०५८ के त. वि.

२.४ शैक्षिक अवस्था

नेपालको जिल्लाहरूमा समग्र साक्षरताको हिसावले ५३औं स्थानमा पर्ने यस जिल्लाको साक्षरता दर (४३.७) नेपालको साक्षरता दर ५४.१ भन्दा कम छ । नेपाल मानव विकास सूचकांकको प्रतिवेदन, २००४ अनुसार विद्यालयमा रहने औपत वर्ष २०५ छ जब कि नेपालको वर्ष २७५ छ । यस जिल्लाको सबैभन्दा बढी साक्षरता भएको बुढाथुम गाविसको साक्षरता दर ६२.४ छ भने सबैभन्दा कम साक्षरता भएको सेर्तुंग गाविसको साक्षरता दर १५.७ छ । गाउँ विकास समितिको तहमा साक्षरता सम्बन्धी थप विवरण अनुसूची ३ मा दिइएको छ ।

२.४.१ आधारभूत शैक्षिक विवरण

विवरण	जम्मा	महिला	पुरुष
जनगणना २०५८ अनुसार			
६ वर्ष वा सोभन्दा माथिको उमेर भएका			
● लेखपढ गर्न नसक्ने	१,३८,७०४	५१,५९७	८७,१०७
● पढ्न मात्र सक्ने	२१,७३०	९,२९०	१२,४४०
● लेख्न र पढ्न सक्ने	१,२४,५९४	४९,७३४	७४,८६०
● नखुलेको	१,५०३	९७८	५२४
६ वर्ष देखि १५ वर्ष उमेर पुगेका			
● जम्मा	९३,५९२	४६,९७८	४६,६१४
● स्कुल गइरहेका	७०,९११	३३,६३२	३७,२७९
● स्कुल नगइरहेका	२२,५६८	१३,२६६	९,३०२
साक्षरता दर			
● जनगणना २०५८ अनुसार	४३.७	३४.०	५३.९
● जनगणना २०४८ अनुसार	३२.२	१८.५	४६.२
● प्रौढ साक्षरता दर (१५ वर्ष माथि)	३४.५	२२.९	४७.०
कुल भर्ना दर	जम्मा	छात्रा	छात्र
● प्राथमिक तहमा	१८२.४	१७९.३	१८५.३
● निम्न माध्यमिक तहमा	१५५.०	१४५.८	१६४.४
● माध्यमिक तहमा	७०.२	६३.५	७७.३
खुद भर्ना दर			
● प्राथमिकता तहमा	९४.५	९२.२	९६.७
● निम्न माध्यमिक तहमा	६२.७	६४.५	६०.७
● माध्यमिक तहमा	५८.१	५३.७	६२.७
शैक्षिक अनुपात	प्रा. वि.	नि. मा. वि.	मा. वि.
● विद्यालय विद्यार्थी अनुपात	१:१३१	१:१५२	१:१२२
● शिक्षक विद्यार्थी अनुपात	१:५६	१:८५	१:४४
● विद्यालय शिक्षक अनुपात	१:३.०	१:३.४	१:२.८

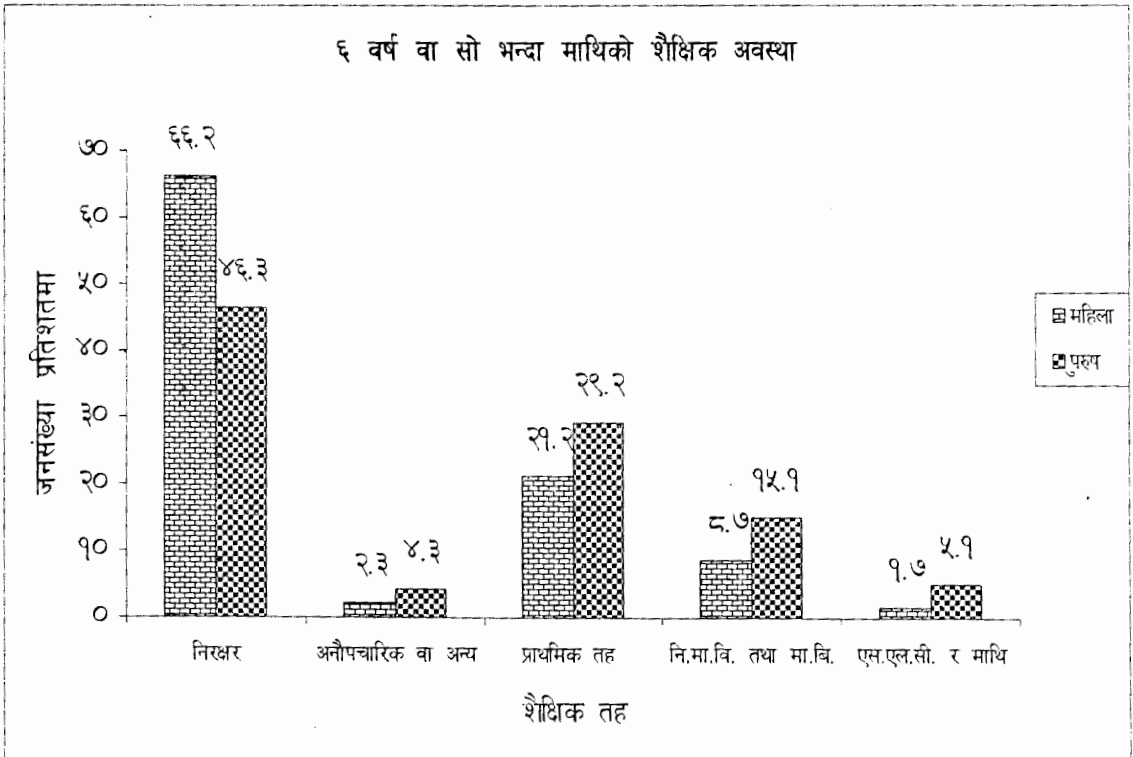
छात्राछात्र अनुपात (प्रति १००)		
● प्राथमिक तहमा		९६.५
● निम्न माध्यमिक तहमा		९३.८
● माध्यमिक तहमा		९२.६
● जम्मा		९५.७

स्रोत : केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, २००४ र जिल्ला शिक्षा कार्यालय

२०४२ ६ वर्ष वा सो भन्दा माथिको शैक्षिक अवस्था

शैक्षिक अवस्था	प्रतिशतमा		
	महिला	पुरुष	जम्मा
निरक्षर	६६.२	४६.३	५६.५
अनौपचारिक वा अन्य	२.३	४.३	३.२
प्राथमिक तह	२१.२	२९.२	२५.१
नि.मा.वि. तथा मा.वि.	८.७	१५.१	११.८
एस. एल. सी. र माथि	१.७	५.१	३.३

स्रोत : जनगणना, २०५८ के त वि

२.४.३ विगत तीन वर्षमा एसएलसी परीक्षामा सहभागी तथा उत्तीर्ण विद्यार्थी

शैक्षिक सत्र	सहभागी संख्या	उत्तीर्ण संख्या	उत्तीर्ण प्रतिशत
०५९/०६०	१९५६	४४५	२२.७५
०६०/०६१	२१७५	१०२९	४७.३१
०६१/०६२	२४६९	९०३	३६.५७

स्रोत : जिल्ला शिक्षा कार्यालय, धादिङ्ग

२.४.४ १० वर्ष वा सो भन्दा माथिका उमेर पुगेकाहरुको पहिलो विवाह गर्दाको उमेर र शैक्षिक अवस्था

	शैक्षिक स्थिति	जम्मा	१० वर्ष मुनि	उमेर						विवाह नगरेको	
				१०-१४	१५-१९	२०-२४	२५-२९	३०-३४	३५-४९		५०+
महिला	अशिक्षित	५,१२२	०	६९५	३,५४०	८१६	६३	८	०	०	०
	प्रा.वि मा.वि.	४,७१०	०	३१७	३,६८५	६६८	२४	८	०	०	८
	एसएलसी वा माथि	२,४३१	०	७३	१,५२८	७७४	४८	०	०	०	८
	अन्य तह नखुलेको	१,३७७	०	२०६	८४६	२२७	६६	१६	८	०	८
	साक्षरता	७३,९२६	६५	१४,१६७	४०,६१९	१५,२६९	३,०८०	४३८	१७३	२५	९०
	जम्मा संख्या	८७,५६६	६५	१५,४५८	५०,२१८	१७,७५४	३,२८१	४७०	१८१	२५	११४
	अशिक्षित	१०,९२५	०	८११	४,८६५	३,८५९	१,०२५	२६०	८१	८	१६
प्रा.वि मा.वि.	९,२४९	०	४३२	४,६१४	३,३८६	७०२	४८	०	०	६७	
एसएलसी वा माथि	६,९५८	०	२७२	२,९१५	२,८०३	८५३	६६	०	०	४९	
अन्य तह नखुलेको	१,३९७	०	७३	५३६	५७७	१६३	४०	०	०	८	
साक्षरता	४६,२०८	०	३,०९२	१,८५८	१६,२९२	५,८५२	१,६२६	६३६	८	११६	
जम्मा संख्या	७४,७३७	०	४,६८०	१४,७८८	२६,९१७	८,५९५	२,०४०	७१७	१६	२५६	

स्रोत : जनगणना २०५८, के त वि

२.४.५ विद्यालय गइरहेकाको ६ वर्ष देखि १५ वर्ष उमेर पुगेकाहरुको विवरण

कोसँग बसेको	आमाबुवा	आमा	बुवा	बुवा र सौतेनी	आमा र सौतेनी	अन्य नातेदार	मालिक	अन्य	जम्मा
महिला	३०,२७८	१,७९६	३८९	१४४	११९	१८३	१६७	५५६	३३,६३२
पुरुष	३४,०१२	१,७१०	३९९	१७३	१४३	२०६	६३	५७३	३७,२७९
जम्मा	६४,२९०	३,५०६	७८८	३१७	२६२	३८९	२३०	१,१२९	७०,९११

स्रोत : जनगणना, २०५८ के त वि

२.४.६ विद्यालय नगइरहेका ६ वर्ष देखि १५ वर्ष उमेर पुगेकाहरुको विवरण

कोसँग बसेको	आमाबुवा	आमा	बुवा	बुवा र सौतेनी	आमा र सौतेनी	अन्य नातेदार	मालिक	अन्य	जम्मा
महिला	११,४७०	८२८	२५६	१५९	७९	१३५	६३	२७८	१३,२६६
पुरुष	८,०३२	६१४	१९०	१०८	४८	३१	६४	२१५	९,३०२
जम्मा	१९,५०२	१,४४२	४४६	२६७	१२७	१६६	१२७	४९३	२२,५६८

स्रोत : जनगणना, २०५८ के त वि

२.४.७ शैक्षिक तह अनुसार विद्यालय, शिक्षक एवं विद्यार्थी

शैक्षिक तह	विद्यालय संख्या		शिक्षक संख्या		विद्यार्थी संख्या	
	सार्वजनिक	संस्थागत	महिला	पुरुष	छात्रा	छात्र
प्राथमिक	४१४	६	२४४	१,०३७	३६,१०६	३७,३९६
निम्न माध्यमिक	६१	४	११	१९६	८,९११	९,४९२
माध्यमिक	४७	६	२	१५२	३,५९३	३,८८०
उच्च मा. वि.	१०					
क्याम्पस	१					

स्रोत : जिल्ला शिक्षा कार्यालय, धादिङ्ग २०६३

२.४.८ शिक्षकहरु सम्बन्धी विवरण

विद्यालय	स्थायी शिक्षक		अस्थायी शिक्षक		तालिम प्राप्त		जम्मा
	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	
प्रा. वि.	९४	८३५	१५०	२०२	१२१	४९५	१,८९७
नि. मा. वि.	८	११३	३	८३	६	१८	२३१
मा. वि.	०	८५	२	६७	२	११२	२६८
जम्मा	१०२	१,०३३	१५५	३५२	१२९	६२५	२,३९६

स्रोत : जिल्ला शिक्षा कार्यालय, धादिङ्ग २०६३

२.५ स्वास्थ्य

नेपालको राजधानीको निकटमा रहेको यस जिल्लामा हालसम्म जिल्ला अस्पतालमा भएको दरवन्दी अनुसार डाक्टरहरु सम्म पनि उपलब्ध नभएको अवस्थाले यस जिल्लाको स्वास्थ्य सेवाको स्थिति दयनीय छ भन्ने इंकित गर्दछ । नेपाल मानव विकास सूचकांक, २००४ मा उल्लेख गरे अनुसार यस जिल्लाको शिशु मृत्युदर प्रतिहजार छ जब कि नेपालको औषत दर ६८.५ छ । स्वस्थ खानेपानी नपाउने २०६६ प्रतिशत र ५६.७ चर्पी प्रयोग नगर्ने यस जिल्लाका बासिन्दाको औषत उमेरवर्ष ५८.५५ छ जब कि नेपालको औषत आयु ६१ वर्ष नाघिसकेको छ । लैंगिक रुपमा यस जिल्लाको महिलाको औषत आयु ५९.८७ र पुरुषको ५७.३२ मात्र छ । यसले यस जिल्लामा उपलब्ध स्वास्थ्य सेवाको दयनीय स्थितिको पुष्टि गर्दछ । स्वस्थ सम्बन्धी अन्य विवरण विभिन्न तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

२.५.१ आधारभूत स्वास्थ्य सम्बन्धी विवरण

सि.नं.	विवरण	संख्या
१	जिल्ला अस्पताल शाखा आयुर्वेदिक औषधालय	१ ३
२	नर्सिङ्ग होम	०
३	शैया सबैको जम्मा	२२
४	क्लिनिक (डाक्टरको सुविधा तोकिएको दिन र सामान्यरूपले रगत, दिशा, पिसाव परीक्षण गर्ने ।)	०
५	स्वास्थ्य केन्द्र	२
६	स्वास्थ्य चौकी	१६
७	उपस्वास्थ्य चौकी	३३
८	डाक्टर (दरवन्दी)	५

९	नर्स र अ.न.मि. (दरवन्दी)	३४
१०	अ.हे.व. र हे.अ. (दरवन्दी)	६०
११	प्रति डाक्टर लाभान्वित जनसंख्या	६७,७३२
१२	खोप लगाएका बालबालिका	
	● बीसीजी (८७.५)	१०,००४
	● पोलियो ३ (८७.९ प्र.)	१०,०५४
	● डीपीटी ३ (८८ प्र.)	१०,०५९
	● दादुरा (८६.३)	९,८६२
	परिवार नियोजन प्रयोगकर्ता दर प्रतिशतमा*	२४.४

स्रोत : जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय, धादिङ्ग

*नेपालका जिल्लागत विकास सूचकहरू, के.त.वि., २०६०

२.५.२ जन्माएका जिवित बच्चाहरूका आधारमा विवाहित (१५-१९) वर्ष उमेर पुगेका महिलाहरूको विवरण

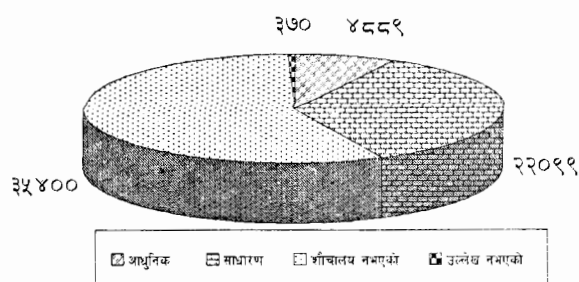
बच्चा संख्या	महिला	प्रतिशत	बच्चा संख्या	महिला	प्रतिशत
बच्चा नभएका	९,५७९	१४.८२	चार	८,५८३	१३.२८
एक	९,२६९	१४.३४	पाँच	६,०८७	९.४२
दुई	१०,१७९	१५.७५	छ	१०,४४६	१६.१६
तीन	१०,३६८	१६.०४	छ वा सोभन्दा बढी	११३	०.१७
			जम्मा	६४,६२५	१००.००

स्रोत : जनगणना, २०५८ के.त.वि.

२.५.३ शौचालयको प्रयोगको आधारमा घरपरिवारको विवरण

शौचालयको किसिम	घरपरिवार संख्या
आधुनिक	४,८८९
साधारण	२२,०९९
चर्पी नभएको	३५,४००
उल्लेख नभएको	३७०
जम्मा	६२,७५९

चर्पीको प्रयोगको आधारमा घरपरिवार

जिल्ला बस्तुगत विवरण : धादिङ्ग-२०६४

१९

खण्ड ३ : भौतिक पूर्वाधार विकासको अवस्था

३.१ यातायात सम्बन्धी विवरण

विवरण	ईकाइ	मान
सडक यातायातको पहुँच पुगेको (गाविस)	संख्या	४४
झोलुङ्गे पुल	संख्या	८४
सडक लम्वाई	कि. मि.	
(क) कालोपत्रे		१२१
(ख) ग्राभेल		४०
(ग) कच्ची		५२४

राष्ट्रिय राजमार्गहरू

- (क) त्रिभूवन राजपथ (सोप्याङ नैबिसे खण्ड) २६ कि.मि.
 (ख) पृथ्वी राजमार्ग ६७ कि.मि.
 (ग) कालु पाण्डे मार्ग १७५ कि.मि.

जिल्ला सडकहरू	
"क" वर्ग	"ख" वर्ग
● भीमढुंगा - लामिडाँडा ३० कि.मि.	● धादिङ्गवेसी - खाल्टे १४ कि.मि.
● चरौदी - स्यादुल १६ कि. मि.	● बुङ्चुङ - कमलाबारी ११ कि.मि.
● धादिङ्गवेसी - भन्याङभुरुङ २४ कि.मि.	● चकचके - गल्छी १३ कि. मि.
● धादिङ्गवेसी - सांकोस तिप्लिङ ५० कि.मि.	● चौकी दोभाने - विधाङ १२ कि.मि.
● धादिङ्गवेसी - सल्यानटार साम्लेटार ४२ कि.मि.	● धादिङ्गवेसी - काउले बजार १० कि.मि.
● धादिङ्गवेसी - सुनौला बजार १८ कि.मि.	● आदमघाट - लामा चिरा १० कि.मि. आदि ।

स्रोत : जि. वि. स. को कार्यालय, धादिङ्ग

३-२ उर्जा सम्बन्धी विवरण

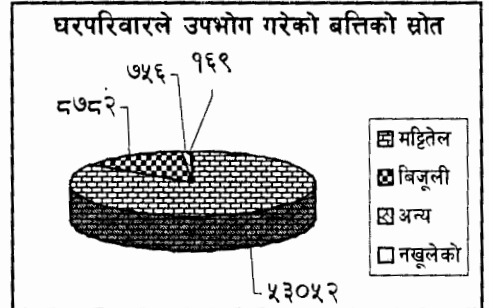
३-२-१ विद्युत र वैकल्पिक उर्जा सम्बन्धी विवरण

सि.नं.	विवरण	संख्या
१	विद्युत लाभान्वित परिवार प्रतिशत	१५
२	विद्युत पुगेको गा.वि.स. ❖	२९
३	विद्युत प्रणाली	
४	(क) साना जल विद्युत आयोजना	१०
५	(ख) सौर्य उर्जा : आ.व. ०६१/०६२ सम्म सौर्य उर्जा प्रयोग गर्ने (३७ गा.वि.स.हरूका) घरपरिवार संख्या ।	१,२५१
६	गोबर ग्याँस प्रयोग गर्ने घरपरिवार संख्या (सम्पूर्ण गा.वि.स.हरूको, २०६३)	१,८४८

❖ दाखा, कटुजे, मार्पाक, सत्यदेवी, सेम्जुङ, धुवाकोट, मुरलीभञ्ज्याङ, निलकण्ठ, सांकोस, खाल्टे, सुनौला बजार, गोगनपानी, कल्लेरी, नलाङ, सलाङ, कुम्पुर, ढोला, खरी, चैनपुर, बेनीघाट, धुसा, बैरेनी, भुमीस्थान, गजुरी, पिडा, जीवनपुर, थाक्रे, छत्रे देउराली, नौबिसे ।
स्रोत: जि.वि.स.को कार्यालय, धादिङ्ग

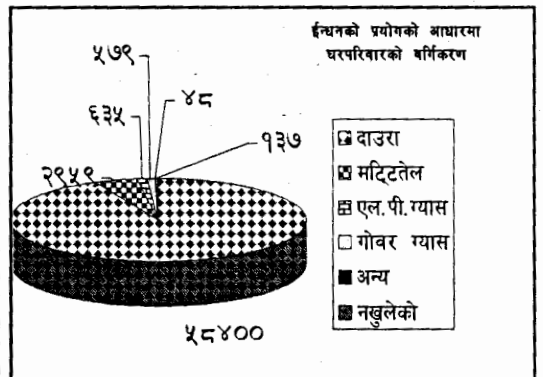
३-२-२ बत्तिको स्रोत अनुसार घरपरिवारको वर्गिकरण

बत्तिको स्रोत	घरपरिवार संख्या
मट्टितेल	५३,०५२
बिजुली	८,७८२
अन्य	७५६
नखुलेको	१६९

३-२-३ खाना पकाउन इन्धनको प्रयोगका आधारमा घरपरिवारको वर्गिकरण

बत्तिको स्रोत	घरपरिवार संख्या
दाउरा	५८,४००
मट्टितेल	२,९५९
एल.पी. ग्याँस	६३५
गोबर ग्याँस	५७९
अन्य	४८
नखुलेको	१३७

स्रोत: जनगणना, २०५८, के.त.वि.

३-३ संचार सम्बन्धि विवरण

३-३-१ संचारका सूचकहरू

विवरण	संख्या	विवरण	संख्या
● वितरित टेलिफोन	९४०	● हलाक सेवा	
● मोवाइल लाइन वितरित	५००	- जिल्ला हलाक कार्यालय	१
● टेलिफोन पुगेको गा.वि.स.	४२	- ईलाका हलाक कार्यालय	१२
● सी. डी. एम. ए.	६४८	- अतिरिक्त हलाक कार्यालय	३७
● सार्वजनिक टेलिफोन बुथ	१४	- हलाक बचत बैंक सेवा	१
		केबुल अपरेटर	६

स्रोत: नेपाल टेलिकम, शाखा कार्यालय, धादिङ्ग

३-३-२ रेडियो तथा टेलिभिजनको सूविधाका आधारमा घरपरिवार

सेवाको विवरण	घरपरिवार मूली				जनसंख्या
	महिला	पुरुष	जम्मा	प्रतिशत	
टेलिभिजन मात्र	४३	४३१	४७४	०.८०	२,४४४
रेडियो मात्र	५,६५५	२८,६८४	३४,३९९	५४.८०	१,९४,८३८
रेडियो र टी. भी. दुवै	१८९	१,७७३	१,९६२	३.१०	११,७३३
दुवै नभएका	५,२८७	२०,६९९	२५,९८६	४१.४०	१,२९,६४४
जम्मा :	११,१७४	५१,५८७	६२,७६१	१००.००	३,३८,६५९

स्रोत: जनगणना, २०५८, के त: वि

३-३-३ समाचार पत्र र पत्रिका सम्बन्धी विवरण :

आव: २०६२/२०६३ सम्ममा जिल्ला प्रशासन कार्यालय, धादिङ्गमा त्रैमासिक १, मासिक २, र साप्ताहिक ४ गरी जम्मा ७ समाचार पत्र र पत्रिका दर्ता भएका छन् । यी पत्र पत्रिकाहरूको विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

क्र.सं.	नाम	किसिम	विषय	स्थान
१	सूक्ति	त्रैमासिक	भाषा, साहित्य, कला आदि	धादिङ्गवेसी
२	सन्ध्या साहित्य	मासिक	कला, साहित्य र साहित्य	वेनिघाट-८
३	प्रत्यूष	मासिक	विविध	सुनौला बजार -७
४	विरेचन	साप्ताहिक	समाचारमूलक	नीलकण्ठ - ५
५	धादिङ्ग आवाज	साप्ताहिक	समाचारमूलक	नीलकण्ठ - ५
६	गणेश हिमाल	साप्ताहिक	समाचारमूलक	नीलकण्ठ - ५
७	मंगल प्रभात किरण	साप्ताहिक	समाचारमूलक	धादिङ्गवेसी

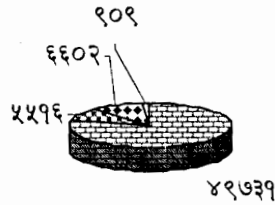
३-३-४ छापाखाना सम्बन्धी विवरण :

क्र.सं.	छापाखानाको नाम	ठेगाना
१	अरूण छापाखाना	नीलकण्ठ बीचबजार
२	गजुरी प्रिन्ट	गजुरी
३	नीलकण्ठ न्यू प्रिन्टिङ्ग प्रेस	गजुरी
४	नीलकण्ठ प्रिन्टिङ्ग प्रेस	नीलकण्ठ-५, बीचबजार
५	भैरवी छापाखाना	नीलकण्ठ, धादिङ्गवेसी
६	भैरवी प्रिन्टिङ्ग प्रेस	नीलकण्ठ-२, बीचबजार
७	पशुपति छापाखाना	नीलकण्ठ-२, बीचबजार
८	साका प्रिन्टिङ्ग प्रेस	नीलकण्ठ-५, बीचबजार
९	सरस्वती छापाखाना	नीलकण्ठ-५, बीचबजार
१०	एक्सप्रेस डेक्स टप	नीलकण्ठ-५, बीचबजार

३-४- खानेपानी स्रोतको आधारमा घरपरिवार

क्र.सं.	खानेपानीको स्रोत	प्रतिशत
१	धारा पाइप	४९,७३१
२	ईनार, ट्युबवेल	५,५१६
३	मूल, कुवा	६,६०२
४	खोला अन्य	९०९

घरपरिवारले उपभोग गरेको पानीको स्रोत

■	धारा पाइप
▣	ईनार, ट्युबवेल
▤	मूल, कुवा
▥	खोला अन्य

३-५ सार्वजनिक पुस्तकालय सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	पुस्तकालयको नाम	ठेगाना
१	जनता पुस्तकालय	नीलकण्ठ-५, धादिङ्गवेसी
२	नीलकण्ठ अध्ययन केन्द्र	नीलकण्ठ-५, धादिङ्गवेसी

स्रोत : जिल्ला प्रशासन कार्यालय, धादिङ्ग

३.६ सहकारी संस्थाहरुको विवरण

क्र.सं.	सहकारी संस्थाको प्रकृति	संख्या
१	दुग्ध उत्पादक सहकारी संस्थाहरु	२०
२	साना किसान सहकारी संस्थाहरु	१८
३	बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्थाहरु	३०
४	महिला बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्थाहरु	४
५	महिला बचत तथा ऋण सहकारी संस्थाहरु	१०
६	बचत तथा ऋण सहकारी संस्थाहरु	२५
७	फलफूल तथा तरकारी सहकारी संस्थाहरु	८
८	अन्य	९
कुल जम्मा :		१२४

स्रोत : डिभिजन सहकारी कार्यालय, धादिङ्ग

३.७ वित्तीय संस्था सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	बैंक तथा वित्तीय संस्थाको नाम	ठेगाना	फोन नं.
१	कृषि विकास बैंक	धादिङ्गवेसी	५२०३६६
२	राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक	धादिङ्गवेसी	५२०३९७
३	राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक	गजुरी	५२९१५७

खण्ड ४ : प्राकृतिक स्रोत तथा वातावरण

४.१. जलाधार क्षेत्रको विवरण

धादिङ्ग जिल्लामा रहेका मुख्य दुई जलाधार त्रिशुली र बुढी गण्डकीलाई ३६ उप(जलाधार क्षेत्रमा विभाजन गरिएको छ । यी उप जलाधार क्षेत्रहरूको जम्मा क्षेत्रफल १७४२ वर्गकि.मि. छ । यी उप(जलाधारमध्ये सबैभन्दा ठूलो भविल खोला (११३३ वर्गकि.मि.) हो भने सबैभन्दा सानो चिरड्डी खोला (२३८ वर्गकि.मि.) हो । यस जिल्लामा सतह जलस्रोत ठूला र साना गरी १७६८ छन् । प्राथमिकीकरण अनुसार उप(जलाधारको विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

क्र.सं.	उप-जलाधारको नाम	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मि.)	क्र.सं.	उप-जलाधारको नाम	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मि.)
१	आगरा खोला	३६.८	२	सल्यानटार आँखु	४५.३
३	कुम्पुर खोला	३१.५	४	उपल्लो महेश खोला	१०५.५
५	डुम्रिचौर खोला	२६.५	६	पँलेखु खोला	५४.२
७	कोप्लु खोला	३५.७	८	गेल्लु खोला	३८.१
९	छाँपगाउँ खोला	३२.३	१०	थोपल खोला	५०.६
११	बेनीघाट सलाड खोला	४९.४	१२	खाल्टे त्रिशुली	५०.०
१३	मलेखु खोला	३७.८	१४	गरली खोला	४८.०
१५	तल्लो महेश खोला	५८.१	१६	हात्तीवाड, त्रिशुली	५४.९
१७	चरौदी खोला	५८.६	१८	खानीखोला	६२.८
१९	चिराडदी खोला	२३.८	२०	लिस्नु खोला	२६.८
२१	हाडयाड आँखु खोला	५१.७	२२	आँखु त्रिपेश्वरी	३७.८
२३	मते बुढीखोला	२६.२	२४	भोलेडटार खोला	६०.४
२५	सुरगन्धी खोला	४०.८	२६	भविल खोला	११३.३
२७	सेमजोड खोला	३३.४	२८	बेल्खु खोला	८५.०
२९	घटिया खोला	५७.०	३०	मन्नु बुढी खोला	६६.०
३१	च्याण्डु खोला	३६.५	३२	आँसी खोला	३४.४
३३	बगुवा खोला	३१.०	३४	अवादी खोला	४२.२
३५	किन्ताङ्ग खोला	३४.४	३६	अजल आँखु खोला	५६.०

स्रोत : जिल्ला भूसंरक्षण कार्यालय, धादिङ्ग, २०६३

४.२ वनजंगल सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	वनको किसिम	संख्या	क्षेत्रफल हे.	लाभान्वित घरधुरी
१	सामुदायिक	४९८	२१,४२७	४९,६३५
२	कबुलियत	२४३	८११	१,९२२
३	निजी	१४	९	१४
४	राष्ट्रिय		६७,४५०	

स्रोत : जिल्ला वन कार्यालय, धादिङ्ग २०६३

४.३ रेन्जपोष्टका आधारमा वन क्षेत्र

रेन्जपोष्ट	स्थान	कबुलियती वन			सामुदायिक वन		
		संख्या	क्षेत्रफल हेक्टर	लाभान्वित घरधुरी	संख्या	क्षेत्रफल हेक्टर	लाभान्वित घरधुरी
बैरेनी	गोगनपानी				१४	१५००	११८८
	वैरेनी	२१	३९	१६९	२४	११३७	१५४८
	कल्लेरी	३	१३	२०	१३	९७२	१७६९
	भूमिस्थान	३	१३	३०	२०	७५५	२३८९
बेनिघाट	सलाड	१२	५८	१०९	९	४६९	८७५
	बनीघाट	१	१	१०	८	३९६	८१२
	जोगीमारा	२७	९३	१७२	३	१५३	२८६
	धुषा	२२	१२०	१६७	९	४८६	७५७
दाखा	लापा				१	५५	२२
	तिप्लिङ				१	३१	४९
	दाखा				७	१६५	६९२
मारपाक	फूलखर्क				४	१५	२४५
	गुम्दी				१	८	५२
	मारपाक				१	७	३१
	सल्यानकोट				४	३११	३७२
	त्रिपुरेश्वर				२	६१	१४७
	कटुञ्जे				१२	२९७	८३५
	सेमजोड				१	५४	१८२

नौविसे	केवलपुर				१२	४१२	१८१८
	जीवनपुर				११	२५६	१७१०
	तर्सपु				५	११४	५३६
	छत्रेदेउराली				१	२२	१७१
	धात्रे	७	१६	७०	६	६८	४९०
	नौविसे	१०	४५	६७	१८	६६८	१२०५
निलकण्ठ	निलकण्ठ	१५	४३	१२०	२९	७७८	२८०७
	नलाड				१९	४६३	२३८९
	ढोला				६	६७	९६९
	धुवाकोट				११	२८५	८३१
	साडकोष				३२	८६८	२०३७
	मुरली भञ्ज्याङ्ग				१२	४९८	१४४१
	सुनौला बजार	१५	५१	१००	१६	६५७	२५३३
	मैदी	६	५	४६	२६	७७०	३८३६
खाल्टे				१५	९६२	१५२०	
पिडा	कुम्पुर	२५	७२	१८८	१७	१७९९	२२२१
	पिडा	१०	३७	६४	२०	१५८४	१४१९
	गजुरी	३	१३	२२	९	१०६१	१३७३
	किराञ्चोक	९	१७	६३	१५	१०५९	७९७
	महादेवस्थान	१६	६८	११८	३	३९९	३९९
सल्यानटार	बुढाथुम				८	९२	७६९
	बसेरी				३	२२	१२८
	सल्यानटार	१३	५१	१११	६	२६८	७८२
	चैनपुर	१८	३५	१६९	२०	६१२	१९७५
	मूलपानी				८	१४७	३२४
	ज्यामरुड	३	६	२७	८	१९९	७८२
	आगिन्चोक	१	१	१०	७	१३४	५१५
	खरी	३	१२	३०	२१	५९१	१६०७

४४ वनको उत्पादन सम्बन्धी विवरण

काष्ठजन्य प्रजाति	साल, अस्ना, कटुस चाप, चिलाउने, साज, गुराँस, सल्लो, लोठ सल्ला, खर्सु, सिमल, बर्रो, सिरिस, रिद्ध, उत्तिस, धगेरो आदि ।
गैरकाष्ठजन्य प्रजाति	हलिक, पावन बोक्रा, सालधुप, तिगेडि, बुकेफूल, कुरिलो जरा, टापरी, मजिठा, जीवनती, छोटे, अमला, विषफेज, स्याउ, भोला, मसला आदि ।
जडिबुटी	तुलसी, कुरिलो, सयपत्री, सुगन्धवाल, पदमचाल, दालचिनी, गुजरगानो, जटामसी, निरमसी टिमुर, बोभो, चिराइतो, विष जरा, विषफेज, सर्पगन्धा, पुदिना, सुगन्ध कोकिला, लोक्ता, कस्तुरी, सयपत्री, मुसली, रति जरा, जीवन्ती, गुर्जो लहरा, एक्लेवीर आदि ।

४.५. जैविक विविधता सम्बन्धी विवरण

उत्तरमा हिमाल देखि लिएर दक्षिणको महाभारत श्रृंखलासम्म फैलिएको यस जिल्लालाई जैविक विविधताको दृष्टिले धनी जिल्लाको रूपमा लिन सकिन्छ । यस जिल्लामा निम्नानुसारका वनस्पति एवम् जीवहरू पाइन्छन् ।

वनस्पति			जीवहरू		
फूलहरू	फलफूलहरू	जडिबुटीहरू	चराहरू/पंक्षी	जंगली/घरपालुवा जनावरहरू	किराहरू
चमेली, सयपत्री, मखमली, गोदावरी लालुपाते, लाउरे, चम्पा, बेली, चोमा, जाई, लालिगुराश आदि ।	स्याउ, ओखर, सुन्तला, जुनार, कागति, नासपाति, आरु, निबुवा, आँप, लिचची, अम्बा, केरा, भूईँकटहर आदि ।	अमला, बर्रो, हरो, रिट्टा, सिकाकाई, टिम्बुर चम्पावती, पाखनभेद, चिराईतो, नागबेली, पदमचाल, जटामसी, कुरिलो, पिप्ला, यासांगुम्वा आदि ।	डाँफे, मुनाल, कालिज, तिन्ना, भ्याकुर, काग, कोइली, चील, गिद्ध, सुंगा, दुक्कुर, परेवा, मयूर, चमेरो, भंगेरा, जुरेली आदि । कुखुरा, हाँस, परेवा, सुगा, बट्टाई आदि ।	चितुवा, भालू, मृग, हरिण, बांदर, डेडु, खरायो, रतुवा मृग, दुम्सी, बनविरालो, घोरल, सर्प, लोखर्के आदि । गाई, भैसी, भेडा, बाखा, संगुर, घोडा, खच्चड, कुकुर, विरालो आदि ।	खपटे, भुयाउकिरी, पुतली, बिच्छु, खजुरी आदि ।

४.६ खनिज साधन सम्बन्धी विवरण

सि.नं.	खनिज साधनको नाम	स्थान	कैफियत
१	चुनढुंगा	जोगिमारा	
२	तामा	धुषा	११ लाख मे.टनको ०.५%
३	लिड र जिङ्क	लवाड	२१ मे. टनको १%
४	सुन	गण्डकी, त्रिशुली, नदीको किनारा	
५	ढुङ्गा (घर छाउने)	विभिन्न क्षेत्रहरू	मुख्य रूपमा कल्लेरी, भूमिस्थान
६	बालुवा	नदी किनाराका क्षेत्रहरू	मुख्य रूपमा बैरनी, बेल्लु
७	कोरण्डम, क्वार्ज, मार्बल, सिसा आदि ।	विभिन्न क्षेत्रहरू	खानीको पर्याप्त अध्ययन नभएको

Resource: Compendium on Environment Statistics, 1998, CBS, Nepal

खण्ड ५ : आर्थिक क्रियाकलाप सम्बन्धी विवरण

१० वर्ष वा सोभन्दा बढी उमेर पुगेकाहरुमध्ये आर्थिकरूपले सक्रिय भएकाहरुले लिङ्ग, उमेर, पेशा, कार्यक्षेत्र, रोजगारीको अवस्था, शैक्षिक अवस्था आदिको विवरण तथा आर्थिकरूपले निष्क्रिय रहेकाहरुको लिङ्ग, उमेर, शैक्षिक अवस्था र कारण सहितको विवरण यस खण्डमा समावेश गरिएको छ ।

५.१ आर्थिक सक्रियता सम्बन्धी विवरण

१० वर्ष वा सोभन्दा बढी उमेर भएका	जनगणना	
	२०४८	२०५८
<u>आर्थिक रूपले सक्रिय जनसंख्या प्रतिशत</u>	६९.६४	६९.११
● कृषि क्षेत्र	९१.७	८४.८५
● गैर कृषि क्षेत्र	८.३	१५.१५
● जम्मा	६९.६४	६९.११
- महिला	६५.५७	६७.०
- पुरुष	७३.८५	७१.३७
<u>आसित अनुपात</u>		
● जम्मा	९६.६५	९४.०३
● बालक (उमेर १५ वर्ष मुनि)	८३.०	११.७
● बृद्धबृद्धा (उमेर ६० वर्ष वा सोभन्दा बढी)	७८.६	१२.४
● महिला पुरुषको अनुपात		१.००
१० वर्ष वा सोभन्दा बढी उमेर भएका	महिला	पुरुष
● अक्सर सक्रिय		
- रोजगार	८२,८१५	८२,२५८
- बेरोजगार	३,०१४	३,५०८
● अक्सर सक्रिय नहुने	७,५७०	५,१९४
● आर्थिक रूपले निष्क्रिय	३४,७१३	२९,२०७
जम्मा	१,२८,११२	१,२०,१६७

रोजगारीको अवस्था			
● रोजगारदाता		२,२२४	१,८४२
● तलव ज्यालामा काम गर्ने		२,१६१	११,७३६
● स्वरोजगार		७५,९४८	६७,७६०
● तलब नलिने पारिवारिक काम गर्ने		२,४८२	९२३
ज्याला सम्बन्धी विवरण		ईकाई	मान
● औषत ज्याला कृषि (खाजा बाहेक)			
- पुरुष		रूपैयाँ/दिन	१२५
- महिला		रूपैयाँ/दिन	८५
● औषत ज्याला गैर कृषि			
- सिकर्मी र डकर्मी		रूपैयाँ/दिन	२५०
- मजदुर		रूपैयाँ/दिन	१५०

स्रोत : जनगणना २०५८, के.त.वि.

५.२ उमेर, लिङ्ग, शैक्षिक अवस्था र संलग्न भएको क्षेत्र अनुसार आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्न जनशक्ति

लिङ्ग	उमेर समूह	१० वर्ष वा सोभन्दा माथि उमेर पुगेकाहरूको संलग्न भएका मुख्य क्षेत्र							
		जम्मा	कृषि	कृषि वाहेक	विस्तारित आर्थिक कृष्याकलाप	घरायसी काम	अध्ययन	नोकरीको खोजी	कुनै काम नगर्नेहरू
महिला	१० - १४	५,६५३	३,५८२	१२८	५२८	९६	१,०३९	८	२७२
	१५ - ४९	६६,३०६	५४,७९८	३,९९७	५,१८३	९७७	५५६	३०९	४८६
	५० - ५९	७,७३६	६,३५८	२८२	७७४	२३६	०	९	७७
	६० वा बढी	६,९३६	४,५३०	१७९	९८१	२२७	०	८	२११
	सबै उमेर	८५,८३१	६९,२६८	४,५८६	७,४६६	१,५३६	१,५९५	३३४	१,०४६
पुरुष	१०-१४	३,८१७	२,००७	२०४	१२५	३१	१,०७४	९४	२८२
	१५-४९	६१,०५४	४३,९४८	१४,३३८	६५१	८	४८३	१,३२५	३०१
	५०-५९	१०,६०९	९,३६०	१,११५	८४	८	०	१७	२५
	६० वा बढी	१०,२८५	९,१९६	६५९	२६८	३२	०	९	१२१
	सबै उमेर	८५,७६५	६४,५११	१६,३१६	१,१२८	७९	२,५५७	१,४४५	७२९

शैक्षिक अवस्था :

महिला	निरक्षर	६८,५१६	५७,०४१	२,६३८	६,२४०	१,३४१	२५८	१७१	८२७
	प्रा.वि. तहभन्दा कम	७,२४९	५,४९५	३९५	४७७	९७	७०५	८	७२
	प्रा.वि. वा मा.वि. तह	६,९८०	५,०२८	५८६	५१४	८१	६१६	८२	७३
	एसएलसी सो माथि	१,७४०	७२३	८२८	९१	०	१६	७४	८
	अन्य वा नखुलेको	१,३४४	९८१	१३८	१४३	१७	०	०	६५
	सबै	८५,८२९	६९,२६८	४,५८५	७,४६५	१,५३६	१,५९५	३३५	१,०४५
	पुरुष	निरक्षर	४८,९५७	४२,२४७	५,०२०	७०६	७१	१५२	४३२
प्रा.वि. तहभन्दा कम	१३,९६७	१०,०३९	२,५०९	२१७	८	८०९	२३५	१५०	
प्रा.वि. वा मा.वि. तह	१५,४९८	९,८०६	४,३७२	११५	०	५६४	४५६	१८५	
एसएलसी र सो माथि	५,८७२	१,५७९	३,८२५	७३	०	३३	३१३	४९	
अन्य वा नखुलेको	१,४७०	८४०	५८९	१७	०	०	८	१६	
सबै	८५,७६४	६४,५११	१६,३१५	१,१२८	७९	१,५५८	१,४४४	७२९	

प्रा.वि. : प्राथमिक विद्यालय, मा.वि. : माध्यमिक विद्यालय

स्रोत : जनगणना २०५८

५.३ १० देखि १५ वर्षसम्मका बालबालिका संलग्न क्रियाकलाप सहितको विवरण

क्रियाकलाप	कोसँग बसेको								
	आमाबुवा	आमा	बुवा	बुवा र सौतेनीआमा	आमा र सौतेनीबुवा	अन्य नातेदार	मालिक	अन्य	जम्मा
महिला									
आर्थिक	६,४८९	५,०८६	५३१	२४५	१२८	८७	१४४	७९	१८९
गैर आर्थिक	१,१८१	१,०५६	५६	१५	१५	०	८	०	३१
विद्यार्थी	१८,८०१	१६,८९७	१,०६३	१९९	७२	६३	११२	५५	३४०
केही नगर्ने	१,४६१	१,२२०	७२	४१	२४	८	१५	१६	६५
जम्मा	२७,९३२	२४,२५९	१,७२२	५००	२३९	१५८	२७९	१५०	६२५
पुरुष									
आर्थिक	३,९०४	२,९४२	४४३	१३७	९२	३२	४०	४०	१७८
गैर आर्थिक	२४०	२२५	७	०	०	०	०	८	०
विद्यार्थी	२१,३११	१९,४०९	९४६	२२४	९५	८०	१३६	६४	३५७
केही नगर्ने	१,९३७	१,६६३	१३४	३१	३१	८	२२	८	४०
जम्मा	२७,३९२	२४,२३९	१,५३०	३९२	२१८	१२०	१९८	१२०	५७५

५.४ पेशा अनुसार रोजगारीको विवरण

स्रोत : जनगणना २०५८, के.त.वि.

पेशा	१० वर्ष वा सोभन्दा बढी उमेर भएका			प्रतिशत
	महिला	पुरुष	जम्मा	
विधायक, उच्च अधिकृत वा प्रबन्धकहरु	३२	१०७	१३९	०.१
पेशागत विज्ञ	४७१	१,७३३	२,२०४	१.३०
प्राविधिक तथा सहायक विज्ञ	१३८	६९२	८३०	०.५०
सहायक कर्मचारी	९६	१,५१०	१,६०६	१.००
सेवा वा व्यापारिक कामदार	२,१७३	४,५४४	६,७१७	४.१०
कृषि कामदार	७२,४५१	६५,८८२	१,३८,३३३	८३.८०
हस्तकला सम्बन्धी व्यवसायीहरु	४,४७३	३,७७८	८,२५१	५.००
मेकानिक्स	७३	१,४९१	१,५६४	०.९०
आधारभूत पेशा	२,८७३	२,५०५	५,३७८	३.३०
नखुलेका	३२	१७	४९	०.००
जम्मा	८२,८१२	८२,२५९	१,६५,०७१	१००.००

स्रोत : जनगणना २०५८, के.त.वि.

५.५ क्षेत्र अनुसार रोजगारीको स्थिति

औद्योगिक वर्गीकरण	१० वर्ष वा सोभन्दा बढी उमेर भएको			प्रतिशत
	महिला	पुरुष	जम्मा	
कृषि तथा वन	७३,७३३	६८,५३२	१,४२,२६५	८५.००
मत्स्य	८	२४	३२	०.०२
खानी तथा उत्खनन्	७३	१३१	२०४	०.१२
औद्योगिक उत्पादन	४,३८९	३,२४८	७,६३७	४.५६
विद्युत, ग्याँस तथा पानी आपूर्ति	१,४३५	१३०	१,५६५	०.९४
निर्माण	२४२	१,७४५	१,९८७	१.१९
थोक तथा खुद्रा व्यापार	१,८५७	३,१५३	५,०१०	२.९९
होटल तथा रेष्टुरेन्ट	३८८	८८७	१,२७५	०.७६
यातायात, गोदाम तथा सञ्चार	४०	१,४८८	१,५२८	०.९१
वित्तीय मध्यस्थता	२४	१००	१२४	०.०७
रियल स्टेट, भाडा सम्बन्धी व्यवसायिक क्रियाकलाप	०	२५	२५	०.०१
प्रशासन र सामाजिक सुरक्षा	९०	१,६४५	१,७३५	१.०४
शिक्षा	५१९	१,८२२	२,३४१	१.४०
स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्य	८१	२२३	३०४	०.१८
अन्य सामाजिक तथा व्यक्तिगत क्रियाकलाप	९०	५६५	६५५	०.३९
व्यक्तिगत रोजगार दिने घरपरिवार	८१	१४७	२२८	०.१४
अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्था	८	३५५	३६३	०.२२
नखुलेको	५६	४१	९	०.०६
जम्मा :	८३,१४४	८४,२६१	१,६७,३७५	१००.००

स्रोत : जनगणना २०५८, के.त.वि.

खण्ड ६ : जनसंख्या र व्यक्तिगत घटना दर्ता

यस खण्डमा जनगणनाहरूबाट प्राप्त उमेर समूह अनुसार जनसंख्या, जनजाति, मातृभाषा, धर्म सम्बन्धी विवरणका साथसाथै व्यक्तिगत घटना सम्बन्धी विवरणहरू विभिन्न तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ भने गाविस, उमेर समूह अनुसारको जनसंख्या विवरण र जातजातिको विवरण क्रमशः अनूसूची ४ र ५ मा राखिएको छ ।

६.१ निर्वाचन क्षेत्र अनुसारको जनसंख्या र घरपरिवार

निर्वाचन क्षेत्र नं.	घरपरिवार संख्या	जम्मा जनसंख्या	महिला	पुरुष
१	१७,९५७	९५,८२८	५०,८८२	४४,९४६
२	२२,९७८	१,२२,९५३	६२,५९७	६०,३५६
३	२१,८२४	१,१९,८७७	५९,३१५	६०,५६२
जम्मा	६२,७६८	३,३८,६५८	१,७२,७९४	१,६५,८६४

६.२ इलाकास्तरीय जनसंख्या र घरपरिवार

ईलाका नम्बर	घरपरिवार संख्या	जम्मा जनसंख्या	महिला	पुरुष
१	३,३६९	१८,४५९	९,५४६	८,९१३
२	३,२८३	१७,४३७	९,२८४	८,१५३
३	३,२४२	१७,७८६	९,३९७	८,३८९
४	४,०५०	२०,९११	११,२४४	९,६६७
५	४,०१३	२१,२३५	११,४११	९,८२४
६	४,५६७	२३,४१३	१२,४००	११,०१३
७	६,९७१	३६,६५१	१८,१७८	१८,४७३
८	५,०५०	२८,०२०	१४,१९४	१३,८२६
९	६,३९०	३४,८६९	१७,८२५	१७,०४४
१०	५,९५९	३१,०२९	१५,५०६	१५,५२३
११	४,२७४	२४,६५१	१२,१७७	१२,४७४
१२	६,६०१	३६,४९८	१७,९६०	१८,५३८
१३	४,९९०	२७,६९९	१३,६७२	१४,०२७
जम्मा	६२,७५९	३,३८,६५८	१,७२,७९४	१,६५,८६४

६.३ गा.वि.स.को बडा अनुसार जनसंख्या र घरपरिवार

क्र.सं.	गा.वि.स.को नाम	विवरण	जम्मा	बडा नम्बर											
				१	२	३	४	५	६	७	८	९			
१	सेतुंड	घर परिवार महिला पुरुष	७८९ २,१७० १,७३७	२२	२०९	१२६	१६९	११३	२६६	२३६	२६८	१०१	२१९	२२९	१९५
२	तिम्लिङ	घर परिवार महिला पुरुष	४६३ १,२८१ १,२९५	३९	१०३	१५१	१३९	१३४	१३९	१०१	११२	७३	१४४	२४०	२१९
३	भालाङ	घर परिवार महिला पुरुष	७४५ २,१९४ २,१५२	१९१	४९९	३७३	४४	२७	१०१	८९	१००	३३	१५	३८	१२३
४	लापा	घर परिवार महिला पुरुष	८३० २,०२४ १,८६९	१०७	१४१	१०६	६१	७८	१९४	१८७	१६३	५४	६६	१४४	४३
५	रि गाऊं	घर परिवार महिला पुरुष	१,०५७ ३,०५९ २,९७६	११६	४०८	२७६	४३०	२४०	४७५	४२५	३६६	९९	१११	१४७	४२५
६	सत्यदेवी	घर परिवार महिला पुरुष	७५७ १,९८० १,५९७	८३	५४	८३	६९	१०२	१९५	२०१	३८६	७५	१०९	७८	१७१

७	गुम्दी	घर परिवार	१,०१९	८६	१०६	१२७	७२	९६	१७५	१०७	३१३	११९
		महिला	३,१८२	२७९	३५०	३९६	२३८	३३८	५७४	३११	३५५	३४२
		पुरुष	२,७७३	२३४	२८४	३८३	१९५	२५९	५४५	२९४	२९९	२८०
८	दाबा	घर परिवार	१,०६२	१३४	१४२	११३	१५०	८६	९१	१०५	१५०	९१
		महिला	२,९४०	४०९	३८४	२७८	४१५	२४०	२५५	२९४	४३२	२३३
		पुरुष	२,६६७	३४३	३२१	२६५	३९०	२१२	२१७	२४२	४५६	२२१
९	फुलखर्क	घर परिवार	८७२	१२०	१३८	९१	१०७	१२०	७०	५१	९१	८४
		महिला	२,५४९	३९५	३६३	२६४	३०८	३३८	२०१	१६०	२६८	२५२
		पुरुष	२,१०६	२७५	३१९	२४३	२५५	२७२	१७१	१३७	२२८	२०६
१०	बसेरी	घर परिवार	८१६	७१	९१	८१	९५	१०३	६०	१२९	१०६	८०
		महिला	२,३१७	२२२	२३४	२७०	२५७	२९५	१९१	३५८	२९२	१९८
		पुरुष	२,०५४	२२९	१८६	२४६	२१७	२५८	१७०	३२१	२५१	१७६
११	बुढाथुम	घर परिवार	८४४	७९	९८	६९	८७	१३५	९१	९५	७२	११८
		महिला	२,३९१	२५७	३०८	१८२	२१६	३७६	२४६	२९७	२०५	३०४
		पुरुष	२,१८४	२७२	२७८	१५१	२१६	३०३	२५४	२५६	१६२	२९२
१२	सेम्जोड	घर परिवार	८३४	९२	८९	७४	१०१	१०१	९८	६८	१२४	८७
		महिला	२,१८५	२४२	२३९	१९२	२४८	२७३	२२६	१८४	३१९	२६२
		पुरुष	१,८८३	२३९	२२५	१५७	१९९	२२८	२०३	१६८	२६८	१९६
१३	मार्पाक	घर परिवार	८०७	५३	८२	८७	१०९	९७	८६	११५	३१	१४७
		महिला	२,३६२	१२६	२०७	३०५	३४१	२६०	२३८	३७०	१०६	४०९
		पुरुष	२,१३७	११९	१८५	२६५	३१२	२५०	२३४	३५४	७२	३३६

१४	मूलपानी	घर परिवार	७१०	३९	१०३	११७	५७	५४	५०	१२०	८१	८९
		महिला	२,१४०	१३२	३५४	३६६	१८६	१६३	१४१	३२८	२१७	२५३
		पुरुष	२,०४५	१२२	३५४	३३२	१६०	१६३	१२९	३१६	२१२	२५७
१५	आगिञ्चोक	घर परिवार	८१२	१४३	६१	८९	७७	८६	१४५	७५	७२	६४
		महिला	२,२९७	३९४	१७७	२७८	२०३	२०५	४२८	२१२	२१२	१८८
		पुरुष	१,९०३	३२३	१३६	२२३	१८२	२०३	३५९	१६७	१६२	१४८
१६	कटुञ्जे	घर परिवार	१,३६३	९५	२१९	८३	२५४	९९	१२९	२१०	१५६	११८
		महिला	३,८७३	३००	५७२	२३२	७६२	२६१	४०६	५८०	४१९	३४१
		पुरुष	३,२५९	२५६	४८१	१७६	७३४	२१४	३४१	४४९	२९९	३०९
१७	सल्यानकोट	घर परिवार	१,०५६	१२५	९०	८९	१३१	१२६	६८	१४३	१५६	१२८
		महिला	२,९७८	३६७	२६४	२५७	३६२	३७६	१६५	३९७	४३९	३५१
		पुरुष	२,५६०	३२५	२०४	२३४	३३३	३०६	१५४	३२६	३३६	३४२
१८	सल्यानटार	घर परिवार	१,४५८	१५९	१७२	१३६	१२८	११८	११२	२२६	३१६	९१
		महिला	४,०७९	४८५	५२८	३५०	३७९	३६५	३२०	६१२	८३९	२०१
		पुरुष	३,५७९	४३३	४२६	३१९	३०७	३१९	२९८	५१०	७५८	२०९
१९	त्रिपुरेश्वर	घर परिवार	७२४	१००	६७	१५८	७४	४०	७२	८३	७८	५२
		महिला	१,८९०	२५७	१७०	४१६	१५०	९८	१८६	२४२	२०४	१६७
		पुरुष	१,६२५	२२३	१३३	३४४	१४५	९९	१६०	१९२	१९०	१३९
२०	धुंवाकोट	घर परिवार	१,००९	११३	१८७	८८	१७९	१००	८०	८०	८५	९७
		महिला	२,९९१	३६५	५७८	२५०	५५१	२८७	२२३	२३६	२०१	३००
		पुरुष	२,५४५	२८७	५१६	२०५	४३३	२१०	१९८	२०५	१९५	२९६

२१	ज्याम्हुड	घर परिवार	१,५१७	२०७	१७५	१३१	१९४	१४७	१९०	९४	१९२	१८७
		महिला	४,१९७	५८५	५२५	३५३	५४४	४१०	५४२	२७३	५३७	४२८
		पुरुष	३,७२३	५७१	४६४	२७९	५१०	३८१	४८४	२१२	४५७	३६५
२२	चैनपुर	घर परिवार	१,३७२	२०२	१६२	१६६	१३५	१२२	१५५	१६२	१५९	१०९
		महिला	३,६९३	५२७	४५३	४८६	३४१	३०३	३८४	४६०	४१९	३२०
		पुरुष	३,१७३	४६९	३५९	४१६	२८३	२५२	३१५	४०६	४०३	२६८
२३	खरी	घर परिवार	९५२	१६७	११०	१६४	१०२	६१	९५	९२	९०	७१
		महिला	२,५२०	४३५	२८२	४१३	२४७	१५४	३०८	२५५	२४८	१७८
		पुरुष	२,२३४	३८०	२६१	३७१	२१६	१४५	२४७	२२२	२३७	१५५
२४	मैदी	घर परिवार	१,९९४	२४८	२४३	१९९	२१७	१०६	१६१	१७०	२५४	३९६
		महिला	५,३४७	७०४	६८७	५२४	६०३	२४३	३९०	४०१	७१३	१,०८२
		पुरुष	४,९२८	६२७	६५१	४९८	५००	२२५	४१५	३९८	६१६	९९६
२५	ढोला	घर परिवार	८८५	१०४	१३९	७९	६८	१०२	६३	१९३	६०	७७
		महिला	२,३७२	३०१	३७२	२०९	१६९	२७५	१६०	५०६	१५६	२२४
		पुरुष	१,९५८	२१४	२८१	१७०	१५९	२३२	१३७	४६०	१३८	१६७
२६	मुरली भञ्ज्याङ्ग	घर परिवार	१,३५८	१४८	२६२	१७०	१३६	१४७	१२६	१५२	१०३	११४
		महिला	३,८१५	४३९	७२७	४८२	३८०	३७८	३०२	४५८	२८३	३६६
		पुरुष	३,६४८	३९३	७६४	४७२	३२६	३५४	२६६	४५०	२९७	३२६
२७	साकोस	घर परिवार	१,०६४	१२३	१३८	२२२	११५	११६	७६	११९	१०५	५१
		महिला	२,३३५	३५२	३६७	५३१	२९०	३४१	२२५	३६१	३०७	१५०
		पुरुष	२,६४५	२७३	३५४	५०४	२७४	३०५	१०१	३४२	२४८	५३३

२८	नीलकण्ठ	घर परिवार महिला पुरुष	२,९७५ ७,१३६ ७,३५३	२४१ ६७२ ६२२	२२८ ६२६ ६०५	२०५ ५७७ ५९२	२१० ६१९ ५९२	१,४८९ २,९३४ ३,१९७	१९२ ५३३ ५४६	१४५ ४१८ ४१२	१२६ ३३५ ३७६	१३९ ४२२ ४११
२९	खान्ते	घर परिवार महिला पुरुष	१,३६५ ३,८६९ ३,६१४	११७ ३२८ २४६	९७ ३८५ ३१९	११९ ३४५ ३१९	२३४ ६३९ ६३८	२०१ ५४८ ५१०	२३१ ६६१ ६३८	१२२ ३६८ ३०३	१४९ ४२१ ४५५	९५ २७५ २५८
३०	सुनौलाबजार	घर परिवार महिला पुरुष	१,३८२ ३,७६७ ३,४५९	१३९ ३५७ ३६०	१०९ ३०७ २७०	७९ २११ १९६	२३७ ६९७ ६६६	९३ २४७ २५१	२०८ ५३८ ४८४	२४५ ६३७ ५४८	१७४ ४८९ ४२७	९८ २८४ २५७
३१	कम्पुर	घर परिवार महिला पुरुष	१,७७५ ५,१०६ ४,९५०	१०२ २६५ २५१	२०१ ५८० ५५५	१८५ ५६० ५५६	२३२ ६९० ६५६	२४३ ६६१ ६९०	१८५ ५१० ४९५	२८१ ८२२ ८२२	२०१ ५६४ ४३८	१४५ ४४५ ३८७
३२	सलाड	घर परिवार महिला पुरुष	१,०१४ २,९८१ २,९२६	९२ २८५ ३०७	६२ १९५ १९१	११० ३१६ ३१९	९५ २७९ २८२	१२५ ३५३ ३७९	७९ २०७ २०२	११९ ३८८ ३३५	१८४ ५१७ ४९१	१४८ ४४१ ४२०
३३	नलाड	घर परिवार महिला पुरुष	१,६०७ ४,३९१ ४,२४०	१०८ ३४४ ३७३	१५१ ४१६ ४१६	२६७ ७१८ ८१६	१६३ ४८२ ४९७	१८१ ४९७ ४४५	३६७ ९५८ ८५१	१४५ ३५५ २९९	८६ २३८ २०४	१३९ ३८३ ३३९
३४	कल्लेरी	घर परिवार महिला पुरुष	१,७२७ ४,८५१ ४,७४४	२०७ ५५३ ५५२	२६२ ७५५ ७१६	२६२ ७५५ ७१६	२१९ ५९५ ५९९	१४३ ३९९ ३८०	२७३ ८१९ ८६१	१०० २५२ २५१	१५६ ४३९ ४४४	१५२ ४४६ ४१०

३५	गोगानपानी	घर परिवार महिला पुरुष	९३० २,७०० २,७३३	१२५ ३६१ ३६०	१६१ ४६९ ४२२	१५० ४३५ ४६०	५९ १६४ १६६	४७ १२४ १४०	१६१ ४८२ ४९०	५७ १४६ १७२	८६ २६४ २९२	८४ २५५ २३१
३६	केवलपुर	घर परिवार महिला पुरुष	१,०११ २,७५६ २,८९०	१२२ ३६७ ३४०	७३ १९७ २००	११९ ३०२ ३१९	१४९ ४२४ ४५१	१०२ २४४ २७३	१५८ ४७९ ४९१	७३ २१४ २१९	१०० २६६ २६८	११७ ३२९ ३२९
३७	जीवनपुर	घर परिवार महिला पुरुष	१,७२३ ४,३५५ ४,३१६	१०७ २४० २२५	१६५ ४३६ ४१४	१३६ ३३० ३८१	१०२ २४४ २४९	२४१ ५९१ ६२०	२२९ ५९४ ५४१	१७३ ४४८ ४११	२९१ ७६८ ७६०	२७९ ७०४ ७१५
३८	छबेदेउराली	घर परिवार महिला पुरुष	१,५०६ ३,९५० ३,७४०	१३२ ३३५ ३२९	१६० ४३१ ३६५	१८१ ४६२ ४४२	१६७ ४५६ ४०६	१३९ ४१२ ३३५	१९५ ४८८ ५३०	१३४ ३३२ ३६३	१६० ४०१ ३६८	२३८ ६३३ ६०२
३९	नौबिसे	घर परिवार महिला पुरुष	२,७३० ७,२०१ ७,४६७	३९५ ९८१ १,०४२	३६३ ९९८ १०३०	१९५ ५२० ५५०	२९७ ८०९ ८१६	२७५ ७५२ ७८४	२८२ ७७७ ७७५	४५३ ११८३ १२४३	३२६ ८२२ ८४१	१४४ ४१९ ३९०
४०	थाके	घर परिवार महिला पुरुष	१,५९९ ४,४५९ ४,६०६	१०० ३०५ ३०१	१८५ ४९८ ५२१	३६३ ९९५ १०३४	२५२ ६५२ ७०३	११८ ३५० ३६५	६८ १९९ १८४	१२७ ३६४ ३४८	१६६ ४६४ ४७५	२२० ६३२ ६७५
४१	तसफुं	घर परिवार महिला पुरुष	९२८ २,५९९ २,५९७	१११ २९३ ३१०	१०६ २८८ ३१२	७१ २०२ १९३	९२ २४२ २३६	६२ २०२ १९७	७२ २०७ २०९	१११ ३२३ ३३०	१३१ ३५० ३६०	१७२ ४९२ ४५०
४२	भुमस्थान	घर परिवार महिला पुरुष	१,७४७ ५,११९ ५,२७५	१३८ ३८८ ४१०	१८१ ५३५ ५५९	२०१ ५७३ ५९८	२५७ ७४९ ७६४	११० ३३७ ३१०	१७८ ५३७ ५३२	२३४ ६४८ ७७७	२२९ ६९१ ६८८	२१९ ६६१ ६९३

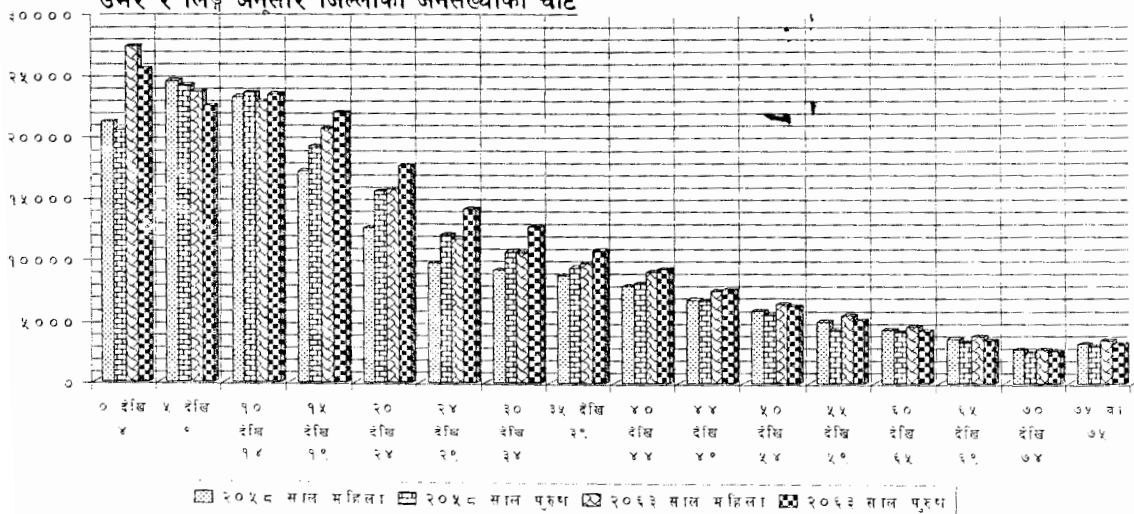
४३	बैरेनी	घर परिवार	२,१३५	१४७	८५	१४६	१६२	१६४	१७५	३७७	५४	१,०७४	४०४
		महिला	५,८०७	३९७	२३३	४१४	४८८	४८८	५००	९२६	१,२८७	१,०७४	
		पुरुष	६,०१४	४३०	२६३	४२५	४४९	४२६	५३२	९४०	१,३६३	१,०७४	
४४	पीडा	घर परिवार	१,८१४	३११	३५७	२५६	१३०	१६०	१७८	१०७	१४५	१७०	
		महिला	५,०९०	८५०	८९४	७१५	३६६	४६२	५१३	३४६	४१६	४९८	
		पुरुष	५,२०६	८२१	९२१	७३८	३९२	४६८	५३३	३२४	४३२	५२३	
४५	गजुरी	घर परिवार	१,६०१	५३४	३०६	५९	१७३	७१	१२०	७४	१७६	८५	
		महिला	४,१३५	१,२२३	७४८	१६७	४६०	२०६	३७७	२००	४५१	२६३	
		पुरुष	४,२३१	१,२५१	८१३	१७६	४१६	२३४	३८१	२२१	४९३	२४६	
४६	किराञ्चोक	घर परिवार	१,०५१	१८८	९३	९८	१५६	१००	८९	१०६	१००	१२१	
		महिला	२,९२८	४४७	२७७	२७३	४४८	२८५	२७५	२६९	३०२	३५२	
		पुरुष	३,०८७	५११	२६०	२९९	४७८	३०३	२६२	३१५	३०७	३५२	
४७	महादेवस्थान	घर परिवार	१,०८५	१५५	११४	११८	१५९	१४४	१२०	११६	६४	९५	
		महिला	३,०१६	४४६	३००	३५३	४६०	३७४	३२०	३४४	१८३	२३६	
		पुरुष	३,१६५	४८७	३१०	३९६	४४७	४०२	३३७	३६३	१७०	२५३	
४८	वेनीघाट	घर परिवार	१,५७४	३१९	१०८	१११	८३	१९१	१००	१९८	२९६	१६८	
		महिला	४,१०२	७०६	२८७	३२५	२११	५५५	२७६	४९४	८०३	४४५	
		पुरुष	४,२०४	८०२	२८६	३३३	२०८	६१५	२९०	५०७	७१३	४५०	
४९	धुषा	घर परिवार	१,१७४	३३०	१२२	५४	११८	७७	९२	१४१	९७	१४३	
		महिला	३,२६३	८१५	३२१	१७०	३८१	१९८	२७९	४२०	२५६	४२३	
		पुरुष	३,२६७	७९४	३५१	१६५	३६४	२२४	२९६	३९७	२५३	४२३	
५०	जोगिमारा	घर परिवार	१,१५७	२०५	१५०	५१	९६	१८९	१००	७१	१०१	१९४	
		महिला	३,२९१	५८४	४३८	१४४	३०९	५४९	३१२	२०५	२७५	४७५	
		पुरुष	३,३९१	५४६	४५३	१६३	३४४	५८१	३२०	२१७	२८०	४८७	

६.४ उमेर र लिङ्ग अनुसार जिल्लाको जनसंख्या र प्रक्षेपण

उमेर समूह	जनगणना २०५८					२०६३ सालको लागि प्रक्षेपित		
	पुरुष	महिला	जम्मा	प्रतिशत	लैङ्गिक अनुपात	जम्मा	पुरुष	महिला
० - ४	२१,१८३	२०,५०२	४१,६८५	१.०३	१.०३	५२,८०५	२७,३३६	२५,४७०
५ - ९	२४,५१३	२४,१७९	४८,६९२	१.०१	१.०१	४६,१७९	२३,६७३	२२,५०६
१० - १४	२३,२१९	२३,५४४	४६,७६३	०.९९	०.९९	४६,२९१	२२,८३५	२३,४५६
१५ - १९	१७,१८८	१९,२०१	३६,३८९	०.९०	०.९०	४२,६६३	२०,६८१	२१,९८२
२० - २४	१२,५५३	१५,५१६	२८,०६९	०.८१	०.८१	३३,३००	१५,६९६	१७,६०४
२४ - २९	९,७५०	१२,०२७	२१,७७७	०.८१	०.८१	२५,७४८	११,६८३	१४,०६५
३० - ३४	९,२०८	१०,६७७	१९,८८५	०.८६	०.८६	२३,२०३	१०,५५७	१२,६४६
३५ - ३९	८,७३१	९,३७७	१८,१०८	०.९३	०.९३	२०,४६५	९,७०३	१०,७६२
४० - ४४	७,८७२	८,१०३	१५,९७५	०.९७	०.९७	१८,३१६	९,०४७	९,२६९
४४ - ४९	६,७७९	६,६७५	१३,४५४	१.०२	१.०२	१५,०९५	७,५०१	७,५९४
५० - ५४	५,८७७	५,६२०	११,४९७	१.०५	१.०५	१२,७२४	६,४२७	६,२९६
५५ - ५९	५,०३०	४,३५८	९,३८८	१.१५	१.१५	१०,६४५	५,५२१	५,१२५
६० - ६४	४,३५२	४,१८४	८,५३६	१.०४	१.०४	८,८५२	४,५८८	४,२६४
६५ - ६९	३,६४७	३,३४४	६,९९१	१.०९	१.०९	७,३९०	३,८४७	३,५४३
७० - ७४	२,७६१	२,४३१	५,१९२	१.१४	१.१४	५,४१२	२,७८९	२,६२३
७५ वा ७५	३,२०१	३,०५६	६,२५७	१.०५	१.०५	६,७३५	३,५२२	३,२१३
जम्मा :	१,६५,८६४	१,७२,७९४	३,३८,६५८	०.९६	०.९६	३,७५,८२३	१,८५,४०५	१,९०,४१८

स्रोत : जनगणना २०५८, के.त.वि.

उमेर र लिङ्ग अनुसार जिल्लाको जनसंख्याको चार्ट

६.५ जातजातिको विवरण

क्र. सं.	जाजिगत विवरण	जनगणना २०४८			जनगणना २०५८		
		जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
१	क्षेत्री	४१,५३८	२०,२६८	२१,२७०	५२,५५२	२५,८८८	२६,६६४
२	ब्राह्मण पहाड	५१,९१०	२५,७२७	२६,१८३	५७,४४९	२८,१७०	२९,२७९
३	मगर	२३,१९९	११,५१५	११,६८४	२८,६७५	१३,९५१	१४,७२४
४	थारु	१२८	७७	५१	२०२	१२३	७९
५	तामाङ्ग	५९,८२२	२९,८०४	३०,०१८	७२,७४६	३५,५१७	३७,२२९
६	नेवार	२५,९३१	१२,९०४	१३,०२७	३२,४२९	१५,९४१	१६,४८८
७	मुस्लिम	२५४	१३१	१२३	५९२	३०४	२८८
८	कामी	१०,२९०	५,१४९	५,१४१	११,४३४	५,५५४	५,८८०
९	यादव	२६०	१३९	१२१	४९	३३	१६
१०	राई	१,९०१	१,०४२	८५९	२,५९९	१,३२८	१,२७१
११	गुरुङ्ग	२१,१४१	१०,१८३	१०,९५८	२६,२२४	१२,५४९	१३,६७५
१२	दमाई ढोली	६,७९३	३,३३५	३,४५८	७,९३५	३,८९५	४,०४०
१३	लिम्बू	२१	१२	९	३१	१५	१६
१४	ठकुरी	२,९५१	१,५०३	१,४४८	३,३८१	१,६६३	१,७१८
१५	सार्की	११,०२२	५,५७९	५,४४३	१३,६०२	६,६५७	६,९४५
१६	तेली	६४	४४	२०	१३२	४१	९१
१७	चमार, हरिजन, राम	१८	१२	६	६	१	५
१८	कोइरी	०	०	०	२९	८	२१
१९	कुर्मी	४८	२०	२८	७	५	२
२०	सन्यासी	३,१६२	१,५९५	१,५६७	३,४२९	१,७०८	१,७२१
२१	धानुक	११	७	४	६	३	३
२२	दुसाद, पासवान, पासी	९	१	८	२	२	०
२३	शोर्पा	१४१	६७	७४	६२६	३२२	३०४
२४	सोनार	०	०	०	१,६६८	७९१	८७७
२५	केवट	९	५	४	१	०	१
२६	ब्राह्मण तराई	९४	५३	४१	२३	१९	४

२७	बनिया	३१२	१४२	१७०	१९	१४	५
२८	घर्ती, भुजेल	०	०	०	३,१३४	१,५७१	१,५६३
२९	मलाहा	६	४	२	३५	४	३१
३०	कलवार	३८	२६	१२	५५	२९	२६
३१	कुमाल	३१,५०	१,५०५	१,६४५	४,१२२	१,९९९	२,१२३
३२	हजाम ठाकुर	०	०	०	४४	३४	१०
३३	कानु	३	३	०	२२	१९	३
३४	राजवंशी	०	०	०	२	२	०
३५	सुनुवार	५७	२५	३२	९८	४८	५०
३६	सुडि	०	०	०	४	२	२
३७	धोबी	१२१	६४	५७	३	०	३
३८	माभ्नी	३८६	२९३	१९३	४६६	२३८	२२८
३९	दनुवार	१७२	६६	१०६	२१७	१०७	११०
४०	चेपाङ्ग (प्रजा)	६,४५६	३,४७१	२,९८५	१०,८७८	५,५२३	५,३५५
४१	हलवाइ	१	०	१	२	०	२
४२	राजपूत	१८	९	९	२३	१९	४
४३	कायस्थ	१०६	४८	५८	२४	१७	७
४४	बडही	०	०	०	३४	१६	१८
४५	माडवारी	१	०	१	२	२	०
४६	बरई	०	०	०	६	३	३
४७	गन्गाई	१८	१३	५	२६	२	२४
४८	थामी	८	७	१	१०	४	६
४९	धिमाल	७	५	२	३१	१२	१९
५०	भोटे	२४	११	१३	७	२	५
५१	नौराङ्ग	०	०	०	११	६	५
५२	दरै	६९८	३५३	३४५	८२३	३७५	४४८
५३	थकाली	६५	३२	३३	१०	७	३
५४	पहरी	०	०	०	७६	३९	३७
५५	बंगाली	२	०	२	१	०	१

५६	कामर	०	०	०	१६५	८०	८५
५७	बोटे	२२	११	११	५	३	२
५८	ब्रम्हु	०	०	०	२२६	१२१	१०५
५९	गाइने	२९	१२	१७	२८	१२	१६
६०	जिरेल	६	४	२	४	२	२
६१	चुरौटे	५७	२९	२८	३५	१९	१६
६२	वादी	१६५	७७	८८	१०	५	५
६३	मेचे	०	०	०	१	१	०
६४	हल्खोर	०	०	०	१	०	१
६५	राजी	२२	७	१५	३	०	३
६६	कोचे	०	०	०	१	०	१
६७	बालुङ्ग	०	०	०	१	०	१
६८	पहिचानविहीन दलित	०	०	०	१,६१३	७७४	८३९
६९	नखुलेका जात	५,०९६	२,५८०	२,५१६	५५१	२६१	२९०
	जम्मा	२,७८,०६८	१,३८,०३५	१,४०,०३३	३,३८,६५८	१,६५,८६४	१,७२,७९४

स्रोत : जनगणना २०५८, के.त.वि.

६.६ मातृभाषा अनुसार जनसंख्याको विवरण

क्र.सं.	मातृभाषा	जनगणना	
		२०४८ (प्रतिशत)	२०५८ (प्रतिशत)
१	नेपाली	७३.८५	७२.१९
२	तामाङ्ग	२०.०७	१९.३७
३	मगर	१.४०	२.३९
४	चेपाङ्ग	१.२४	२.२१
५	गुहाङ्ग	१.१९	१.९२
६	नेवार	०.८२	०.७८
७	अन्य	१.३०	१.१३
	जम्मा	१००.००	१००.००

स्रोत : जनगणना २०५८, के.त.वि.

६.७ धर्म अनुसार जनसंख्याको विवरण (प्रतिशतमा)

क्र.सं.	धर्म	जनगणना	
		२०४८	२०५८
१	हिन्दू	७६.६८	७३.८९
२	बौद्ध	२१.११	२२.४८
३	क्रिश्चियन	१.९८	३.३८
४	ईस्लाम	०.०९	०.१८
५	अन्य	०.१४	०.०७
	जम्मा	१००.००	१००.००

स्रोत : जनगणना २०५८, के.त.वि.

६.८ बसाईसराई गर्नेको जनसंख्या र कारण

लिंग	बसाईको कारण	सबै बसाई सराई गर्ने	अन्य जिल्लाबाट बसाई सरेको				विदेशबाट	
			ग्रामीणबाट ग्रामीण	ग्रामीणबाट सहर	सहरबाट ग्रामीण	सहरबाट सहर	ग्रामीण क्षेत्र	सहरी क्षेत्र
महिला	व्यवसाय	३५५	२९८	०	२५	०	३२	०
	कृषि	२३५	२३५	०	०	०	०	०
	नोकरी	९६	८०	०	१६	०	०	०
	अध्ययन	१२१	१०५	०	१६	०	०	०
	विवाह	८,१२४	७,६५९	०	३९१	०	७४	०
	अन्य	२,१४८	१,८४९	०	२०३	०	९६	०
	विभिन्न कारण	११,०७९	१०,२२६	०	६५१	०	२०२	०
पुरुष	व्यवसाय	५९७	५००	०	८१	०	१६	०
	कृषि	४९०	४४०	०	३३	०	१७	०
	नोकरी	६७४	६००	०	३३	०	४१	०
	अध्ययन	२३८	२१४	०	१६	०	८	०
	अन्य	१,३१७	१,०२०	०	१३६	०	१६१	०
	विभिन्न कारण	३,३१६	२,७७४	०	२९९	०	२४३	०

स्रोत : जनगणना २०५८, के.त.वि.

६.९ व्यक्तिकत घटना दर्ता सवन्धी विवरण

सि.नं.	घटनाहरू	२०६३ सालमा दर्ता भएको संख्या	प्रतिशत
१	जन्म	१३,५६९	६५.७
२	मृत्यु	१,६७७	८.१
३	विवाह	४,९१६	२३.८
४	बसाई सराइ	५०५	२.४
५	सम्बन्ध विच्छेद	०	०

स्रोत : जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, धादिङ्ग

खण्ड ७ : कृषि सम्बन्धी विवरण

७.१ कृषि सम्बन्धी आधारभूत विवरण

सि.नं.	विवरण	कृषि जनगणना	
		२०४८	२०५८
१	कृषि चलन गर्ने घरपरिवार संख्या	४८,२५८	५८,७४९
२	जग्गा नभएका कृषक घरपरिवार	५१	२०६
३	जग्गा भएका कृषक घरपरिवार	४८,१९९	५८,५४३
४	कृषक जनसंख्या जम्मा	२,५९,८४१	३,३७,५२५
	महिला	१,२२५८४	१,७३९१८
	पुरुष	१,३७,२५७	१,६३,६०७
५	औषत परिवारको सदस्य	५.४	५.७
६	आफ्नो वाहेक अरुको जग्गा कमाउने कृषक		
	- घरपरिवार संख्या	३,३४०	३,५२८
	- प्रतिशत	६.९	६.१
७	जम्मा कित्ता* संख्या	१,६८,४७६	२,२४,५८२
८	औषत कित्ता संख्या	३.५	३.८
९	कृषि योग्य जग्गाको (किसिम)		
	जम्मा :	३५,२९१.४	३५,८७१.४
	- पाखो प्रतिशत हेक्टरमा	२३,१९४.१	२४,३७७.७
	- खेत प्रतिशत	१२,०९७.३	११,४९३.७
१०	औषत कृषि चलन क्षेत्रफल हेक्टरमा	०.७३	०.६१
११	औषत कित्ताको क्षेत्रफल हेक्टरमा	०.२१	०.१६
१२	कृषियोग्य जग्गा मध्ये सिंचित क्षेत्र प्रतिशत	१०,२४४.२	१०,४२७.७
		२९.०३	२९.०७
१३	मुख्य रुपमा कुखुरापालन गर्ने घरपरिवार संख्या* मुख्य क्षेत्रहरु : नौविसे, भूमिस्थान, मलेखु, नलाड सलाड आदि ।		९१
१४	रेसम खेती गर्ने ३० कृषक समूहका घरपरिवार*		८८१
	मुख्य क्षेत्रहरु : सलाड, नलाड, कुम्पुर, बैरेनी, ज्यामरुड, मुरली भञ्ज्याङ्ग आदि ।		
१५	मौरी पालन १३ कृषक समूहका घरपरिवार* मुख्य क्षेत्रहरु : नलाड, सलाड, जोगिमारा, कल्लेरी, धुषा, पिडा, निलकण्ठ, दाखा आदि ।		१९८

* शा.त.का., मकवानपुरबाट संकलित २०६३

स्रोत : कृषि गणना २०४८ र २०५८, के.त.वि.

‡ कित्ता (parcel): खेत वा बारीको चक्का अर्थात् एकै ठाउँमा रहेको र वरिपरि अर्को व्यक्तिले चलन गरेको जग्गा वा प्राकृतिक बाँध सिमानाले छुट्टिएको एकै स्थानको जग्गा ।

७.२ भू-उपयोगको स्वामित्व र आकार अनुसार कृषि चलनको संख्या र क्षेत्रफल

विवरण	कृषि चलन संख्या	क्षेत्रफल हेक्टरमा	एकलो भूस्वामित्व				दुई वा सोभन्दा बढीको स्वामित्व	
			आफ्नै		अरुको कर्मएको		कृषि चलन	क्षेत्रफल
			कृषि चलन	क्षेत्रफल	कृषि चलन	क्षेत्रफल		
जग्गा भएका	५८,५४३	३५८७१.४	५५,११८	३३,६८७.६	१७१	८३.६	३,२५४	२,१०३.४
जग्गा नभएका	२०६	१३.९	०	०	०	०	०	०
जम्मा	५८,७४९	३५८७१.४	५५,११८	३३,६८७.६	१७१	८३.६	३,२५४	२,१०३.४

स्रोत : कृषि गणना २०५८

७.३ अरुको जग्गा कमाउने कृषि चलनको प्रक्रिया

विवरण	कृषि गणना २०४८		कृषि गणना २०५८	
	कृषि चलन	प्रतिशत	कृषि चलन	प्रतिशत
निश्चित रकम तोकेर	११९	३.४०	२०६	५.८०
उत्पादनको निश्चित भाग दिने	१,०३४	२९.९०	५४९	१५.६०
अधियामा कमाएको	१,५९५	४६.१०	२,०५४	५८.२०
ब्याज मरण	५३३	१५.४०	४११	११.६०
अन्य	१७९	५.२०	३०८	८.७०
जम्मा	३,४६०	१००.००	३,५२८	१००.००

स्रोत : कृषि गणना २०५८

७.४ कृषिमा भू-उपयोग

क्र.सं.	विवरण	क्षेत्रफल हेक्टर	क्र.सं.	विवरण	क्षेत्रफल हेक्टर
१	खेती गर्न योग्य	३३,१२७.६	४	पोखरी	०.५
	- अस्थायी बाली लागेको	३२,८४६.७	५	वनजङ्गल	६०२.९
	- अस्थायी गौरचन	३०.९			
	- अस्थायी बाँझो	२२४.९	६	अन्य सबै जग्गा	
	- अन्य बाली लाग्ने	२५.१		- खेतीयोग्य तर अविकसित	७९.७
२	स्थायी बाली लागेको	७८०.९		- अन्यत्र उल्लेख नभएको	१,०७६.८
३	गौरचन र ओतमा परेका जग्गा	२०३.०			

स्रोत : कृषि गणना २०५८

७५ पशुपंक्षी सम्बन्धी विवरण

विवरण	कृषि गणना २०४८		कृषि गणना २०५८	
	कृषक	पशुपंक्षी	कृषक	पशुपंक्षी
गाईगोरु	३८,१९४	१,२९,३४४	४२,६१४	१,२७,८०९
भैसीराँगा	३४,५६५	८२,५०२	४०,२५१	८५,०५८
बाखा	३५,९५२	१,५८६२१	४४,०५३	२,२३,७६०
भेडा	३,४२५	१७,०९१	४८०	१,७१३
सुँगुर	३,३६५	५,३४४	६,८१७	१०,४१४
हाँसकुखुरा	३७,१६१	३,१७,१७६	३७,७५०	४,२७,०६९

७६ माछापालन सम्बन्धी विवरण

यस जिल्लामा माछापालन व्यवसायिकरूपमा गरिएको पाइँदैन । तथापी खरी, मैदी, चैनपुर, वैरेनी, सुनौलावजार गरी जम्मा ९ वटा साना माछा पोखरी भएको पाइँन्छ ।

७७ स्रोत अनुसार सिंचाईको सुविधा

यस जिल्लामा रहेका कृषि चलन गर्ने ५८,७४९ घरपरिवारले कृषिका लागि उपयोग गरिएको ३५,८७१-४ जग्गामध्ये ३५,०१० कृषि चलन गर्ने परिवारले चलन गरेको जम्मा १०,४२७७ हेक्टरमा मात्र सिंचाईको सुविधा पुगेको छ । सिंचाईको स्रोतको आधारमा गरिएको क्षेत्रफल र कृषक घरपरिवारको वर्गिकरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

सिंचाईको स्रोत	कृषक घरपरिवार	क्षेत्रफल हेक्टर
कूलो	३,२८४.२	१३,३६०
मौसमी	२३,२९४	६,१८०.६
ट्युबवेल बोरिङ्ग	६९	१८.३
पोखरी	२०६	३४.९
मिस्रित	६९	५.२
अन्य	३,१५२	९०४.५
जम्मा	३५,०१०	१०,४२७.७

स्रोत : कृषि गणना २०५८

७-८ उत्पादन हुने प्रमुख बालीहरू:

सि.नं.	बालीको नाम	क्षेत्रफल हेक्टर	उत्पादन (मे.टन)	उत्पादकत्व	मुख्य क्षेत्रहरू
१	धान	१६,६८७	३७,७१३	२.२६	कल्लेरी, गजरी, बेनीघाट, बुढाथुम, त्रिपुरेश्वर, फुलखर्क, सुनौलाबजार, निलकण्ठ, सांकोष, मुरलीभञ्ज्याङ्ग, खरी, मैदी, खाल्टे, नलाड, पिडा, नौबिसे, गुम्दी ।
२	मकै	१९,४५३	३०,७३६	१.५८	सल्यानटार, सुनौलाबजार, सलाड, बुढाथुम, त्रिपुरेश्वर, धुवाकोट, ज्यामरुड, स्याङजोड, सत्यदेवी, चैनपुर, दाखा बसेरी ।
३	गहुँ	४,८३५	८,४६१	१.७५	कल्लेरी, खालटे, साङकोष, सुनौलाबजार, नीलकण्ठ, बुढाथुम, नलाड, त्रिपुरेश्वर ।
४	कोदो	७,५९०	४,३२६	०.५७	स्याङकोष, सुनौलाबजार, ढोला, खरी, ज्याङरुम, सेम्जोड, मापाङ्क, मैदी, सलाड, नलाड ।
५	जौ फापर	५०	१,६००	३२	झालाङ, तिप्लिङ, सेङ्गुङ, लामा, दाखा, सत्यदेवी, री ।
६	उखु	३२	५०		नौबिसे, गोगनपानी, केवलपुर, थाक्रे, बैरेनी, बेनीघाट ।
७	आलु	६४७	५११	०.७९	गजुरी, पिडा, कुम्पुर, निलकण्ठ, साङकोष, सुनौलाबजार र माथिल्लो भेगको १० गाविस ।
८	तेलहन तोरी				सुनौलाबजार, मैदी, खालटे, धुवाकोट, कटुञ्जे ।
९	मुसुरो				बेनीघाट, कल्लेरी
१०	चना				सल्यानटार, खरी, चैनपुर, सलाड ।
११	मास				सल्यानटार, बेनीघाट, त्रिपुरेश्वर, कुम्पुर, कल्लेरी, सलाड, मैदी ।
१२	गहत				मैदी, बेनीघाट, धुवा, सल्यानटार, कुम्पुर, सलाड, जोमीमारा ।
१३	भटमास				मैदी, सुनौलाबजार, जीवनपुर, केवलपुर, छत्रेदेउराली, थाक्रे ।
१४	राजमा				सल्यानटार, खरी, चैनपुर, सलाड ।
१५	अदुवा				नलाड, सुनौलाबजार, त्रिपुरेश्वर, जीवनपुर, छत्रेदेउराली, थाक्रे, भुमेस्थान, गोगनपानी, केवलपुर, सल्यानटार ।

१६	लहसुन				सुनौलाबजार, निलकण्ठ, नलाड, साडकोष, मुरलीभञ्ज्याङ्ग, नौबिसे ।
१७	बेसार				गजुरी, पिडा, धुषा, बेनीघाट, सलाड, कुम्पुर, कल्लेरी ।
१८	खुर्सानी				जोगीमारा, धुषा, पिडा, केवलपुर, नौबिसे ।
१९	प्याज				गजुरी, कुम्पुर, सुनौलाबजार, मुरलीभञ्ज्याङ्ग, साडकोष, केवलपुर, नौबिसे ।

स्रोत : जिल्ला कृषि विकास कार्यालय, धादिङ्ग २०६३

७९ भू स्वामित्वको आधारमा कृषि चलन गर्ने घरपरिवारको विवरण

सि.नं.	भू-स्वामित्वको विवरण	कृषि चलन			जम्मा कित्ता संख्या	औषत कित्ता संख्या	
		संख्या	क्षेत्रफल हेक्टरमा				
			खेत	पाखो			जम्मा
१	जग्गा नभएको	२०६					
२	०.१ हे. भन्दा कम हुने	२,२६१	२४.२	७८.०	१०३.१	४,४१९	२.०
३	०.१ हे. देखि ०.२ हे. भन्दा कम	४,२४८	१३३.९	४५८.५	५९२.४	१०,०३७	२.४
४	०.२ हे. देखि ०.५ हे. भन्दा कम	२१,३४१	२,११३.०	५,२०७.७	७,३२०.७	७१,२५२	३.३
५	०.५ हे. देखि १ हे. भन्दा कम	२१,५८१	४,७०८.१	१०,२५७.८	१४,९६५.९	९२,५२५	४.३
६	१ हे. देखि २ हे. भन्दा कम	८,२५६	३,७०३.६	७,०६६.५	१०,७७०.१	४०,५२५	४.९
७	२ हे. देखि ३ हे. भन्दा कम	७१९	६१२.३	९७३.६	१,५८५.९	४,८९९	६.८
८	३ हे. देखि ४ हे. भन्दा कम	६९	९९.३	१२५.५	२२४.८	६५१	९.५
९	४ हे. देखि ५ हे. भन्दा कम	६९	९९.३	२०९.१	३०८.५	२७४	४.०
	जम्मा	५८,७४९	११,४९३.७	२४,३७७.७	३५,८७१.४	२,२४५८२	३.८

स्रोत : कृषि गणना २०५८

७.१० कृषि चलन गर्ने घर परिवार र कृषि कामदार

विवरण	कृषि चलन गर्ने घर परिवार	
	कृषि गणना २०४८	कृषि गणना २०५८
● स्थायी कामदार मात्र राख्ने	५९	२०६
● अस्थायी/आकस्मिक आवश्यक परेको अवस्थामा मात्र राख्ने	१२,८४२	१४,८३३
● स्थायी र अस्थायी दुवै राख्ने	२३८	४४५
● कामदार नलगाउने	३५,१२५	४३,२६५
जम्मा :	४८,२६४	५८,७४९
स्थायी कृषि कामदार		
● जम्मा	४७४	८५६
● पुरुष	३८५	७८८
● महिला	८९	६९

स्रोत : कृषि गणना २०५८

७.११ कृषि ऋण र त्यसको आवश्यकता सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	विवरण	कृषक घर परिवार संख्या	प्रतिशत
१	☐ जम्मा	५८,७४९	
	☐ ऋण लिएका	१६,९९१	
	☐ ऋण नलिएका	४१,७५८	
२	☐ कृषि ऋणको आवश्यकता नभएका	४०,२५१	
३	☐ कृषि ऋणको आवश्यकता भएको	१८,४९८	
	कृषि ऋण आवश्यक परेको कारणहरू		
	(क) अन्न बाली खेतीका लागि	२,६०३	
	(ख) नगदेबाली	३७७	
	(ग) तरकारी खेती	३,११७	
	(घ) फलफूल	८९१	
	(ङ) पशुपालन	१२,६७५	
	(च) कुखुरापालन	९२५	
	(छ) बायोग्याँस	३४	

(ज) कृषि औजार	६९
(झ) मल, बीऊ	१०,९१८
(ट) सिंचाई	१०३
(ठ) अन्य	६९
ऋणको स्रोत :	
- साझा	१,८१५
- कृषि विकास बैंक	५,३४४
- सापटी बैंक	७८८
- अन्यत्र	८,४२३

स्रोत : कृषि गणना २०५८

१२ कृषि उपजको पर्याप्तता, अपर्याप्तता र त्यसको परिपूर्ति सम्बन्धि विवरण

क्र.सं.	विवरण	कृषि चलन गर्ने घर परिवार	प्रतिशत
१	जम्मा	५८,७४९	
२	कृषि उपज परिवारको उपयोगको लागि पर्याप्त	२८,९४६	
३	कृषि उपज परिवारको उपयोगको लागि अपर्याप्त	२९,८०३	
४	❖ १-३ महिनाका लागि अपर्याप्त	९,६२६	
	❖ ४-६ महिनाका लागि अपर्याप्त	१४,०४५	
	❖ ७-९ महिनाका लागि अपर्याप्त	३,८७१	
	❖ १०-१२ महिनाका लागि अपर्याप्त	२,२२७	
५	अपर्याप्तता पूर्ति गर्ने उपाय		
	- ऋण सापटी लिएर	३८,३७	
	- जिल्ला भित्रै कमाइ गरेर	२३,३९७	
	- अन्य जिल्लाबाट कमाइ गरेर	१,५०७	
	- विदेशमा गइ काम गरेर	१,०२८	
	- अन्य स्रोत	२,२२७	

स्रोत : कृषि गणना २०५८

७.१३ कृषि पात्रो

क्र.सं.	बाली	छर्ने/रोप्ने समय	काट्ने समय
१	(क) धान चैते (ख) वर्षे धान	माघ-चैत वैशाख-साउन	जेठ-असार कार्तिक-मंसिर
२	(क) बसन्ते मकै (ख) हिउँदे मकै	फागुन-चैत असोज-पुष	साउन-असोज
३	गहुँ/जौ	कार्तिक-मंसिर	चैत-वैशाख
४	कोदो	असार-साउन	पुष-माघ
५	(क) आल (ख) लेकाली आलु	असोज-पुष फागुन-चैत	फागुन-चैत असार-साउन

खण्ड ८ : उत्पादन र व्यापारिक प्रतिष्ठान

८-१ दर्ता भएका घरेलु तथा साना उद्योगहरू

आर्थिक वर्ष २०६२/०६३ सम्ममा घरेलु तथा साना उद्योग विकास समिति, धादिङ्गमा १९३९ वटा उद्योगहरू दर्ता भएकोमा १३०४ वटा खारेजी भई बाँकी ६३५ वटा विभिन्न किसिमका उद्योगहरू संचालनमा रहेको देखिन्छ। आर्थिक वर्ष २०६२/०६३ मा दर्ता भएका उद्योगहरूको विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

क्र.सं.	उद्योगको किसिम	संख्या
१	सेवामूलक	४८
२	पर्यटन	२३
३	उत्पादनमूलक	१३
४	कृषि तथा वन	६
५	निर्माण	५
	जम्मा :	९५

स्रोत : घरेलु तथा साना उद्योग विकास समिति

८-२ विभिन्न औद्योगिक गणनाहरूबाट प्राप्त सूचकहरू

क्र.सं.	विवरण	औद्योगिक गणना		
		२०५९	२०५८	२०५४
१	प्रतिष्ठानहरूको संख्या	११	५	६
२	संलग्न हुनेहरूको संख्या	१८१	१३७	१२७
३	रोजगार प्राप्त गर्नेहरूको संख्या	१६१	११२	१२६
४	तलब ज्याला र अन्य सुविधा	५,६३०	१,६९५	३,३४८
५	गणनाको आगत मूल्य	३७,६४४	४,९८३	४,९४५
६	गणनाको निर्गत मूल्य	६८,२९६	१०,९०७	२२,३५०
७	गणनाको मूल्य अभिवृद्धि	३०,६५२	५,९२४	१७,४१५

स्रोत : औद्योगिक गणनाहरू, के.त.वि.

खण्ड ९ : सेवा सम्बन्धी जानकारी

९.१ प्रमुख सेवा सम्बन्धी सूचकहर

क्र.सं.	विवरण	संख्या	स्रोत/कैफियत
१	<u>होटल, लज, रिसोर्ट</u>		
	- नन स्टार होटल एण्ड लज	३७	
	- रेष्टुरेण्ट	२२	
२	<u>यातायात सेवा :</u>		
	- माइक्रो बस	१६	
	- बस/मिनी बस	६४	
	- ट्रक	६	
	- ट्यांकर	१	
३	स्थल दुवानी सेवा	२	
४	स्थानीय पत्रपत्रिका	७	
५	सार्वजनिक पुस्तकालय	२	
६	छापाखाना	१०	
७	हेयर कटिङ्ग सैलून वा व्युटी पार्लर	१७	
८	केबल नेटवर्क संचालक	६	
९	चलचित्रघर	२	
१०	कम्प्युटर सम्बन्धी	४	
११	फोटोग्राफी सम्बन्धी कार्य गर्ने (स्टुडियो तथा कलर ल्याब)	२५	
१२	मर्मत तथा विक्री गर्ने - ईलेक्ट्रीक तथा ईलेक्ट्रोनिक्स	१९	
१३	टेलरिङ्ग सेवा	७४	
१४	पेट्रोल पम्प	११	
१५	अन्य पसल	११	

स्थलगत सर्वेक्षण

९.२ गैरसरकारी सम्बन्धी विवरण

यस जिल्लामा गत आर्थिक वर्षसम्ममा ४८५ गैर सरकारी संस्थाहरु दर्ता भएको पाइन्छ । यी संस्थाहरुमध्ये केहीले मात्र नवीकरण गरिरहेका छन् । यी मध्ये ४७ वटा मात्र गैरसरकारी संस्था (गैसस) महासंघ, शाखा कार्यालय, धादिङ्गमा आवद्ध रहेको पाइन्छ । जिल्लामा कार्यरत केहि गैससहरुको विवरण तलिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

सि.नं.	संस्थाको नाम	टेलिफोन नम्बर
१	श्रोत पहिचान तथा व्यवस्थापन समाज (रिम्स), नेपाल	
२	मानवीय विकास तथा श्रोत व्यवस्थापन (हर्ड म्यान), नेपाल	
३	एकिकृत समुदायिक विकास अभियान	
४	प्रयत्नशिल सामुदायिक विकास समाज (प्रयास)	५२०५८१
५	चन्द्रज्योति ग्रामिण विकास समाज	
६	परिवर्तनका लागि प्रतिबद्ध समाज (कोशोक)	
७	फोकस नेपाल	
८	नारी जागरण केन्द्र	
९	वन तथा वातावरण संरक्षण समाज	
१०	गैर सरकारी महासंघ जिल्लाशाखा, धादिङ्ग	५२००४९
११	आपसी सहयोग अभियान, सर्च नेपाल	
१२	महिला सचेतना केन्द्र	
१३	दलित सेवा संघ	
१४	बाल विकास समाज काठमाडौँ	
१५	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी जिल्ला शाखा	५२०१३७
१६	सामाजिक जागरण तथा विकास मंच	
१७	रेड नेपाल	
१८	यू. एम. एन. धादिङ्ग	
१९	शान्ति नेपाल, गजुरी	
२०	धादिङ्ग घरेलु तथा साना उद्योग संघ नेपाल	

२१	पोषण प्रवर्द्धन तथा परामर्श सेवा (सामुदायिक पोषण कार्यक्रम)	
२२	नमस्ते रि गाउ अभिन्यो संगठन	
	जिल्ला बाहिरका	
२३	नेपाल चेपांग संघ , ललितपुर	५५३९१४१
२४	शान्ति गृह पुल्चोक, ललितपुर	५५२७३६१
२५	वाल मजदुर सरोकार केन्द्र, रवी भवन, काठमाडौं	४२७८०६४, ४२८२२५५
२६	इकार्डस् नेपाल, काठमाडौं	४४९९११४
२७	सगुन थापाथली, काठमाडौं	४२४७९२०
२८	उत्पीडित महिला सरोकार समाज	
२९	साउथ एसिया पाटनरसीप नेपाल, ववरमहल, काठमाडौं	४२२३२३०
३०	सुस्त मनस्थिति अभिभावक संघ, पुतली सडक, काठमाडौं	४४३०६६६, ४२४०६५७
३१	एजुकेशन एण्ड कम्युनिटि हेल्थ अर्गनाइजेशन, ललितपुर	५५४२७६५
३२	नागरिक समाजका अन्य संघ संस्थाहरु	
३३	धादिंग उद्योग वाणिज्य संघ	५२०१२०
३४	उपभोक्त हित संरक्षण मंच, धादिङ्ग	
३५	छलफल चौतारी	
३६	प्रेस चौतारी, धादिंग	
३७	प्रेस युनियन, धादिंग	
३८	धादिंग यातायात व्यवसायी संघ	५२०३३३
३९	साना किसान सहकारी संघ, धादिङ्ग	५२०४०३
४०	नेपाल वार एशोसियन, धादिङ्ग	५२०४३१

खण्ड १० : शुसासन सम्बन्धी विवरण

१०.१ सरकारी कार्यालयहस्ता रहेको निजामति दरबन्दी तथा फोन नम्बर

सि. नं.	कार्यालयको नाम	राजपत्रांकित		राजपत्र अनंकित			श्रेणीविहीन		टेलिफोन नम्बर	
		द्वितीय	तृतीय	प्रथम	द्वितीय	तृतीय	चतुर्थ	डाइभर		अन्य
१	खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय	१	१	६	९	४	०	०	४	५२०१२७
२	डिभिजन सहकारी कार्यालय	०	१	२	६	१	१	०	३	५२०११६
३	धादिङ्ग जिल्ला अदालत	०	१	४	५	५	०	१	७	५२०१३१
४	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	१	१	३	४	१	०	०	७	५२०१३३
५	जिल्ला प्रहरी कार्यालय									५२०१९९
६	जिल्ला विकास समिति	१	२	६	४६	०	०	०	०	५२०१४४
७	जिल्ला प्राविधिक कार्यालय	१	२	८	६	३	०	०	२	५२०१२३
८	कोष तथा लेखा नियन्त्रण का.	१	१	३	३	०	०	०	३	५२०१४०
९	मालपोत कार्यालय, धादिङ्ग	०	१	४	१४	०	०	०	९	५२०११३
१०	जिल्ला शिक्षा कार्यालय	१	९	८	२	१	०	०	३	५२०१२४
११	जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय	२	४	४०	९४	७८	०	०	३५	५२०१४६
१२	जिल्ला कृषि विकास कार्यालय	१	४	१४	१५	०	०	०	१७	५२०१२८
१३	जिल्ला बन कार्यालय	१	२	१४	१२	०	५	०	३७	५२०१२५
१४	जिल्ला सरकारी बकिलको कार्यालय	१	१	१	२	०	०	०	२	५२०१०८
१५	जिल्ला पशु सेवा कार्यालय	०	२	८	१४	२	०	०	१४	५२०१०७
१६	जिल्ला हुलाक कार्यालय	०	१	२	१५	०	०	०	६५	५२०११४
१७	जिल्ला निर्वाचन कार्यालय	०	१	३	०	०	०	१	२	५२०३१९
१८	जिल्ला भू-संरक्षण कार्यालय	०	१	५	१	०	०	०	३	५२०४१८
१९	जिल्ला आयुर्वेद कार्यालय	०	१	५	६	१	०	०	११	५२०२७८
२०	महिला विकास कार्यालय	०	१	१	६	६	०	०	२	५२०२९४
२१	नापी शाखा	०	०	१	४	०	०	०	२	५२०११५
२२	कारागार शाखा	०	०	१	२	०	०	०	४	५२०२४०
२३	प्रजनन पिडी तथा बीज कोया श्रोत केन्द्र	०	१	२	५	१	०	०	३	
२४	मध्य सि. वि. स. डि ३	०	२	६	३	०	३	०	४	५२०१२९

१०-२ धादिङ्ग जिल्लामा अवस्थित सार्वजनिक संस्थान तथा विकास समितिहरूको कर्मचारी दरवन्दी र टेलिफोन नम्बर

क्र.सं.	कार्यालयको नाम	कर्मचारी दरवन्दी		सम्पर्क टेलिफोन
		अधिकृतस्तर	सहायकस्तर	
१	जिल्ला विकास समिति	५	३३	५२०१६५
२	घरेलु तथा साना उद्योग विकास समिति	१	६	५२०१७७
३	खेलकूद विकास समिति	०	६	५२०४२९
४	कृषि विकास बै.क र अन्तर्गत	११	३४	५२०३३६
५	राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक, गजुरी	१	९	५२९१५७
	राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक, धादिङ्ग	१	१५	५२०३९७
६	नेपाल टेलिकम, शाखा कार्यालय	१	७	५२०००१, ५२०१२२
७	नेपाल विद्युत प्राधिकरण शाखा	५	५०	५२०१३२
८	जनकपुर चुरोट कारखाना लिमिटेड	३	६	५२०१०९

१०-३ गाउँ विकास समितिहरूमा रहेका सेवा प्रदायक निकायहरूको विवरण

क्र.सं.	गा.वि.स. को नाम	सेवा प्रदायक निकायहरूको क्षेत्र				
		स्वास्थ्य	हुलाक	पशु सेवा	कृषि	वन
१	लापा	उपस्वास्थ्य चौकी	ईलाका			
२	रि गाउँ	उपस्वास्थ्य चौकी	ईलाका	उपकेन्द्र		
३	गुम्दी	उपस्वास्थ्य चौकी	अतिरिक्त			
४	तिप्लिङ	उपस्वास्थ्य चौकी	अतिरिक्त			
५	सेर्तुङ	स्वास्थ्य चौकी	ईलाका			
६	भार्लाङ		अतिरिक्त			
७	दाखा	स्वास्थ्य चौकी	अतिरिक्त	केन्द्र	सेवा केन्द्र	
८	सत्यदेवी	स्वास्थ्य चौकी	अतिरिक्त			
९	फूलखर्क	स्वास्थ्य चौकी	ईलाका	उपकेन्द्र		
१०	बसेरी	उपस्वास्थ्य चौकी	अतिरिक्त			
११	बुढाथुम	स्वास्थ्य चौकी	अतिरिक्त			
१२	मुलपानी	उपस्वास्थ्य चौकी	अतिरिक्त			
१३	सल्यानकोट	उपस्वास्थ्य चौकी	अतिरिक्त	केन्द्र		

१४	त्रिपुरेश्वर	उपस्वास्थ्य चौकी	ईलाका			
१५	आगिन्चोक	उपस्वास्थ्य चौकी	अतिरिक्त			
१६	सल्यानटार	स्वास्थ्य केन्द्र	अतिरिक्त	उपकेन्द्र		
१७	मार्पाक	उपस्वास्थ्य चौकी	अतिरिक्त			
१८	सेम्जोड	उपस्वास्थ्य चौकी	अतिरिक्त			
१९	धुवाकोट	स्वास्थ्य चौकी	अतिरिक्त			
२०	कटुञ्जे	स्वास्थ्य चौकी	ईलाका	उपकेन्द्र		
२१	चैनपुर	स्वास्थ्य चौकी	ईलाका			
२२	मुरलीभञ्ज्याङ्ग	उपस्वास्थ्य चौकी	अतिरिक्त	उपकेन्द्र		
२३	खरी	उपस्वास्थ्य चौकी	अतिरिक्त			
२४	ढोला	उपस्वास्थ्य चौकी	अतिरिक्त			
२५	ज्यामरुड	उपस्वास्थ्य चौकी	अतिरिक्त	उपकेन्द्र		
२६	साकोष	उपस्वास्थ्य चौकी	अतिरिक्त			
२७	नीलकण्ठ	अस्पताल	जिल्ला हुलाक		सम्पर्क	सम्पर्क
२८	खाल्टे	स्वास्थ्य चौकी	अतिरिक्त			
२९	सुनौलाबजार	स्वास्थ्य चौकी	ईलाका	केन्द्र	सेवा केन्द्र	
३०	कल्लेरी	उपस्वास्थ्य चौकी	अतिरिक्त			
३१	गोगनपानी	उपस्वास्थ्य चौकी	अतिरिक्त			
३२	केवलपुर	उपस्वास्थ्य चौकी	अतिरिक्त			
३३	मैदी	स्वास्थ्य चौकी	ईलाका	केन्द्र	सेवा केन्द्र	
३४	कुम्पुर	उपस्वास्थ्य चौकी	अतिरिक्त			
३५	सलाड	स्वास्थ्य चौकी	अतिरिक्त			
३६	नलाड	उपस्वास्थ्य चौकी	अतिरिक्त			
३७	जीवनपुर	उपस्वास्थ्य चौकी	अतिरिक्त			
३८	छत्रेदेउराली	स्वास्थ्य चौकी	अतिरिक्त			
३९	नौबिसे	उपस्वास्थ्य चौकी	ईलाका	केन्द्र	सेवा केन्द्र	रेञ्जपोष्ट
४०	थाक्रे	उपस्वास्थ्य चौकी	अतिरिक्त			
४१	तसर्फु	उपस्वास्थ्य चौकी	अतिरिक्त			
४२	भुमस्थान	उपस्वास्थ्य चौकी	ईलाका	उपकेन्द्र		

४३	बैरेनी	स्वास्थ्य केन्द्र	ईलाका			रेञ्जपोष्ट
४४	पिडा	उपस्वास्थ्य चौकी	अतिरिक्त			
४५	किरान्चोक	उपस्वास्थ्य चौकी	अतिरिक्त			
४६	गजुरी	स्वास्थ्य चौकी	ईलाका	केन्द्र	सेवा केन्द्र	
४७	महादेवस्थान	उपस्वास्थ्य चौकी	अतिरिक्त			
४८	बेनीघाट	स्वास्थ्य चौकी	ईलाका	उपकेन्द्र	सेवा केन्द्र	
४९	धुषा	उपस्वास्थ्य चौकी	अतिरिक्त			
५०	जोगीमारा	उपस्वास्थ्य चौकी	अतिरिक्त			

खण्ड ११ : राजनितिक पार्टी र प्रतिनिधित्व

११.१ दलहरूको प्रतिनिधित्व

संसदीय निर्वाचन २०५६ स्थानीय निर्वाचन २०५४ आधारमा निर्वाचित पदाधिकारीहरूको विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

सि.नं.	दलको नाम	सांसद	जि.वि.स.	गा.वि.स.
१	ने.क.पा. एमाले	१	११	१२०१
२	नेपाली काँग्रेस	१	१	४८१
३	राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टी	१	३	५९०
४	नेपाल सद्भावना पार्टी	०	०	१
५	स्वतन्त्र	०	०	७७
जम्मा :		३	१५	२३५०

स्रोत: जिल्ला निर्वाचन कार्यालय, धादिङ्ग

११.२ दलहरू र कार्यालयको टेलिफोन नम्बर

क्र.सं.	जिल्ला कार्यालय	टेलिफोन नम्बर
१	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एमाले)	५२०१४१
२	नेपाल काँग्रेस पार्टी	५२०१४५
३	नेपाल काँग्रेस (प्रजातान्त्रिक) पार्टी	५२०१४६
४	राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टी	५२०१४६
५	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (माले)	५२०२७५
६	नेपाल सद्भावना पार्टी	
७	संयुक्त जनमोर्चा, नेपाल	
८	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (मसाल)	५२०१३९

११.३ मतदाता सम्बन्धी विवरण

विसं- २०६२ चैत्र मसान्तसम्म १८ वर्ष उपेर पुगेका कूल मतदाता संख्या २,४७,४५३ छ । निर्वाचन क्षेत्र र गाविस अनुसार मतदाताहरूको संख्या तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

क्रसं	गाविसको नाम	मतदाता संख्या	क्रसं	गाविसको नाम	मतदाता संख्या
क्षेत्र नं : १ : ७८,०८९					
१	लापा	४,२१२	२	रि गाउँ	४,७५४
३	गुम्दी	५,१४४	४	तिप्लिङ	२,१०९
५	सेतुङ	३,८३१	६	भालाङ	३,५६७
७	दाखा	४१,८०	८	सत्यदेवी	२,७९२
९	फुलखर्क	४,२६१	१०	बसेरि	३,८७५
११	बुढाथुम	३,५९२	१२	मुलपानी	३,४४३
१३	सल्यानकोट	४,४४०	१४	त्रिपुरेश्वर	२,७३३
१५	आगिन्चोक	३,८०५	१६	सल्यानटार	५,४९२
१७	मार्पाक	३,४२६	१८	सेम्जोङ	३,१८२
१९	धुवाँकोट	४,१८४	२०	कटुन्जे	५,०६७
क्षेत्र नं : २: ८९,७४५					
१	चैनपुर	५,८९५	९	मुरलीभञ्ज्याङ	५,४२०
२	खरी	४,०२३	१०	ढोला	४,१५७
३	ज्यामरुङ	५,९८०	११	साकोप	४,२८२
४	नीलकण्ठ	८,१४९	१२	खाल्टे	५,२५९
५	सुनौलावजार	५,५५०	१३	कल्लेरी	७,११४
६	गोगनपानी	३,६१८	१४	केवलपुर	४,५०५
७	मैदी	७,९१३	१५	कुम्पुर	७,३५०
८	सलाङ	४,७७२	१६	नलाङ	५,७५८
क्षेत्र नं : ३: ७९६१९					
३७	जीवनपुर	६९,२३	३८	छत्रेदेउराली	६,०११
३९	नौविसे	१०,०५८	४०	थाक्रे	५,६१०
४१	तसर्फु	३,०५४	४२	भुमेस्थान	७,०८३
४३	बैरेनी	७,२६५	४४	पिडा	६,११५
४५	किरान्चोक	३,८०६	४६	गजुरी	४,६८५
४७	माहादेवस्थान	४,३५६	४८	वेनीघाट	५,८७९
४९	धूपा	४,४८५	५०	जोगीमारा	४,२८९

स्रोत : जिल्ला निर्वाचन कार्यालय, धादिङ्ग

खण्ड १२ : न्याय र कानून सम्बन्धी

१२.१ अपराधमा दर्ता तथा फछ्यौट भएका मुद्दा सम्बन्धी विवरण

सि.नं.	नाम	दर्ता	फछ्यौट	बाँकी
१	देवानी	९१	३६	५५
२	फौजदारी	१३०	७२	५८
	जम्मा संख्या:	२२१	१०८	११३

स्रोत : धादिङ्ग जिल्ला अदालत, आ.व. २०६२/०६३

१२.२ फौजदारी मुद्दा सम्बन्धी विवरण

सि.नं.	अपराधको किसिम	दर्ता
१	हत्या	२३
२	<u>आत्माहत्या</u>	
	- विष सेव गरेर	१६
	- भुण्डिएर	१५
	- डुबेर	४
३	आगजनी	३
४	जबरजस्ती करणी	१
५	जीउ मास्ने बेच्ने	१
६	सशस्त्र डकैती	४
७	चोरी	३
८	ठगी	२
९	लागु औषधी सम्बन्धी	१
१०	सार्वजनिक अपराध	६
११	सवारी ज्यान मृत्यु	४०

स्रोत : जिल्ला प्रहरी कार्यालय, धादिङ्ग

खण्ड १३ : विविध

१३.१ गरिबीको अवस्था

Small Area Estimation को तरिकाबाट अनुमान गरिएको गरिबीका तथा अपर्याप्त क्यालोरी उपभोगका सूचकहरूलाई हेर्दा यस जिल्लाका हरेक सूचकहरू नेपालका सूचकहरू भन्दा बढी देखिएकोले नेपालको औषत गरिबी भन्दा बढी गरिबी यस जिल्लामा विद्यमान छ भन्ने आधार मिल्छ । गरिबी सम्बन्धी ईलाकास्तरीय तालिकाको आधारमा हेर्दा इलाका नम्बर १ (लापा, रि गाऊँ, गुम्दी, तिप्लिंग) क्षेत्र सबैभन्दा बढी गरिबी र इलाका नम्बर १० (जीवनपुर, नौविसे, थाक्ने, छत्रे देउराली) सबैभन्दा कम गरिबी भएको क्षेत्र हुन् ।

इलाका नं.	जम्मा जनसंख्या	गरिबीको रेखा मुनि रहेको गरिबीको			अपर्याप्त क्यालोरी उपभोग गर्नेको		
		दर	विषमता	गहनता	दर	विषमता	गहनता
१	१८,४५९	५८.५	१८.६	७.९	५२.६	१२.५	४.३
२	१७,४३७	५१.३	१६.१	६.८	४५.०	१०.३	३.५
३	१७,७८६	४६.४	१४.२	६.०	४३.०	८.६	२.६
४	२०,९११	४२.५	१२.९	५.४	३५.७	६.३	१.७
५	२१,२३५	३९.१	११.३	४.६	३२.४	५.९	१.७
६	२३,३७५	३४.५	९.८	३.९	३१.७	५.४	१.५
७	३५,४७१	३३.१	९.४	३.८	३६.६	६.८	१.९
८	२८,०२०	३९.१	११.५	४.८	३७.२	६.६	१.८
९	३४,८६९	४५.५	१३.७	५.७	३६.४	६.५	१.८
१०	३१,०२९	२९.३	७.८	३.०	३७.३	६.९	२.०
११	२४,६५१	४७.४	१४.९	६.४	४७.३	९.६	२.९
१२	३६,४९८	४७.२	१५.०	६.५	४१.८	८.३	२.५
१३	२७,६९९	५८.२	२०.९	९.७	४६.९	९.८	३.०
धादिङ्ग	३,३८,६५८	४३.३	१३.३	५.६	३९.९	७.८	२.३
नेपाल#	२,३१,५१,४२३	३३.५	९.७	३.९	३९.८	७.६	२.२

स्रोत : नेपालमा गरिबी, क्यालोरी उपभोग तथा कुपोषणको स्थिति, CBS, WFP, World Bank, 2006

१३.२ कुपोषणको अवस्था

५ वर्ष भन्दा कम उमेर भएका बालबालिकाहरूको उचाई र तौलको आधारमा नापिने कुपोषण सम्बन्धी सूचकहरू (पुङ्कोपन, अल्पवजन र दुब्लोपन) प्रतिशतमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

ईलाका नं.	जम्मा जनसंख्या	पुङ्कोपन	सख्त पुङ्कोपन	अल्प वजन	सख्त अल्प वजन	दुब्लोपन	सख्त दुब्लोपन
१	१८,४५९	६१.०	२८.८	४३.०	१२.७	४.७	३.०
२	१७,४३७	६०.४	२८.१	४२.८	१२.६	३.६	२.०
३	१७,७८६	५५.२	५३.५	४३.९	१३.३	६.५	५.०
४	२०,९११	५०.४	१९.८	४२.०	१२.४	७.५	६.०
५	२१,९३५	५२.०	२०.९	३८.८	१०.७	४.५	३.०
६	२३,३७५	४८.२	१८.४	३९.२	१०.८	६.६	५.०
७	३५,४७१	४९.६	१९.६	३९.५	११.३	५.६	४.०
८	२८,०२०	५४.०	२२.४	४४.८	१३.९	६.७	५.०
९	३४,८६९	५०.६	२०.२	४०.९	१२.०	७.२	६.०
१०	३१,०२९	५२.३	२१.२	४०.४	११.४	४.७	३.०
११	२४,६५१	५५.६	२३.७	४५.८	१४.३	५.२	४.०
१२	३६,४९८	५६.४	२४.४	४५.५	१४.२	७.१	६.०
१३	३७,६९९	५७.६	२५.९	४६.९	१५.०	६.८	५.०
धादिङ्ग	३,३८,६५८	५३.८	२२.६	४२.७	१२.८	६.१	५.०
नपाल#	२,३१,५१,४२३	५०.४	२०.६	४५.२	१४.६	९.६	९.०

उल्लिखित विवरण Small Area Estimation मा आधारित भएकोले राष्ट्रिय तहमा अन्य तरिकाले अनुमान गारएको विवरणभन्दा फरक पर्न गएको छ ।

स्रोत : नेपालमा गरिबी, क्यालोरी उपभोग तथा कुपोषणको स्थिति, CBS, WFP, World Bank, 2006

१३.३ मानव विकास सूचकांक

UNDP नेपालबाट प्रकाशित गरिएको मानव विकास प्रतिवेदन २००४ मा उल्लेख गरिएको सूचकहरूको आधारमा तयार गरिएको जिल्लागत विवरण प्रस्तुत गरिएको छ ।

सूचकांक	धादिङ्ग	नेपाल	स्थान
मानव विकास सूचकांक २००१	०.४१०	०.४७१	५५ औं
औषत आयु वर्षमा	५८.५	६१.०	
प्रौढ साक्षरता दर	३४.३	४८.६	
विद्यालयमा रहने औषत वर्ष	२.०५	२.७५	
प्रतिव्यक्ति कुल ग्राहस्थ उत्पादन PPP US\$	१०७५	१३१०	
मानव गरिबी सूचकांक	४७.७	३९.६	५१ औं
५ वर्ष मुनिका बालबालिकामा कुपोषण प्रतिशत	४३.४	५०.५	
प्रौढ निरक्षरता दर	६५.७	५१.४	
४० वर्ष मुनिको जनसंख्याको अक्षत आयुसँगको अनुपात	२०.७३	१७.७४	
शुद्ध खानेपानीको पहुँच बाहिरको जनसंख्या प्रतिशत	२०.६६	२०.४८	
लैङ्गिकता विकास सूचकांक	०.३९४	०.४५२	५३ औं
औषत आयु वर्षमा	महिला	५९.८७	६१.५
	पुरुष	५७.३२	६०.५
प्रौढ साक्षरता दर	महिला	२२.७	३४.९
	पुरुष	४६.८	६२.७
विद्यालयमा रहने औषत वर्ष	महिला	१.४७	१.९५
	पुरुष	२.६२	३.५६
अनुमानित आय आर्जन	महिला	०.३३१	०.३४५
	पुरुष	०.४४५	०.४८५
लैङ्गिकता सशक्तिकरण मापक	०.३६२	०.३९१	४० औं
स्थानीय निर्वाचनमा महिला सहभागिता	१८.९९	१९.३३	
पेशागत क्षेत्रमा कार्यरत महिला	१९.९६	१८.७५	
प्रशासनिक क्षेत्रमा कार्यरत महिला	७.७८	१२.७१	
आयमा महिलाको हिस्सा	०.३४६	०.३०२	
मानव सशक्तिकरण सूचकांक	०.४२७	०.४६३	४३ औं
सामाजिक सशक्तिकरण सूचकांक	०.३९८	०.४०६	
आर्थिक सशक्तिकरण सूचकांक	०.२६२	०.३३७	
राजनीतिक सशक्तिकरण सूचकांक	०.७	०.६४६	

१३.३ विकासमा धादिङ्गको स्थान

जनगणना २०५८ को तथ्यांक एवम् अन्य अध्ययनको आधारमा इसिमोड, केन्द्रीय तथ्यांक विभाग र नेदरल्याण्ड्स विकास सहायता कोषले विगतको अध्ययनलाई अध्यावधिक गर्ने र त्यसमा भएका परिवर्तनलाई पुनरावलोकन गर्ने प्रयासमा तयार पारेको जिल्लाका सूचकहरूको आधारमा तयार पारिएको विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

क्र.सं.	विवरण	धादिङ्गको स्थान	सवैभन्दा बढी विकसित जिल्ला	सवैभन्दा कम विकसित जिल्ला
१	समग्र संयुक्त सूचकांक	४४ औं	काठमाडौं	मुगु
२	गरिबी तथा अभाव	५१ औं	भापा	मुगु
३	सामाजिक आर्थिक पूर्वाधार	५४ औं	काठमाडौं	आछाम
४	महिला सशक्तिकरण	३० औं	स्याङ्जा	मुगु
५	बालबालिका बचितीता	३७ औं	मनाङ	मुगु
६	बालनिरक्षरता दर (१० देखि १४ वर्ष)	४५ औं	मनाङ	मुगु
७	बाल आर्थिक क्रियाकलाप	३९ औं	मनाङ	हुम्ला
८	बाल विवाह अनुपात	१९ औं	भोजपुर	कपिलवस्तु
९	लैङ्गिक विभेद	४४ औं	मनाङ	बझाङ
१०	साक्षरतामा लिंगीय असन्तुलन (१५ वर्ष माथि)	३३ औं	चितवन	मुगु
११	गैर कृषि क्षेत्रमा लिंगीय असन्तुलन (१५ वर्ष माथि)	२२ औं	मनाङ	बैतडी
१२	शैक्षिक सुविधाबाट विमुख जनसंख्या प्रतिशत	५२ औं	ईलाम	मुगु
१३	सिमान्त कृषक परिवार प्रतिशत	५४ औं	सुनसरी	आछाम
१४	प्रति व्यक्ति खाद्यान्न उत्पादन (कि. क्या.)	५९ औं	भापा	हुम्ला
१५	स्वास्थ्य र विकास	४५ औं	काठमाडौं	डोल्पा
१६	गर्भ निरोध अस्थायी साधन प्रयोग दर	५१ औं	काठमाडौं	कालीकोट
१७	खानेपानीमा पहुँच भएको परिवार प्रतिशत	४१ औं	रूपन्देही	डोल्पा
१८	चर्पी सुविधा भएको घर परिवार प्रतिशत	३६ औं	काठमाडौं	रोल्पा
१९	प्राथमिक क्षेत्र विकास	५८ औं	मोरङ	अछाम

२०	कृषि ऋण (१५ वर्ष माथिका)	५४ औं	कालीकोट	रसुवा
२१	प्रति कृषक घर परिवारमा कृषि चलन हे.	४५ औं	कैलाली	भक्तपुर
२२	प्रति घरपरिवार पशुपंक्षी संख्या	२२ औं	मुस्ताङ	धनुषा
२३	पूर्वाधार विकास	४२ औं	काठमाडौं	कैलाली
२४	सडकको घनत्व (कि.मि. १०० व.कि.मि.)	३५ औं	काठमाडौं	सोलुखुम्बु
२५	सहकारी संस्था घनत्व (प्रति १०० जनसंख्या)	३२ औं	काठमाडौं	मनाङ
२६	स्वास्थ्य संस्था घनत्व (प्रति १०० जनसंख्या)	५२ औं	पर्वत	कञ्चनपुर
२७	हुलाक कार्यालय घनत्व (प्रति १०० जनसंख्या)	५५ औं	पर्वत	कञ्चनपुर
२८	वन पैदावार उपभोक्ता परिवार प्रतिशत	१७ औं	रसुवा	मुस्ताङ
२९	प्रति व्यक्ति नियमित बजेट खर्च रु.	५४ औं	काठमाडौं	सर्लाही
३०	प्रति व्यक्ति विकास बजेट खर्च रु.	१३ औं	काठमाडौं	बारा
३१	कुल साक्षरता दर (६ वर्ष माथि)	५३ औं	काठमाडौं	हुम्ला
३२	बृहत पेशागत संरचना (१५ वर्ष माथि)	५७ औं	काठमाडौं	जाजरकोट
३३	साक्षरतामा महिलाको अंश (१० वर्ष माथि)	३५ औं	स्याङजा	मुगु
३४	गैर कृषि व्यवसायमा महिलाको अनुपात	१९ औं	स्याङजा	वैतडी
३५	प्राथमिक तहमा महिला शिक्षिकाको अनुपात	३६ औं	काठमाडौं	बझाङ
३६	प्राथमिक तहमा छात्रा भर्ना अनुपात	३३ औं	कास्की	कालीकोट

स्रोत: नेपालका जिल्लागत विकास सूचकहरू, के.त.वि., २०६०

अनुसूची - १

गाऊँ विकास समिति अनुसार भू-क्षयबाट प्रभावित क्षेत्रफल

क्र.सं.	गा.वि.स. को नाम	भू-क्षयबाट प्रभावित क्षेत्रफल हे.				क्षेत्रफल हे.*	जोखिमको क्रम
		कम	ठिकै	बढी	धेरै बढी		
१	लापा	७.५	१७.५	३७.५	२.०	७७.९	२६
२	रि गाऊँ	१४.९	५.९	३०.२	२.०	५३.१	३२
३	गुम्दी	६.३	१५.७	४.४	२.०	२८.४	३६
४	तिप्लिङ	४.६	१२.६	४०.८	२.०	६०.०	२४
५	सेर्तुङ	३.६	३४.१	४६.०	२.०	८५.७	३४
६	भालाङ	०	१९.५	३७.५	२.०	५९.१	१६
७	दाखा	१२.३	५.४	२.५	०	२०.२	४९
८	सत्यदेवी	१०.३	३.८	६.६	२.०	२२.७	४७
९	फूलखर्क	६.६	१६.८	७.२	२.०	३२.८	४३
१०	बसेरी	५.२	५.५	१.६	०	१२.३	३८
११	बुढाथुम	१०.३	२.२	२.५	०	१५.०	५०
१२	मूलपानी	६.५	७.०	४.४	२.०	१९.८	४२
१३	सल्यानकोट	९.४	२.५	५.८	२.०	१९.८	३९
१४	त्रिपुरेश्वर	९.१	२.४	४.०	२.०	१७.५	४८
१५	आगिञ्चोक	५.०	५.४	५.५	०.६	१६.५	२९
१६	सल्यानटार	०	८.२	६.१	२.०	१६.४	२
१७	मार्पाक	६.४	६.८	३.६	२.०	१८.९	४६
१८	सेम्जोङ	०.६	१०.२	८.५	२.०	२१.४	२०
१९	धुवाकोट	१०.७	३.६	१०.७	१.६	२६.६	३५
२०	कटुञ्जे	११.८	१०.८	७.१	२.०	३१.७	४१
२१	चैनपुर	७.०	८.५	९.०	०	२४.४	२८
२२	मुरलीभञ्ज्याङ्ग	१५.५	६.०	१.७	२.०	२५.२	४५
२३	खरी	४.६	९.९	१४.५	२.६	३१.०	३१

२४	ढोला	७.९	६.४	३.५	०	१७.८	४४
२५	ज्यामरुड	९.०	१२.८	१०.२	२.०	३४.०	३०
२६	साकोस	७.१	९.९	१२.८	२.०	३१.८	३७
२७	नीलकण्ठ	३.२	१४.६	९.४	२.०	२९.३	७
२८	खाल्टे	१०.४	९.१	९.४	२.०	३१.१	२५
२९	सुनौलाबजार	४.९	८.६	१४.५	२.०	३०.१	१०
३०	कल्लेरी	१.६	१२.३	२०.१	२.०	३६.०	३
३१	गोगनपानी	२.४	१०.६	१४.५	२.०	२९.४	१३
३२	केवलपुर	१.६	५.८	४.०	२.०	१३.५	५
३३	मैदी	०	२०.३	१९.०	२.०	४१.४	९
३४	कुम्पुर	२.०	१२.९	१८.७	२.०	३५.८	६
३५	सलाङ	०	१२.८	२०.२	२.०	३५.०	१२
३६	नलाङ	११.३	१२.३	५.०	२.०	३०.८	४०
३७	जीवनपुर	१.६	२०.५	०.८	२.०	२४.९	२७
३८	छत्रेदेउराली	०	१७.६	१५.९	०	३३.५	११
३९	नौबिसे	२.२	३१.२	२०.२	२.०	५५.६	१५
४०	थाक्रे	१.१	५.४	४.२	२.०	१२.७	१
४१	तसर्फु	३.२	५.५	६.६	२.०	१७.३	४
४२	भूमेस्थान	९.०	१२.६	१०.९	२.२	३४.६	१८
४३	बैरेनी	११.६	१८.७	२३.९	१.४	५५.७	२१
४४	पीडा	७.१	२१.६	२१.४	२.०	५२.१	१७
४५	किराञ्चोक	७.६	१८.०	१५.३	२.०	४२.८	३३
४६	गजुरी	४.२	१४.८	१८.६	२.०	३९.७	१४
४७	महादेवस्थान	६.९	१७.५	३७.५	२.०	६३.९	२२
४८	वेनीघाट	१.२	१३.४	२६.४	०.८	४१.९	८
४९	धुषा	०	२०.५	३२.६	०.८	५३.९	१९
५०	जोगिमारा	०	२४.१	३४.१	२.०	६०.२	२३

*उच्च हिमाली क्षेत्र वाहेक

स्रोत : जिल्ला भूसंरक्षण कार्यालय, धादिङ्ग

अनुसूची - २

गाउँ विकास समितिहरूमा रहेका मुख्य वस्तिहरूको नाम

क्र.सं.	गा.वि.स. को नाम	मुख्य मुख्य वस्तीहरू
१	मैदी	काशीराम डाँडा, गंगटे, विजयटार, चैनपुर, जामुने, वतासे, धारापानी, मजुवा
२	भर्लाङ	छापचेत, च्यामथली, तारची, पाखीन, घलाइन, ज्यारसेत, मेन्चेत, अकथली, पतिजो
३	किराञ्चोक	चैनपुर, सल्ले, भण्डारखर्क, दोभानखर्क, सानोवाङ्गे, तल्लोपेटारे, भालुखोला, नेवारगाउँ, डाँडागाउँ
४	धुषा	छापडाँडा, सालधरी, साचक, ओडारे, वर्षुक, आपाटार, रोतेश, भुमेडाँडा, सार्लिङ
५	दाखा	राम्चे, मिलमचेत, छापपुरी, सि गाउँ, देवीथान, माम्गाउ, सल्लेरी, सिम्ले
६	चैनपुर	रामपुर, ढोडेनी, एकलटार, डाडाथोक, सालवास, ढकालगाउ, कामीगाउ, विविरेडाडा, वडुवा
७	मुरलीभञ्ज्याङ्ग	आपचौर, टाकुर, मगरगाउ, साकीगाउ, सातदोवाटो, ज्यामिरे, वाटुलोचौर, भगरे, दमैगाउ
८	थाक्रे	कामीगाउ, महाकाल, वेलडाडा, मानडाडा, रेग्मीगाउ, भुमेस्थान, राम्चे, ढाक्रेगाउँ, लामागाउँ
९	छत्रेदेउरायली	काजीथोक, गुठीथुम्का, अमले, भद्राईगाउँ, कात्तिके, आरुवोट, ओडारे, मगरगाउँ, नारायणपुर
१०	फूलखर्क	सोदन, दमै गाउँ, लप्सीवोट, खोरिया, विचटोल, एकले, माथिल्लोकल्लेरी, मझुवावेसी
११	सेर्तुङ	वोराड, थुङसोड, अर्वे, सेर. गुम्बो, वखाप, चेत, खासा, हिडडुङ
१२	पीडा	आदमघाट, न्यौपाने गाउँ, ठूलोचौर, रैकर, मुलखर्क, रिमालटार, चिउरीखर्क, सुवेदीखोला, मदेशी डाँडा
१३	बुढाथुम	भोर्ले, सिम्ले, मुसुरे, बेसारे, अमले, पिठे, गलनी, धदौरे, सुकौरा
१४	रि	टावल, वलेन, रुनीगाउँ, रिगाउ, रिचेत, लताव, चाजिमाड, तावल, अनार
१५	केवलपुर	पाण्डेगाउ, कोईरालागाउँ, देवलटोल, जोगीडाँडा, केवलपुर, पोखरीडाडा, कुस्मीचौर, धभोटेडाँडा, रैकर
१६	निलकण्ठ	ढकालटोल, राम्चे, राना गाउँ, वसाह, इजर गाउँ, भण्डारी गाउँ, काफ्ले गाउँ, चिसापानी, सितलवजार
१७	सल्यानटार	रानीपोखरी, जागिर गाउँ, वाग्ले गाउँ, रिजाल गाउँ, पिपल गाउँ, वेल गाउँ, माज गाउँ, सल्यानटार, सिकटार
१८	गोगनपानी	सन्यासी गाउँ, नेपालथोक, सार्कि गाउँ, रातामाटे, सिमढुङगा, राई गाउँ, वत्तिसे, हेल्थुम, पानीघाट
१९	त्रिपुरेश्वर	सुकौरा, गैह्रीचौतारा, अम्ले, ढारे, खैरेनी, निमारे, अर्चलेटार, जलजले, सिउरेनी,
२०	नौबिसे	नेवारडाँडा, सुवेदीथोक, सुनार गाउँ, ठुलीचौर, टाथलघर, वुकुने, देविस्थान, मजुवा, नौबिसेवजार
२१	सलाड	दारेगौडा, छाप गाउँ, धादिंग, वसन्त, दुवारथोक, मैदान, स्वितार, भेडावारी, आरुवास
२२	खरी	दावे, धुसेनी, राम्चे, बन्दीपुर, हटिया, गैह्री गाउँ, माम् गाउँ, ढोडेनी

२३	खाल्टे	हिलेखर्क, पहरेंछाप, नल गाऊँ, देवीस्थान, साकी गाऊँ, जोगीडाडा, साउनेपानी, तिलवारी, धुसेनी
२४	ढोला	टारी, नयाँवस्ती, दुवाडी गाऊँ, गौरी गाऊँ, गौरीपुसु, पुलामी गाऊँ, सातदोवाटो, भट्ट गाऊँ, दमैगाऊँ
२५	ज्यामरुड	सल्ले, राना गाऊँ, लम्साल गाऊँ, सेरावेसी, आपटारी, चापभञ्ज्याड, नयाँ गाऊँ, दरवार, मगरगाऊँ
२६	भुमस्थान	निगाले, छोटेखर्क, सुनारटोल, संग्रामटार, वासपानी, माक्रीटोल, घर्तिटोल, स्वारा, आरुखर्क,
२७	तिप्लिड	पुरु, सिम्ले, च्यात, गडदेन, लवदुड, सेचेत, वुडनीमचेत, इसिप, पार्नेन
२८	लापा	पालगा, चेपाड, नेवार गाऊँ, सरचो, साडजेन, कपुर गाऊँ, रिचेत, खादिड
२९	सल्यानटार	लाप गाऊँ, पोखरी, गैराथोक, चिसापानी, राना गाऊँ, तल्लोतिलाहार, आरी गाऊँ, डाँडापारी, आँपचौर
३०	मूलपानी	मुरचोकवेसी, ओडारे, आरुखर्क, मुलावारी, कुभिण्डे, लामीडाँडा, पोखरा, खुर्सांनीटार, तल्लो मुलावारी
३१	बसेरी	डाडागाऊँ, मसिरे, आरुवोटे, खिरवोटे, अंधेरी, पिप्ले, टापुडाडा, भैसे, राम्चे
३२	धुँवाकोट	जन्तरेटोला, मानेगाऊँ, गहतेडाँडा, भदौरे, छाप गाऊँ, पोखरे, गुठी गाऊँ, वडार थोक, छतिवन
३३	आगिञ्चोक	फापरचौर, साकीगाऊँ, भिमसेनस्थान, कामीगाऊँ, दनवारटोल, विर्ता, छापथोक, आगिञ्चोक, उपल्लोकाष्टे, नगरकोटी
३४	सत्यदेवी	आर्चेत, जमूनागाऊँ, मेलचौर, माहुर, सिमलडाडा, नडसरी, दुर्सगड, कुसगाऊँ, सालधारी
३५	मार्पाक	मार्पाक, पोखरा, लामीडाँडा, धूलेचौतारा, कोटथोक, आरुखर्क, चूहाडाँडा, भोटेटार, देउरालीडाँडा
३६	वेनीघाट	दलिनछाप, रिचोवटार, डुम्रे, मोहरिया, वराई, वडडाँडा, रातोमाटे, सुनार गाऊँ, सलाडघाट
३७	वैरेनी	स्वारा, रैले, वाघमारा, छोईलीखर्क, आपचौर, तोरीखर्क, वेल्बु, छतिवनटार, महेश दोभान
३८	कटुञ्जे	दमै गाऊँ, आरुखर्क, थर्पुभञ्ज्याड, घोडेमैदान, घले गाऊँ, वेतिनी, वाहुने गाऊँ, कटुवाल गाऊँ, मजुवा
३९	गुम्दी	चिमचोक, आरुखेत, मसाड, भिरकुना, भदौरे, चण्डीटोल, ठकुरी गाऊँ, कोकलिड, वायुथान
४०	जीवनपुर	छाप गाऊँ, रम्मागाऊँ, रूपाखेतीगाऊँ, आचार्यगाऊँ, पौवागाऊँ, भालुखोला, न्यौपानेडाँडा, डडुवा, जोगीटार
४१	साडकोष	जमुनेचौर, भट्टगाऊँ, साउनेपानी, रक्सीखोला, वोक्सीखर्क, चिलाउनेडाँडा, मखियाटोल, लाहुरेगाऊँ, नेवारटोल
४२	कल्लेरी	रामकुना, घर्तिटार, नेपालथोक, गाइनेडाँडा पण्डितटोल, जैशीटार, छाप गाऊँ, खहरे भण्डारी गाऊँ
४३	कम्पुर	छतिवन गाऊँ, कुम्पुर, हाँटया, पिप्ले, हात्तीसुडा, अमिलिछाप भैसे, तीनघरे, चेपे गाऊँ
४४	सुनौलावजार	नेवारपानी, गोगनपाने, लाधरीछाप, कोशीखोला, नवलपुर, हाडीखोला, वतासे, रिजालथोक
४५	नलाड	सुकुम्बासीटोल, हात्तीसुडे, काम्दी, दुवाडीगाउ, फगरे, काफलस्वारा, ढुंगानागाऊँ, डाडागाऊँ, ज्यामिरे
४६	गजुरी	उप्रेती गाऊँ, मलेखु, कोटगाऊँ, कामी गाऊँ, वस्नेत गाऊँ, शिखरवेशी, राक्सिराड, पन्त गाऊँ, वतासे
४७	तसर्फु	धैरेनी, रातोमाटे, पौडेल गाऊँ, वाहुनस्थान, गहते, तामे, गैह्रीखर्क, छापडाँडा, तसर्फु
४८	सेमजोड	गौरा, चौतारा, कामीटोल, सामाटोल, टीखाटंगा, पाखीनटोल, ताँचा, केवरा, बम्बमखोर
४९	जोगीमारा	चनौटे, मोवाखोला, मरहट्टा गाऊँ, भोगटेधारी, टेकवाङ्ग, रिमतेस, थानसिं, पिपलडाँडा, मफिमटार
५०	महादेवस्थान	आदामारा, सिमथली, ससिराङ्ग, सुब्बा गाऊँ, रावलडाँडा, सिमटार, तितेधारी, नौलेडाँडा, साउनेटार

अनुसूची - ३

गाउँ विकास समिति अनुसार साक्षरताको विवरण

क्र. सं.	गा.वि.स. को नाम	६ वर्ष माथि			१५ वर्ष माथि			२४ वर्ष माथि		
		पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा
१	आगिञ्चोक	६२.९	३७.४	४८.६	५९.४	२४.०	३९.१	९५.०	६९.२	७६.४
२	बैरेनी	४८.४	२९.२	३९.३	३८.९	१७.०	२८.६	६९.०	३५.५	५३.४
३	बसेरी	५९.९	३७.०	४८.३	४७.२	२४.४	३५.२	७४.४	६७.३	७०.७
४	बेनीघाट	६०.८	४५.७	५३.७	५६.३	३८.५	४७.५	८५.७	७०.८	७८.०
५	भूमिस्थान	४६.०	३२.१	३९.२	३५.३	१६.१	२६.१	६७.५	३८.०	५३.३
६	बुढाथुम	७८.७	४७.०	६२.४	७४.१	३३.३	५२.०	९४.०	६७.९	७९.८
७	चैनपुर	५६.८	३७.३	४६.३	५१.५	२९.०	३९.०	८७.८	६५.७	७५.०
८	छत्रेदेउराली	४९.४	३२.९	४०.३	४४.१	२३.६	३२.९	६८.८	५१.२	५८.१
९	धाकें	६१.१	३४.४	४६.७	५७.३	२६.८	४०.३	९५.७	५७.१	७१.८
१०	ढोला	५६.१	४४.७	४९.६	४९.६	३८.७	४२.९	८५.७	८४.१	८४.४
११	धुषा	४२.९	३०.२	३६.५	३८.०	२१.५	२९.७	६८.१	५०.०	५८.५
१२	धुवाकोट	५४.८	३७.३	४५.३	४५.१	२४.३	३३.३	८६.०	६६.२	७४.४
१३	गजुरी	४९.९	३८.३	४४.५	३९.९	२७.२	३३.९	५१.८	५४.१	४३.०
१४	गोगनपानी	५७.०	४०.५	४९.०	४८.८	२३.५	३६.९	७७.९	५५.६	६७.९
१५	गुम्दी	५०.०	३३.४	४१.२	४८.९	२०.२	३३.०	८१.५	४५.८	६१.१
१६	जीवनपुर	६१.१	३७.४	४९.१	५३.८	२४.६	३९.१	७८.३	५७.४	६७.८
१७	भर्लाड	३०.५	९.९	२०.५	२७.२	४.७	१५.९	५७.९	१०.५	३४.२
१८	जोगीमारा	३७.३	२२.३	२९.५	३४.७	१४.२	२४.६	६६.७	३७.३	५२.८
१९	ज्यामरुड	५८.६	३८.७	४८.१	५४.४	२८.१	४०.३	८६.२	६३.७	७४.५
२०	कल्लेरी	५१.६	३०.८	४१.०	४२.६	१९.२	३०.२	८६.८	४७.५	६४.३
२१	कटुञ्जे	५३.१	२८.८	४०.२	४२.८	१८.८	२९.१	७९.४	४२.०	५७.१
२२	केवलपुर	६९.२	४४.७	५६.४	६६.०	२८.८	४६.६	९०.५	६८.१	७८.५
२३	खाल्टे	४१६	३०.०	३५.८	३२.५	१६.१	२४.०	६२.८	३५.९	४७.५
२४	खरी	५५.१	३८.०	४५.४	३९.७	२४.२	३०.५	८६.८	६४.९	७२.२

२५	किराञ्चोक	४०.१	२५.०	३२.५	३५.७	१४.१	२५.१	५७.६	२७.६	४१.५
२६	कुम्पुर	५६.१	३०.५	४३.५	४५.८	१७.९	३१.५	८८.४	४५.४	६४.५
२७	लापा	२८.३	९.७	१८.७	२४.६	६.७	१५.१	५७.१	२०.५	३३.३
२८	महादेवस्थान	३२.०	२०.१	२६.१	२९.२	१३.५	२१.३	४८.३	२६.०	३६.१
२९	मैदी	५३.९	३५.५	४४.५	४६.५	२१.४	३३.६	७६.९	४९.२	६३.१
३०	मार्पाक	५७.३	३३.०	४४.५	४८.९	१९.९	३२.४	८८.९	६०.४	७२.६
३१	मूलपानी	६८.६	४४.६	५६.४	६१.६	३०.३	४५.९	८६.४	७३.८	८०.३
३२	मुरलीभञ्ज्याङ्ग	६३.१	४२.६	५१.०	५९.०	२८.५	४३.१	९२.३	५९.०	७३.६
३३	नालाड	५६.७	३३.८	४५.०	५०.८	२१.८	३५.७	८५.१	५४.२	६८.५
३४	नौविसे	६३.९	३८.९	५१.८	५८.७	२७.९	४३.६	१८.२	६३.३	७२.६
३५	निलकण्ठ	६९.२	४६.५	५८.३	६२.४	३५.०	४९.१	८६.८	६९.५	७७.९
३६	फूलखर्क	६०.५	३६.६	४७.२	५५.३	२५.०	३८.७	८३.०	५३.२	६६.१
३७	पिडा	४९.३	३३.५	४१.६	४१.५	२३.१	३२.६	७०.८	४६.०	५८.२
३८	रि गाउँ	३४.४	१६.५	२५.२	२५.१	७.२	१६.३	५३.५	२०.९	३७.७
३९	सलाड	५८.७	३६.९	४८.२	४१.७	२१.९	३१.३	८०.३	५५.४	६७.१
४०	सल्यानकोट	६१.३	३६.०	४६.९	५२.८	२६.४	३७.३	८७.८	५४.५	६६.४
४१	सल्यानटार	५४.८	३६.०	४४.६	४५.५	२४.३	३३.७	७८.४	५०.९	६१.८
४२	साङकोप	७४.८	४६.७	६०.४	६५.७	३०.०	४६.०	९४.५	७०.८	८१.१
४३	सत्यदेवी	४१.०	२६.७	३२.४	५४.४	१५.५	२३.९	७४.१	४३.२	५६.३
४४	सोम्जोड	६४.२	३७.१	४९.३	५३.७	२०.९	३५.१	९३.५	५६.४	७२.९
४५	सेर्तुड	२६.५	७.५	१५.७	२०.५	४.०	१०.८	७२.४	१३.३	३६.५
४६	सुनौलावजार	५६.२	३३.८	४४.४	५०.८	२२.५	३५.७	८३.३	५६.०	६७.४
४७	तसपुं	३८.५	२३.१	३१.०	३२.८	१४.१	२३.५	६०.९	३३.९	४८.३
४८	थाक्रे	५८.४	३८.१	४८.६	५३.५	२४.०	३९.५	८१.५	४९.१	६६.२
४९	तिप्लिड	२७.०	७.२	१६.१	२०.९	४.२	१२.१	४८.०	१२.५	२८.१
५०	त्रिपुरेश्वर	५५.९	३४.८	४४.७	५०.८	२३.६	३६.०	७०.३	६८.३	६९.२

९	फुलखर्क		महिला	२,५४९	२८८	३६८	३४५	२८५	२८५	२२३	१३५	१५४	१४०	११७	९६	८४	६५	५४	६३
			पुरुष	२,१०६	२९४	३२०	३२७	२२६	२२६	१११	८३	८४	८७	१०३	८७	८०	५५	५५	६१
१०	बसेरी		महिला	२,३१७	२०२	३४५	३१६	२६८	२६८	२०५	१४३	१४९	१२२	१११	९९	९४	७२	७२	६३
			पुरुष	२,०५४	२४४	३०३	३२२	२३३	२३३	१२३	१०६	९३	९३	१०७	८९	७५	६६	६६	७४
११	बुढाथुम		महिला	२,३९१	२५७	३०४	३०७	२७७	२७७	२१६	१६८	१६०	१४०	१३०	९६	७५	५७	५७	५४
			पुरुष	२,१८४	२८६	३६१	३६८	१८६	१८६	१५७	११९	११३	१०७	१०७	१०२	९५	६५	६५	६३
१२	सेन्चोड		महिला	२,१८२	२५९	२७९	३०५	२११	२११	१९७	१४९	१२२	१२२	११६	९९	८४	६३	६३	६४
			पुरुष	१,८८३	२४१	२८९	३१७	१९२	१९२	८६	५५	७०	७०	९३	८१	९२	८३	८३	८४
१३	मापाक		महिला	२,३६२	२४७	३२७	३१०	२७४	२७४	२१७	१८९	१२२	१२२	१४४	८९	८७	६०	६०	५२
			पुरुष	२,१३७	२९०	३२४	३२२	२४९	२४९	११९	९१	८५	८५	९१	९५	८८	६०	६०	६३
१४	मूलपानी		महिला	२,१४०	२४७	२५५	२८१	२४६	२४६	१९७	१५०	१२४	१२४	१०७	८७	६४	४४	४४	४४
			पुरुष	२,०४५	२३५	२५९	२८१	२५४	२५४	१८३	१४०	९१	११९	१०१	९२	६५	४५	४५	४५
१५	आगिञ्चोक		महिला	२,२९७	२३०	२८९	३०६	२८५	२८५	२१४	१४५	१२५	१३६	१२०	८५	७०	६२	६२	६७
			पुरुष	१,९०३	२७६	२६८	२९४	२१८	२१८	१२३	९७	८५	८५	१०३	७५	८३	६३	६३	६५
१६	कटुञ्जे		महिला	३,८७३	४३२	४९०	४८५	४५२	४५२	३६७	२५८	२४७	२०३	२०४	१६४	१३५	९१	९१	९७
			पुरुष	३,२५९	४७४	५१३	५०७	३०९	३०९	२०४	१३०	१४७	१४७	१६१	१३९	१२८	९२	९२	९७
१७	सत्यानकोट		महिला	२,९७८	३३०	४०७	४०१	३२५	३२५	२६९	२३४	१६४	१६२	१२४	१३३	८७	६६	६६	६६
			पुरुष	२,५६०	३४३	३९८	३९०	२७५	२७५	१४१	१२४	११७	१३६	११८	८४	१०६	७५	७५	७५
१८	सत्यानटार		महिला	४,०७९	४२७	५५४	५७७	४६४	४६४	३५८	३०७	३०७	२३३	१९२	१६८	१३५	८४	८४	९३
			पुरुष	३,५७९	४३०	५४२	५६६	३५६	३५६	२२९	१९३	१९५	१५५	१७२	१४०	१०७	७५	७५	७५

१९	त्रिपुरेश्वर	महिला	१,८९०	२२३	२६९	२५१	२०४	१४७	१२९	१२०	११८	९२	७९	६०	४७	३८	२५	१९
		पुरुष	१,६२५	२२९	२६१	२७१	१६४	८२	७२	६०	८२	७७	५८	४८	४०	४४	२५	३३
२०	धुंवाकोट	महिला	२,९९१	३४९	३९२	४२९	३५५	२६०	१८६	१७२	१७३	१३७	१०६	७७	६९	६१	५४	५६
		पुरुष	२,५४५	३६४	३६६	३९४	२६४	१४९	७८	१०३	१३५	१०५	९७	८७	८२	७०	५८	५७
२१	ज्यामरुड	महिला	४,१९७	४६४	५४१	५६१	४९९	३८५	२८९	२६०	२४१	२१२	१६२	१०४	१०९	१०५	९२	८९
		पुरुष	३,७२३	४६८	५२८	५६३	४३३	२०१	१८४	१८४	१६४	१८५	१४४	११९	१२०	१०५	९८	८३
२२	चैनपुर	महिला	३,६९३	३८१	४६६	४९२	४३७	३१८	२६०	२६६	२१२	२०२	१०७	८२	९५	९०	९५	९५
		पुरुष	३,१७३	३८६	४८४	५२०	३४३	१९४	१५९	१४८	१५५	१५९	१०९	८८	८८	८४	८२	७७
२३	खरी	महिला	२,५२०	२६९	३५४	३४९	२६४	२०६	१८३	१६८	१४७	१२८	९५	७५	६०	५७	३८	३५
		पुरुष	२,२३४	३०८	३५८	३९३	२२०	९९	८७	११४	११०	१०९	९०	७३	६४	६२	२९	४६
२४	मैदी	महिला	५,३४७	६२०	६८८	७२७	५९८	४७४	३९३	३१२	२९०	२७०	१९४	१२९	१३४	११३	७५	१०५
		पुरुष	४,९२८	६२७	७५९	७२४	४८४	३२४	२५९	२५०	२३३	२२१	१८९	१८३	१८५	१२४	८९	११२
२५	ढोला	महिला	२,३७२	२६७	३१२	३२६	३०८	१८६	१३८	१३४	१२८	११४	१०३	६७	६८	४८	३३	५२
		पुरुष	१,९५८	२६८	३२२	२९०	२००	१००	८४	७९	८३	८०	९२	८७	५५	६१	३२	५४
२६	मुरलीभञ्ज्याङ	महिला	६,८१५	४५३	५०३	५०९	४४०	३५५	२९९	२४५	२११	१८६	१३७	१०२	१०६	९२	४९	६३
		पुरुष	३,६४८	४४०	५१७	५०९	४११	२७९	२५२	१९२	२२०	१७०	१३४	१०८	१००	८५	६५	६०
२७	साकोस	महिला	२,९३५	३४८	३९१	३९८	३१६	२९०	२१४	१९०	१५८	१३३	१०४	९०	६४	६३	३१	५६
		पुरुष	२,६४४	३७५	४२१	३९६	२७०	१७६	१४३	१३६	१४४	१२५	८३	८७	७३	६४	५४	३६
२८	नीलकण्ठ	महिला	७,१३६	७६३	९२७	९७०	८८५	७२६	५८५	४७९	४१०	३५३	२५६	१८१	१५४	१०८	७६	१०५
		पुरुष	७,३५३	८४०	१०११	९४२	८६६	६५९	५५२	४७६	४२८	३९९	२७६	१९६	१४४	१३१	८०	१०९

४०	थाके		महिला	४,४५९	४८९	५११	४८९	३२४	२८६	२०८	२२१	१६८	१२७	११९	९९	९१	६६	५९
			पुरुष	४,६०६	५५१	४९४	४३९	३३४	२६७	२६२	१९६	१७९	१४५	१३२	९०	८५	७२	५०
४१	तसर्फु		महिला	२,५९९	३७८	२७६	२२९	१६६	१५८	१०५	११८	१०४	८९	७०	७२	४३	४३	३२
			पुरुष	२,५९७	३७८	३४०	२३६	१४३	१५०	१४५	१०४	११२	८९	७९	६३	५७	४४	४३
४२	भुमस्थान		महिला	५,११९	६४३	५५४	४५६	३१२	३३७	२६५	२२२	१७४	१७३	१२४	९६	७६	७६	९३
			पुरुष	५,२७१	६८८	५५०	४५५	३२१	३०३	२६३	२५७	२०९	१६३	१३६	१३३	१०७	७४	८५
४३	बैरेनी		महिला	५,८०७	७८४	५३८	५०७	४०३	३६७	३१२	२५५	१८९	१६३	१०५	१०५	११०	८७	६६
			पुरुष	६,०१४	८२७	७९८	५१३	३९६	३६६	३०६	२८५	२३२	१९४	१४६	११५	१२०	९१	९१
४४	पीडा		महिला	५,०९०	७०६	५४८	४५०	३७३	३०२	२०९	२२९	१७५	११६	१०४	९०	८५	७६	७६
			पुरुष	५,२०६	७०१	६९७	४७०	३४३	२८२	२७०	२२६	१७५	१५१	१४६	१२१	१००	८५	८५
४५	गजुरी		महिला	४,१३५	५२५	४७७	३९२	२९१	२४५	२१८	१९५	१४१	११४	९५	७८	७०	५७	५०
			पुरुष	४,२३१	५९९	४४८	३८९	२९७	२७२	२४७	१९७	१४७	१४६	१०८	९१	७६	७०	८२
४६	किराञ्चोक		महिला	२,९२८	४३२	४३४	३०८	१९५	१६९	१२८	१३९	१२५	९७	५७	५६	६३	३१	५३
			पुरुष	३०,८७	४४२	४०३	३२३	२०३	१६६	१४१	१४१	११४	९४	९१	५५	५५	५६	५८
४७	महादेवस्थान		महिला	३,०१६	४५७	३९१	३२८	१८३	१८१	१४७	१४०	११२	१००	५८	६९	३८	३९	६०
			पुरुष	३,१६५	४६२	४१४	३२४	२०८	१७३	१५८	१४२	१३७	१३१	८४	६८	६०	५४	४०
४८	वेनीघाट		महिला	४,१०२	५४२	५१७	४२९	३०८	२४३	२०९	१९३	१५६	१२४	५०	६४	६२	४५	६२
			पुरुष	४,२०४	५९०	५४१	४३५	३०७	२३६	२२९	१८०	१६७	२६४	७९	७४	७४	६३	६३
४९	धुषा		महिला	३,२६३	४७४	४४१	३२६	२३५	२०३	१६४	१३९	१२२	१२२	९९	६६	३०	४२	४३
			पुरुष	३,२६७	४२९	४५६	३३७	२६०	२१२	१८५	१५८	१३२	१२६	९७	७८	७८	४५	५८
५०	जोगिमारा		महिला	३,२९१	५०२	४५७	३२९	२३५	२०६	१८५	१५५	११४	१०६	६८	५८	५५	४६	६१
			पुरुष	३,३९१	४९३	४४९	३४३	१८२	२०४	२१२	१५७	१४७	१२८	९८	७०	६५	४५	८०

अनुसूची - ५

जातजाति अनुसार गाऊँ विकास समितिको जनसंख्या विवरण :

क्र.सं.	गा.वि.स.को नाम	जम्मा	तामाङ्ग	ब्राह्मण	क्षेत्री	नेवार	मगर	गुरुङ्ग	कामी	सार्की	चेपाङ्ग	दमाई	कुमाल	सव्यासी	अन्य		
															जनजाति	दलित	अन्य
१	सेतुंड	३९०७	३४७०	०	०	११	०	२४९	१५०	०	६	०	०	०	०	१६	५
२	तिब्बिड	२५७६	१९४९	०	०	०	०	९	८३	०	०	०	०	०	५२२	०	१३
३	भालाडि	४३४६	४२१४	०	०	०	०	०	११४	०	०	०	०	०	६	५	७
४	लापा	३८९३	२९३४	११	२८	०	०	७५४	१५३	०	०	०	०	०	०	७	६
५	रि गाऊँ	६०३५	५८४०	०	७	५	०	४५	१२०	०	०	०	०	०	५	११	२
६	सत्यदेवी	३५७७	३०११	१९०	४४	८	२९	२५	२०४	०	०	३६	०	०	१९	०	११
७	गुम्दी	५९५५	११९२	६५६	६९६	२८६	२०६	२४९३	१९१	७५	०	८४	०	०	५	६८	३
८	दाखा	५६०७	४५२९	८५	१३८	१७	३८९	२२	१८९	०	०	९४	०	११	१०३	२५	५
९	फुलखर्क	४६५५	०	२३३	१७१	७९	५६८	१४५२	२२५	१३१	०	१२५	०	०	१३४	१७	०
१०	बसेरी	४३७१	०	७४०	११६१	२७४	२६	१६६१	१६९	११६	०	१३३	०	०	७७	९	५
११	बुढायुम	४५७५	०	४८८	१४४६	६६२	२५६	११०१	१६६	३१५	०	११७	०	०	०	०	२५
१२	सेम्जोड	४०६८	३७६	१४	०	०	५	९६	५८	०	०	१०	०	०	०	१६२	७
१३	मापाक	४४९९	१५७९	११९	१२०६	४५	५७९	४६०	२२६	११	०	०	०	३४	५८	११०	९
१४	मूलपानी	४१८५	०	२६७	१८०४	१८२	११७८	१७८	८४	२८७	०	९९	०	०	५५	४६	५
१५	आगिञ्चोक	४२००	०	१७३८	९२९	३८५	२२४	८	१३०	३५४	०	२१३	०	०	१४०	०	४
१६	कटुञ्जे	७३२२	२४५५	७८७	४१८	१०९२	२६०	१५९६	२५८	०	०	१५०	०	०	४८	५७	११
१७	सल्यानकोट	५५३८	०	१११४	१३७६	३१८	१२९०	२७५	१३०	०	०	२२९	०	१५	७०६	५२२	१४६

१८	सल्यानटार	७६५८	३३	१०९५	६१७	१३२६	५४	२३३	२७७	१४४	०	२४५	२१५२	५१४	८६७	७३	४१५
१९	त्रिपुरेश्वर	३४१५	१७६	९५५	१५११	२०३	२२७	३८	१७४	६६	०	११७	०	०	६	२१	२१
२०	धुवाँकोट	५५३६	१३६८	१३७	४२६	५७	३४४	९०७	१०२	०	०	१००	०	०	१३	१००	२१८
२१	ज्याम्बुङ	७९२०	०	१५७	१८६३	१५८७	९६३	७९६	१८८	४८४	०	२५०	०	३८	०	०	१८०
२२	चैनपुर	६८६६	१६६	२२९७	७४४	१५१८	५३४	२८५	१८९	७९३	०	२७५	०	०	३१	१५	१९
२३	खरी	४७५४	२१७	४९०	११९२	४२४	१२४९	३३५	१३४	२५९	०	१०३	२९७	०	२१	८	२५
२४	मैदी	१०२७५	७८	१८५३	१२३७	१९०७	१८२१	५६	२७	५४९	०	२९५	६१४	२८८	९०	२०९	३५३
२५	ढोला	४३३०	१३०	१३२०	६९५	८४६	२२६	४३८	१८९	२७२	०	११२	०	१४	८५	०	२
२६	मुलीभञ्ज्याङ	७४६३	४५	१५३२	१०१६	१९८९	२७	५८२	७१७	२३५	०	२७३	७४२	०	२०	३१	१०
२७	साकोस	५५७९	१०६	१०२१	७०४	६१८	२६७	२०१३	१४०	१४५	०	१६२	२५१	३५	२४	७९	१४
२८	नीलकण्ठ	१४४८६	४९२	१९७२	२१६९	२८५९	१७६४	२७७८	५२०	६२५	०	३९४	२१	४४	२५६	१०६	४४९
२९	खाल्टे	७४८३	५०३	१४०१	२९७	११४१	१२२७	१९६३	१०२	६०७	०	३५	०	८१	१०८	०	१८
३०	सुनौलाबजार	७२२६	०	१२३१	४२१	१२२३	१४९१	४६९	३०५	११०७	०	३९८	०	१५०	२०	०	६
३१	कम्पुर	१००५६	०	१६१६	४६४	२१३५	१३५७	१८४८	५२३	९०४	२१	३३५	०	३०१	५११	०	४०
३२	सलाङ	५९०७	०	१०७४	६६	६०७	२७४१	१२	१९१	३७८	०	२९१	०	४१०	४६	२८	६३
३३	नलाङ	८६३१	२९५	२६२३	१०७७	१२९०	६२५	५८१	५६३	६४६	०	२६७	०	३५४	११८	१६	२७६
३४	कल्लेरी	९५९५	५	२३४५	१००७	१३७५	२०४८	०	५२५	१३०२	०	२३८	०	४४	३००	१५	४३
३५	गोगनपानी	५४३३	१६०४	१००८	८२७	३८७	५७४	७०	४५	५०	६५	६२	०	३१	३२७	३५४	२९
३६	केवलपुर	५७६६	९७३	२२०१	९९४	५०६	८४	९३	१०९	२५६	०	१९९	०	०	३१९	०	३२
३७	जीवनपुर	८६७	१३७८	२४०२	१८०३	६२६	६७६	७९	१२४	५३०	०	१३७	०	१२	३४६	१७३	५५८
३८	छत्रेउराली	७६९०	२९७५	१९२७	१६३८	२९७	९०	०	५२	२०६	१६	१२३	०	२२७	१०१	०	३८

३९	नौबिसे	१४६६८	४०५५	३५५४	३१९३	१११०	१७९	८९	२२३	४३६	५२	२२६	०	३०४	९०४	३७	६१
४०	धाके	९०६५	१६९२	१५९७	४०९९	१६३	१५८	२०	११५	१६	२९८	११८	०	१०	३४७	७८	४०
४१	तसफु	५१९६	३१२७	५२३	६४८	१०७	५८९	४६	४१	०	११	३८	०	२५	२६	०	१५
४२	भुमस्थान	१०३९०	४७८६	१८६१	१६६०	४०	१०४	११	३१४	१८	०	२९९	०	१६३	९६१	११	१८८
४३	बैरनी	११८२१	३९३०	२४०६	२४९७	६०४	२९७	६१	५६०	५२५	०	३००	०	५२	५२३	२६	३७
४४	पीडा	१०२९६	१५७०	१५६०	१९०८	५७४	५४१	९९	४३८	२५४	२१०९	२७५	०	९	४१३	५२	५३
४५	गजुरी	८३६६	१६५५	१८०९	११८६	५७४	४७३	१०२	४७१	५९१	१०५०	२०५	०	७	७३	५०	५६
४६	किराब्जोक	६०१५	२७६४	९०७	१३९९	२८०	१४९	०	१०२	२३०	११	८७	०	०	३७	४३	६
४७	महादेवस्थान	६१८१	२६३३	२१९	२०३	११२	६१७	१५८	१११	१४	१८५७	६४	०	०	१५९	२३	११
४८	वेनीघाट	८३०६	३३६	२३९२	१४३७	५७९	४७६	४९७	४२६	५३५	५३९	३१६	१५	२४	४५९	६७	२१८
४९	धुषा	६५३०	४५	८९२	६२५	८९०	५७१	२६०	२९८	१५०	२५१७	७७	०	७२	१५	७७	४१
५०	जोगिमारा	६६८२	२५	५५५	६९१	४८६	८११	७६२	२३०	०	२३२६	११६	०	१७४	३४	१८	४५४

अनुसूची - ६

अवधारणा र परिभाषा

घरपरिवार :

गणनाको समयमा एकै घरमा रहेर एउटै भान्सामा खानपिन गर्ने र एउटै आम्दानी खर्चले व्यवहार चलाउने व्यक्तिहरूको समूह नै घरपरिवार हो । तिनीहरू नातेदार पनि हुन सक्छन् नहुन पनि सक्छन् । घरपरिवारमा एक जना मात्र सदस्य पनि हुनसक्छ ।

औषत परिवार संख्या :

प्रति परिवार एकाईमा रहेको कुल संख्या देखाउने सूचक नै औषत परिवार संख्या हो । कुनै स्थान विशेषको कूल जनसंख्यालाई सोहि स्थानको कूल परिवार संख्याले भाग गर्दा आउने मानलाई औषत परिवार संख्या भनिन्छ ।

घरपरिवारको मुली :

घरपरिवारको मूली भन्नाले घरपरिवारको त्यो सदस्यलाई जनाउँछ जसले परिवारको आम्दानी तथा खर्चको चाँजोपाजो मिलाउनुको साथसाथै परिवारको लागि आवश्यक निर्णय समेत गर्ने गर्दछ ।

लैङ्गिक अनुपात :

प्रति सय जना महिलामा पुरुषको संख्या व्यक्त गर्ने इकाई नै लैङ्गिक अनुपात हो । कुनै स्थान विशेषको कूल पुरुषको जनसंख्यालाई महिलाको संख्याले भाग गरेर १०० ले गुणन गर्दा लैङ्गिक अनुपात प्राप्त हुन्छ ।

जनघनत्व :

प्रति एकाई क्षेत्रफलमा रहेको कुल जनसंख्या नै जनघनत्व हो । यसले कुनै स्थानको क्षेत्रफल र त्यस स्थानको जनसंख्याबीचको सम्बन्ध देखाउँछ ।

साक्षरता दर :

छ वर्ष वा सोभन्दा माथिल्लो उमेर समूहको साक्षर (पढ्न, लेख्न र साधारण हिसावकिताव गर्न जान्ने) जनसंख्यालाई सोहि उमेर समूहको जम्मा संख्याले भाग गरेर १००ले गुणन गर्दा प्राप्त हुने प्रतिशत नै साक्षरता दर हो ।

कूल भर्ना दर :

विद्यालय भर्ना भएका तहगत विद्यार्थीहरूलाई विद्यालय भर्ना हुन तोकिएको निश्चित उमेर समूहको (प्रावि-को लागि ६-९ वर्ष, निमावि-को लागि १०-१२ र मा. वि. तहका लागि १३-१४ वर्ष) जनसंख्याले भाग गरेर १००ले गुणन गर्दा आउने प्रतिफल नै सोही तहको कूल भर्ना दर हो ।

खुद भर्ना दर :

विद्यालय भर्ना भएका विद्यार्थीहरू मध्ये तहगत तोकिएको उमेर भएका विद्यार्थीहरूको संख्यालाई तोकिएको निश्चित उमेर समूहको जनसंख्याले भाग गरेर १०० ले गुणन गर्दा आउने प्रतिफल नै सोहि तहका कूल भर्ना दर हो ।

शिक्षक विद्यालय अनुपात :

यसले प्रति विद्यालयमा रहेको औषत शिक्षक संख्या जनाउँछ । कूल शिक्षक संख्यालाई कूल विद्यालयको संख्याले भाग गर्दा यो अनुपात प्राप्त हुन्छ ।

शिक्षक विद्यार्थी अनुपात :

यसले प्रति शिक्षक कूल विद्यार्थीको औषत संख्या व्यक्त गर्दछ । कूल विद्यार्थी संख्यालाई कूल विद्यालयको संख्याले भाग गर्दा यो अनुपात प्राप्त हुन्छ ।

कूल प्रजनन दर :

प्रजननयोग्य उमेर (अर्थात १५ देखि ४९ वर्षबीचको) पुगेका प्रति विवाहित महिलाहरूले सो उमेरमा जन्माउने जिउँदो वच्चाहरूको संख्या बताउने सूचक नै कूल प्रजनन दर हो ।

परिवार नियोजन प्रयोगकर्ता दर :

१० वर्ष भन्दा बढी उमेरका विवाहित जनसंख्यामा परिवार नियोजनका स्थायी वा अस्थायी उपाय अवलम्बन गर्ने जनसंख्याको प्रतिशत मूल्य नै परिवार नियोजन प्रयोगकर्ता दर हो ।

आर्थिक सक्रिय र निष्क्रिय :

जुनसुकै वस्तु तथा सेवाको उत्पादन गरी आर्थिक लाभ वा आय आर्जन हुने वा उपभोग गर्ने क्रियाकलापमा संलग्न वा सो सम्बन्धी क्रियाकलापहरूको खोजी गर्ने कार्यमा संलग्न १० वर्ष उमेर पुगेका जनशक्तिलाई आर्थिकरूपले सक्रिय जनशक्ति को रूपमा लिने गरिन्छ । तर आफ्नो लागि खाना पकाउने, भाँडा माफ्ने, कपडा धुने, वच्चा तथा बुढाबुढीको हेरचाह गर्ने जस्ता सेवासँग सम्बन्धित कार्यलाई भने आर्थिक क्रियाकलापमा समावेश गरिएको छैन जब पानी ओसार्ने र दाउरा खोज्ने कार्यलाई भने समावेश गरिएको छ । कुनै पनि आर्थिक क्रियाकलापहरू जस्तै: खेतिपाति, पशुपालन, उद्योग, व्यापार एवम् नोकरी नगर्ने तथा त्यसको खोजी समेत नगर्ने १० वर्ष उमेर पुगेका व्यक्तिहरूलाई आर्थिकरूपले निष्क्रिय जनशक्ति भनिन्छ ।

आर्थिक सक्रियतादर :

१० वर्ष वा सो भन्दा बढी उमेर समूहको आर्थिक रूपमा सक्रिय जनसंख्यालाई सोहि उमेर समूहको जम्मा जनसंख्याले भाग गरेर १०० ले गुणनगर्दा प्राप्त हुने प्रतिशत मूल्य नै आर्थिक सक्रियतादर हो ।

कूल रोजगारी दर :

आर्थिक रूपमा सक्रिय कूल जनसंख्यामध्ये जम्मा रोजगार (एक हप्तामा कमिमा १ घण्टा कुनै आर्थिक कार्य गरेको) जनसंख्याको प्रतिशत नै कूल रोजगारी दर हो ।

आश्रित अनुपात :

१५ वर्ष भन्दा कम र ६० वर्ष भन्दा माथिल्लो उमेर समुहको जनसंख्यालाई जोडेर १५ देखि ५९ वर्ष उमेर समूहको जनसंख्याले भाग गर्दा प्राप्त हुने अनुपात जसले काम गर्ने उमेरको जनसंख्यामा काम गर्न नसक्ने र अरुमा आश्रय लिनु पर्ने जनसंख्याको अनुपात देखाउँछ ।

प्रति व्यक्ति कुल ग्राहस्थ उत्पादन ?

विनिमयको क्रय शक्ति समता (**purchasing power parity, PPP**) को आधारमा गणना गरिएको कुनै स्थान विशेषको कुल ग्राहस्थ उत्पादनलाई सोहि स्थानको कूल जनसंख्याले भाग गर्दा प्राप्त हुने मूल्यलाई प्रतिव्यक्ति कूल ग्राहस्थ उत्पादन भनिन्छ ।

कृषि चलन :

एउटै व्यक्ति वा निकायले रेखदेख गरेको वा एउटै व्यवस्थापन अन्तर्गतको कृषि उत्पादनको एउटा जिल्ला भित्रको एक आर्थिक एकाइलाई कृषि चलन भनिन्छ । पहाडमा ४ आना र तराईमा ८ धुर वा सो भन्दा बढी कृषि प्रयोजनको जमिन उपयोग गर्ने वा कम्तिमा २ ठुला चौपाया वा कम्तिमा ५ वटा साना चौपाया वा कम्तिमा २० वटा चराचुरुङ्गी वा साना ठुला गरी कम्तिमा ५ वटा चौपाया पालन गर्ने परिवारलाई कृषि चलनमा समावेश गरिन्छ । नेपालको कृषि सन्दर्भमा कृषक परिवार र कृषि चलन भन्नु साधारणतया एउटै कुरा हो ।

प्रतिष्ठान (Establishment) :

कुनै एक निश्चित स्थानमा रहेर एउटै प्रशासनिक इकाईको रेखदेखमा कुनै पनि वस्तु तथा सेवाको उत्पादन गर्ने निकाय तथा उद्योगलाई प्रतिष्ठान भनिन्छ । नेपालको औद्योगिक गणनाहरूमा १० जना वा सो भन्दा बढी कामदार एका वस्तु उत्पादन गर्ने प्रतिष्ठानहरूलाई मात्र गणनामा समावेश गर्ने गरिएको छ ।

गणनाको आगत (Census Input) :

औद्योगिक प्रतिष्ठानले प्रयोग गरेको कच्चा पदार्थको लागत, विद्युत तथा इन्धनको खर्च, औद्योगिक सेवा वापतको र गत आर्थिक वर्षको मौज्जातको परिवर्तन समेत समावेश गरिएको कूल लागत नै गणनाको आगत हो ।

गणनाको निर्गत (Census Output) :

गणनामा औद्योगिक प्रतिष्ठानको विक्री, औद्योगिक सेवाबाट प्राप्त रकम, आफ्नै लागि उत्पादन, तयारी र अर्ध तयारी वस्तुको मौज्जातमा भएको मूल्य परिवर्तन समावेश गरिन्छ ।

मूल्य अभिवृद्धि (Value Added)

औद्योगिक प्रतिष्ठानको **Census Input / Census Output** बीचको अन्तरलाई मूल्य अभिवृद्धि (**Value Added**) भनिन्छ ।